

TARTU ÜLIKOOL
SOTSIAALTEADUSTE VALDKOND
Eraõiguse osakond

Britte Koppel

DELIKTIÕIGUSLIK VASTUTUS TEGEVUSETUSE EEST

Magistritöö

Juhendaja
Prof. Janno Lahe

Tartu
2023

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Tegevusetuse olemus ja selle piiritlemine aktiivsest teost ja kaudsest tegevusest	8
1.1 Tegevusetuse mõiste	8
1.2 Tegutsemise kohustus	12
1.3 Tegevusetuse piiritlemine aktiivsest teost ja kaudsest tegevusest	16
2. Kaitsenormist tulenev tegutsemise kohustus	25
2.1 Kaitsenormi mõiste	25
2.2 Kaitsenormide kaitse-eesmärk	31
2.3 Kaitsenormi rikkumisel põhinev vastutus Eesti kohtupraktikas	36
3. Käibekohustus.....	43
3.1 Käibekohustuse mõiste ja määratlemise kriteeriumid.....	43
3.2 Käibekohustuse ulatus.....	48
3.3 Käibekohustuse rikkumisel põhinev vastutus Eesti kohtupraktikas	50
3.4 Käibekohustuse täiendava reguleerimise vajalikkus.....	55
4. Delikti üldkoosseisu struktuur tegevusetuse olukorras.....	59
4.1 Delikti üldkoosseisu reeglipärane struktuur.....	59
4.2 Delikti üldkoosseisu struktuur kaitsenormi ja käibekohustuse rikkumise korral.....	61
4.2.1 Objektiivne teokoosseis	61
4.2.2 Õigusvastatus.....	69
4.2.3 Süü	71
4.3 Tõendamiskoormise jaotuse eripärad.....	73
Kokkuvõte.....	81
Delictual Liability for Omissions.....	90
Kasutatud allikad	101

Sissejuhatus

Deliktiõigusliku vastutuse tekkimise aluseks on kahju põhjustav sündmus, mis võib väljenduda nii aktiivses tegevuses, kaudses tegevuses kui teatud juhtudel ka tegevusetuses.¹ Tegevusetuks jäämisega on võimalik toime panna erinevaid delikte ja seega on tegevusetuse puhul tegemist potentsiaalselt laialdaselt kohaldatava deliktiõigusliku vastutuse alusega. See omakorda tingib vajaduse tegevusetuse kui vastutuse aluse problemaatikat detailideni mõista.

Tegevusetusest teeb omapärase vastutuse aluse esiteks tõsiasi, et konkreetse kahju põhjustanud sündmuse kui deliktilise vastutuse tekkimise möödapääsmatu eelduse tuvastamine on võrreldes selge ja määratletava aktiivse teoga oluliselt raskendatud: kuidas tuvastada tegevusetust kui sündmust, mida ei toimunudki? Tegevusetuks jäämise õigusliku olemuse mõistmisel on oluline märkida, et mitte igasugune tegevusetus ei saa olla deliktiõiguslikult relevantne. Vastasel juhul võiks tõstatada määratlemata arvu isikute vastutusele võtmise küsimuse – on võrdlemisi lihtne ette heita tegevusetust kõigile, kes mingi sündmuse kontekstis parasjagu ei tegutsenud, ent oleksid võinud seda idee poolest teha. Õiguskirjanduses on laialt levinud seisukohaks see, et vastutus tegevusetuse eest saab tõusetuda ainult olukorras, kus tegevusetuks jäämisega on rikutud õiguslikku kohustust käituda teisiti.² Kuigi tegutsemise kohustuse olemasolu nõue deliktilise vastutuse tekkimiseks on selge, ei pruugi sellise kohustuse äratundmine tegelikkuses alati nii kerge olla – kohustus tegutsemiseks võib tõusetuda erinevatel alustel ja erinevates olukordades.

T. Honoré sõnul on tegevusetuse mõistet tihtipeale sisustatud selle aktiivse tegevusega vastandamise kaudu.³ Hoolimata sellest, et tegevusetuse ja aktiivse tegevuse mõistetel vahet tegemine võib esmapilgul tunduda võrdlemisi lihtne ja loogiline, on C. van Dam'i arvamuse kohaselt praktikas olukord keerulisem juba näiteks seetõttu, et sagedasti eelneb tegevusetuks jäämisele aktiivne tegevus⁴ ning samuti tuntakse mõistet kaudne tegevus. Seetõttu on oluline välja selgitada, kas ja kuidas on võimalik eristada tegevusetust teistest tegutsemise vormidest.

Magistritöö teema aktuaalsust ilmestab see, et tegevusetuse kui ühe deliktilise vastutuse alusega seonduvaid probleeme pole Eesti õiguskirjanduses varasemalt terviklikult käsitletud.

---

¹ Tampuu, T. Lepinguvälised võlasuhted. 2. tr. Tallinn: Juura 2017, lk 211.; Nõmm, I. Käibekohustuse rikkumisel põhinev deliktiõiguslik vastutus. Doktoritöö. Juhendaja Janno Lahe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2013, lk 119.

² Markesinis, B. S., Unberath, H. The German Law of Torts. A Comparative Treatise. IV ed. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing 2002, lk 81.; Tampuu 2017, lk 210.

³ Honoré, T. Responsibility and Fault. Are Omissions Less Culpable? Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing 2002, lk 43.

⁴ van Dam, C. European Tort Law. New York: Oxford University Press 2006, lk 206.

Nimelt saab võlaõigusseaduse⁵ (edaspidi VÕS) kommentaaride kohaselt deliktiõiguslik vastutus tegevusetuse puhul tuleneda kas kaitsenormi või käibekohustuse rikkumisest.⁶ Kuigi käibekohustust kui tegevusetusest tuleneva vastutuse üht võimalikku alust on ulatuslikult analüüsitud I. Nõmme 2013. aasta doktoritöös „Käibekohustuse rikkumisel põhinev deliktiõiguslik vastutus“ ning samuti on käibekohustuse probleematika leidnud käsitlust I. Nõmme 2018. aasta artiklis „Deliktilise vastutuse aluseks oleva objektiivse hooldusstandardi täpsustamise vajadus ja võimalused Euroopa mudelseaduste eeskujul“, J. Lahe 2005. aasta doktoritöös „Süü deliktiõiguses“, 2004. aasta artiklis „The Concept of General Duties of Care in the Law of Delict“ ning 2021. aasta artiklis „German Transplants in Estonian Tort Law: General Duties to Maintain Safety“, siis seni puudub tegevusetusele kui deliktilise vastutuse alusele keskendunud tasakaalustatud analüüs, kus käibekohustuse kõrval oleks analüüsitud ka kaitsenormi rikkumisest tuleneva vastutuse erisusi. Arvestades seda, et deliktiõigus on jäetud olulisel määral kohtute kujundada⁷, teeb magistritöö teemavaliku aktuaalseks samuti vajadus analüüsida tegevusetuse probleemi ajas juurde lisandunud kohtupraktika valguses.

Tegevusetusel põhineva vastutuse terviklik käsitlus eeldab ka tegevusetusest tuleneva delikti üldkoosseisu struktuuri ülesehituse analüüsi nii käibekohustuse rikkumise kui kaitsenormi rikkumise aspektist. Võrreldes reeglipärase struktuuriga esineb tegevusetuse puhul eelduste kontrollimise järjekorras olulisi erisusi. Tähelepanuväärseks tuleb lisaks delikti üldkoosseisu struktuurile pidada ka tõendamiskoormise jaotuse küsimust, kuna valitseva arusaama järgi on kaitsenormi rikkumise ja käibekohustuse rikkumise tõendamiskoormised erinevad: kui kaitsenormi puhul on kannatanu kohustatud tõendama kaitsenormi rikkumise, siis käibekohustuse puhul kehtib Riigikohtu praktikast tulenev ümberpööratud tõendamiskoormis, mille tulemusena peab hoopis kahju tekitaja tõendama, et ta käibekohustust rikkunud ei ole.⁸ Kas ja kuidas see aga põhjendatud on, väärib täiendavat uurimist.

I. Nõmme sõnul on deliktiõiguse ülesandeks sõnastada võimalikult selged reeglid, mille alusel saaks kindlaks teha, kas kahju põhjustanud tegu toob kaasa deliktiõigusliku vastutuse või

---

⁵ Võlaõigusseadus. - RT I, 17.03.2023, 80.

⁶ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1045, komm 3.1.2. – Võlaõigusseadus IV. 8 osa 40. ptk – 10. osa (§-d 703-1067). Komm vlj. Tallinn: Juura 2020.

⁷ Tampuu, T. Deliktiõigus võlaõigusseaduses. Üldprobleemid ja delikti üldkoosseisul põhinev vastutus. – Juridica 2003/2, lk 71.

⁸ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1045, komm 3.8., RKTko 3-2-1-73-13 p 10.; RKTko 3-2-1-48-15 p 26.

mitte.⁹ Tegevusetust kui vastutuse alust ei ole aga hoolimata sellealastest diskussioonist¹⁰ seaduse tasandil veel reguleeritud ning tegevusetust puudutavad põhimõtted sisalduvad hetkel õiguskirjanduses ja kohtupraktikas. I. Nõmm on leidnud oma doktoritöös, et lisaks tegevusetuks jäämisest tuleneva vastutuse seaduses sätestamisele vajavad täiendavat reguleerimist ka käibekohustuse määratlemise kriteeriumid ning samuti tuleks sätestada sarnaselt kaitsenormi rikkumisega seonduvas VÕS §-s 1045 lg-s 3 õigusvastasuse eelduse nõudena, et käibekohustuse eesmärgiks peab olema kannatanu kaitsmine konkreetse kahju tekkimise eest.¹¹ Kuigi soovitused reguleerimiseks on antud, ent seadusesse pole ükski eelmainitud ettepanek jõudnud, on tarvilik uurida õiguskirjanduse ja kohtupraktika abil, kuidas on ilma vastava regulatsioonita deliktiõiguse ülesande täitmisega seni hakkama saanud ning kas sellised täiendused seaduse tasandil võiksid olla siiski õigustatud.

Magistritöö eesmärgiks on otsida vastust küsimusele, millistes olukordades deliktiõiguslik vastutus tegevusetuse eest võib tekkida ning pakkuda lahendusi tegevusetuse kui deliktilise vastutuse alusega seonduvatele aktuaalsetele õiguslikele probleemidele. Eesmärgi täitmiseks on töö autor lähtudes eespool kirjeldatud põhiprobleemidest püstitanud järgmised uurimisküsimused:

- 1) Kas ja kuidas on võimalik tegevusetust eristada aktiivsest tegevusest ja kaudsest tegevusest?
- 2) Millised on kaitsenormi ja käibekohustuse rikkumisest tuleneva deliktiõigusliku vastutuse olemuslikud erisused ja sarnasused?
- 3) Kas üldise tegutsemise kohustuse ning käibekohustuse täiendavate kriteeriumide ja eesmärgi seaduse tasandil reguleerimine on vajalik?
- 4) Milline võiks välja näha tegevusetusest tuleneva delikti üldkoosseisu struktuur käibekohustuse rikkumise olukorras ja kaitsenormi rikkumise olukorras?
- 5) Kas ja kuidas on põhjendatud erinev tõendamiskoormis käibekohustusest tuleneva rikkumise ja kaitsenormist tuleneva rikkumise korral?

Magistritöö kirjutamisel on kasutatud võrdlevat ja analüütilist meetodit. Tegevusetusest tulenevat deliktiõiguslikku vastutust Eesti õiguses on võrreldud sama problemaatikaga

---

⁹ Nõmm, I. Deliktilise vastutuse aluseks oleva objektiivse hoolsusstandardi täpsustamise vajadus ja võimalused Euroopa mudelseaduste eeskujul. – *Juridica* 2018/5, lk 364.

¹⁰ Tegutsemise kohustuse seaduses sätestamise võimalikkuse üle on arutlenud I. Nõmm oma doktoritöös “Käibekohustuse rikkumisel põhinev deliktiõiguslik vastutus” ja artiklis “Deliktilise vastutuse aluseks oleva objektiivse hoolsusstandardi täpsustamise vajadus ja võimalused Euroopa mudelseaduste eeskujul.” *Infra*, 3.4.

¹¹ Nõmm 2013, lk 76.

Saksamaa õiguses, Inglise õiguses ning Euroopa mudelseadustes, PETL-is¹² ja DCFR-i VI raamatus.¹³ Võrdlusriikide valik on kantud eelkõige sellest, et oleks võimalik saada ülevaade nii Mandri-Euroopa õigussüsteemi kuuluvast ja Eesti deliktiõiguse oluliseks kujundajaks olnud Saksa õiguse põhimõtetest tegevusetuse olukorras, kui ka sellest, et saaks kõrvutada Mandri-Euroopa õigussüsteemi lahendusi *common law* riikide esindajatest Inglismaaga, kus tegevusetusega seotud õigusprobleemidele on lähenetud võrdlemisi detailselt ning veidi teistsugusema vaatenurga alt, mida on omakorda tegevusetuse kui vastutuse aluse analüüsimisel ja iseloomustamisel kahtlemata oluline mõista. PETL-i ja DCFR-i kui deliktiõigust üle-Euroopaliselt harmoneerivate ja edasi arendavate mudelseaduste analüüs võimaldab uurida Eestis kehtivate lahenduste kooskõla ning samuti ka Eesti õiguse edasi arendamise võimalusi rahvusvaheliselt tunnustatud deliktiõiguse põhimõtete abil. Magistritöös on samuti olulisel kohal olemasoleva Eesti kohtupraktika analüüs. Selle raames on töös uuritud nii Riigikohtu kui ringkonnakohtute lahendeid, mis käsitlevad vastutust kaitsenormist ja käibekohustusest tuleneva tegevusetuse eest.

Töö peamisteks allikateks Eesti õiguskirjandusest on I. Nõmme, J. Lahe ja T. Tampuu käibekohustust ja deliktiõiguse üldisemaid põhimõtteid käsitlevad tööd, samuti VÕS kommenteeritud väljaanded. Välismaisest kirjandusest on magistritöös leidnud käsitlust eelkõige C. von Bar'i, B. S. Markesinis'e, H. Unberath'i, T. Raab'i, C. van Dam'i ning P. Schlechtriem'i teosed ja seisukohad, lisaks ka G. Dannemanni ja R. Schulze poolt koostatud Saksa tsiviilseadustiku¹⁴ (*Bürgerliches Gesetzbuch*, edaspidi BGB) inglisekeelsed kommentaarid.

Magistritöö ülesehitus lähtub töö eesmärgi saavutamiseks püstitatud uurimisküsimuste lahendamise järjekorrast. Töö koosneb neljast peatükist, millest esimene käsitleb deliktiõiguslikult relevantse tegevusetuse üldist iseloomustust, keskendudes nii tegevusetuse definitsioonile, tegutsemise kohustuse olemusele kui ka sellele, kas ja kuidas saab piiritleda tegevusetuks jäämist teistest tegutsemise vormidest. Töö teises ja kolmandas peatükis

---

¹² Euroopa deliktiõiguse põhimõtted (*Principles of European Tort Law*, edaspidi PETL) on Euroopa Deliktiõiguse Grupi (*European Group on Tort Law*, edaspidi EGTL) poolt koostatud deliktiõigust reguleeriv mudelseadus, mille eesmärgiks on Euroopa deliktiõiguse harmoneerimine ja edasiarendamine. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.egtl.org/PETLEnglish.html> (02.04.2023).

¹³ *Draft Common Frame of Reference* (edaspidi DCFR) on Euroopa riikide tsiviilõiguse laiapõhjalise uurimuse tulemusena koostatud eelnõu, mille eesmärgiks on Euroopa tsiviilõiguse üldiste põhimõtete sõnastamine. DCFR VI raamat käsitleb lepinguvälise kahju tekitamist. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/DCFR.html> (02.04.2023).

¹⁴ Saksa tsiviilseadustik BGB - Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html. (02.04.2023).

analüüsitakse detailsemalt kaitsenormi rikkumist ja käibekohustuse rikkumist kui tegevusetusest tuleneva delikti kahte võimalikku vastutuse alust, pöörates tähelepanu nii kaitsenormi kui käibekohustuse iseloomustusele, probleemidele, mis kerkivad kaitsenormi leidmisel, selle kaitse-eesmärgi määratlemisel ning õiglase ja olukorraspetsiifilise käibekohustuse loomisel ning sellele, mis olukordades ja kui edukalt on sellised vastutuse alused leidnud kohaldamist kohtupraktikas ning millised on probleemid, mis ilmnevad just kohtupraktika kaudu ning mis õigusteoreetilistes käsitlustes veel kajastamist ei ole leidnud. Töö neljandas peatükis uuritakse delikti üldkoosseisu struktuuri spetsiifiliselt tegevusetuse olukorras. Analüüsitud on erisusi, millega peab deliktiõiguslikku vastutust etapiviisiliselt kontrollides arvestama kaitsenormi ja käibekohustuse rikkumise olukorras. Selle peatüki raames leiab käsitlemist ka praegune tõendamiskoormise jaotus kohtumenetluses kaitsenormi ja käibekohustuse rikkumise puhul Eesti õiguses ning küsimus, kas ja kuidas on selline lahendus põhjendatud.

Tööd iseloomustavad märksõnad (EMS): võlaõigus; deliktiõigus; tegevusetus; vastutus.

1. Tegevusetuse olemus ja selle piiritlemine aktiivsest teost ja kaudsest tegevusest

1.1 Tegevusetuse mõiste

Deliktiõigus on lepinguväliste võlasuhete õiguse osa, mis reguleerib õigusvastaselt tekitatud kahju hüvitamist. VÕS 53. peatükis on sätestatud deliktiõigusliku vastutuse eeldused ning sellist liiki vastutuse ulatus on reguleeritud VÕS üldosa 7. peatükis. Deliktilise vastutuse kolmeks põhiliseks liigiks on delikti üldkoosseisul põhinev vastutus, riskivastutus ja tootja vastutus. Käesolevas töös käsitletakse deliktiõiguslikku vastutust lähtudes delikti üldkoosseisul põhinevast vastutusest, kuivõrd tegevusetuks jäämise kui delikti problemaatika tõusetub just selles valdkonnas.

VÕS kommentaaride kohaselt näeb deliktilise üldvastutuse regulatsioon ette kahju tekitaja õigusvastase ja süülise teo tagajärjel kannatanule tekitatud kahju hüvitamise kohustuse.¹⁵ Deliktiõiguse eesmärkideks on seejuures kannatanule lepinguväliselt tekitatud kahju heastamine ning kahju lepinguvälise tekitamise juhtumite välistamine tulevikus (eri- ja üldpreventsioon). Deliktiõiguse üldpreventiivne toime seondub eelkõige potentsiaalse kahju tekitaja sooviga vältida deliktilise vastutuse tekkimist ja sellega kaasnevat kahju hüvitamise kohustust.¹⁶ Üldpreventiivse eesmärgi täitmiseks on oluline, et potentsiaalsel kahju tekitajal oleks võimalik kahju tekitamisega kaasnevat vastutust tajuda ning selle põhjal ka vastavad käitumisotsused teha.

Deliktiõiguse ülesandeks on eelnevast tulenevalt sõnastada võimalikult selged reeglid, mille alusel saab teha kindlaks, kas kahju põhjustanud tegu toob kaasa deliktiõigusliku vastutuse või mitte.¹⁷ T. Tampuu on leidnud, et deliktiõigusliku vastutuse kindlakstegemine on kohtute ülesanne ning deliktiõigusele on seega iseloomulikuks kohtunikuõiguse suur osakaal nii deliktiõiguslike mõistete selgitamisel kui ka kohustuslike hoolsusnormide välja töötamisel.¹⁸

Deliktiõigusliku vastutuse tekkimise üheks esmaseks eelduseks on kahju tekitava sündmuse toimumine. J. Cooke'i sõnul võib selline sündmus kõige tavapärasemalt väljenduda aktiivses teos: A tegi midagi, mille tagajärjel tekkis B-l kahju.¹⁹ Teoks aktiivse käitumise mõttes peetakse seejuures T. Tampuu arvamuse kohaselt kostja tahte allutatud tema keha või selle

---

¹⁵ Käerdi, M., Tampuu, T. Kahju õigusvastane tekitamine. 53 ptk, komm 1.

¹⁶ *Ibidem*, komm 1.

¹⁷ Nõmm 2018, lk 364.

¹⁸ Tampuu 2003, lk 71.

¹⁹ Cooke, J. *Law of Tort*. Second Edition. London: Pearson Professional Ltd 1995, lk 24.

organite liikumist, kaasa arvatud õpitud reflekse.²⁰ Samas ei pruugi I. Nõmme sõnul kahju tekitava sündmuse näol olla alati tegemist aktiivse teoga ning on võimalik, et tekib olukord, kus kahju tekkimist ei saa kahju tekitaja otsese tegevusega seostada.²¹

Ühe kohtupraktikas käsitlemist leidnud olukorrana, kus kahju pole tekitatud otsese tegevusega, võib tuua välja näiteks liikluses osaleja jaoks ohtlike teetööde asupaiga nõuetekohase tähistamata jätmise. Kui selle tagajärjel kukub A tee keskele kaevatud auku, pole keegi küll teda sinna tahtlikult lükanud, ent kahju on A-le auku kukkumise tagajärjel saadud kehavigastuste näol tekkinud ning on selge, et tavapäraselt ei tohiks tee sees suuri auke olla. Tee haldaja vastutus tuleneb sel juhul hoopis tegevusetusest, mis seisneb vajalike hoiatusmärkide augu juurde paigutamata jätmises.²²

Tegevusetuse mõistet kui sellist on õiguskirjanduses määratletud selle aktiivse tegevusega vastandamise kaudu. T. Honoré sõnul saab käitumise jagada kaheks: tegutsemiseks ja mitte-tegutsemiseks. Viimane neist esindabki just tegevusetuks jäämist.²³ Muu hulgas on leidnud I. Nõmm, et kahju saab tekitada ka kaudse tegevusega,²⁴ kusjuures kaudse tegevuse ja tegevusetuse eristamine on praktikas võrdlemisi keeruline, vahel isegi võimatu.²⁵

T. Tampuu arvamuse kohaselt on tegevusetust võimalik jagada kaheks. Tegevusetuse liigitamisel saab lähtuda sellest, milline on kahju tekitanud isiku käitumise seos tegutsemise kohustuse tekkimisega. Esimese tegevusetuse liigina saab näha passiivseks jäämist olukorras, kus teine isik vajab abi ning teise tegevusetuse liigina millegi tegemata jätmist või puudustega tegemist, mis oleks vajalik selleks, et teisele isikule ei tekiks tavakäibes kahju. Esimesena nimetatud juhul ei pruugi teise isiku abivajadus olla tingitud tegevusetuks jäänud isiku eelnevast tegevusest ja kahju tekitaja eelnev käitumine tegevusetuks jäämisega ei seostu. Näitena toob T. Tampuu välja olukorra, kus juhuslik mööduja B märkab A-d, kes on saanud liiklusõnnetuses raskelt vigastada. B ei helista peale A nägemist kiirabisse ega kutsu politseid. Kuigi B käitumine pole seotud eelneva sündmustikuga, mille tulemusena A kehavigastuse sai, siis kui A sureb, võib just B tegevusetus olla A surma põhjuseks. Teisena nimetatud juhul on mittetegutseja eelnevalt siiski midagi teinud, näiteks loonud ohu teiste isikute varale, kuid siis

---

²⁰ Tampuu 2017, lk 210.

²¹ Nõmm 2013, lk 8.

²² TrtRnKo 22.10.2012, 2-11-41431, p 15.

²³ Honoré 2002, lk 43.

²⁴ Nõmm 2013, lk 58.

²⁵ Raab, T. Bedeutung der Verkehrspflichten und ihre systematische Stellung im Deliktsrecht. Juristische Schulung. Zeitschrift für Studium und praktische Ausbildung. 42. Jahrgang. München und Frankfurt am Main: Verlag C.H. Beck, 2002, Heft 11, S. 1043. (viidatud: Nõmm 2013, lk 60).

jäänud tegevusetuks või on midagi teinud, mis aga ei ole piisav ohu realiseerimise ärahoidmiseks. Näitena on välja toodud olukord, kus A värvib pargis pinke. B, saamata aru, et pink ei ole veel ära kuivanud, istub ühele värskelt värvitud pingile ja määrab selle tulemusena ära oma riided. A jäi tegevusetuks olukorras, kus ta eelnevalt oli loonud ohu teiste isikute varale. A tegevusetus seisneb antud olukorras ohu kõrvaldamata jätmises. A teadis, et pargipinkidel olev värskel värv ei pruugi olla veel ära kuivanud ning ta oleks saanud B-le kahju tekkimist vältida, kui ta oleks pinkide kõrvale välja pannud värskel värvi eest hoiatavad sildid.²⁶

E. Tjong Tjin Tai jagab tegevusetuse kolmeks. Esiteks saab tegevusetuks jäämine toimuda aktiivse tegevuse raames. Näitena saab tuua välja olukorra, kus A sõidab autoga, ent ei pööra tähelepanu liikluse jälgimisele. Teiseks tegevusetuse vormiks on aga see, kui kahju tekitajal lasub mõni spetsiifiline tegutsemise kohustus, mille ta täitmata jätab – näiteks majaesise tee nõuetekohane puhastamata jätmine. Kolmandaks tegevusetuse vormiks on passivseks jäämine olukorras, kus kahju tekitaja eelnev käitumine ei ole seoses hilisema tegevusetuks jäämisega ning kus kahju tekitajal ei lasunud ka tema isikust kui sellisest tulenevat kohustust tegutseda: sellise olukorrana võib näha kannatanu abita jätmist, jättes helistamata kiirabisse või kutsumata politsei.²⁷ Kuigi T. Tampuu eristab tegevusetuse puhul kahte liiki ning E. Tjong Tjin Tai kolme, siis tegelikkuses puuduvad nendel kahel erineval tegevusetuse liigitusel sisulised erinevused. T. Tampuu liigituse kohaselt on hõlmatud ühes tegutsemise vormis nii millegi puudustega tegemine (aktiivse tegevuse raames) kui ka tegemata jätmine, mida E. Tjong Tjin Tai on omakorda eelistanud üksteisest eristada.

C. von Bar'i sõnul on arusaam, et õigusvastane käitumine võib tuleneda lisaks aktiivsele tegutsemisele ka tegevusetuks jäämisest, leidnud tänapäeval kõikides Euroopa õiguskordades üldist tunnustust. Tegevusetuse õigusvastasuse regulatsioon erinevates riikides on seejuures siiski mitmekülgne, hõlmates endas nii *expressis verbis* tegevusetuse kui õigusvastasuse aluse sätestamist kui ka tegevusetuse õigusvastasuse kaudsemat tuletamist näiteks tegutsemise kohustust sisaldavate kaitsenormide kaudu. Tegevusetuse õigusvastasus on otseselt sätestatud Austria tsiviilseadustiku §-s 1294, Malta tsiviilkoodeksi art-s 1033, Hispaania tsiviilkoodeksi art-s 1902, Portugali tsiviilkoodeksi art-s 486 ja Leedu tsiviilkoodeksi art 6.246 lg-s 1.²⁸ Teistes riikides võib täheldada kaudsemalt reguleeritud vastutuse aluseid, näiteks erisätteid, mis

---

²⁶ Tampuu 2017, lk 211-212.

²⁷ Tjong Tjin Tai, E. Tort Law. A Comparative Introduction. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited 2022, lk 79.

²⁸ von Bar, C. Non-Contractual Liability Arising out of Damage Caused to Another. Principles of European Law. Study Group on a European Civil Code. New York: Oxford University Press 2009, lk 592.

näevad ette kohustuse teostada teatavates olukordades järelevalvet kindlaksmääratud isikute või asjade üle. Isegi kui tegevusetust otsesõnu mainitud pole, on selge, et sätete sõnastuse põhjal ei saa lõplikult väita, et need mõisted oleksid määratletud üksnes positiivsete tegudega.²⁹

Ka Eesti õiguskorras ei näe VÕS tegevusetusega kahju põhjustamise osas sõnaselgelt ette eraldi vastutuse alusnormi. Küll aga on tegevusetust kui vastutuse võimalikku alust mainitud VÕS kommentaarides, mille kohaselt saab kahju põhjustav tegu väljenduda nii aktiivses käitumises kui ka tegevusetuses.³⁰

C. von Bari sõnul võib ka Saksa õiguskorras deliktiline vastutus tuleneda nii aktiivsest tegevusest kui ka tegevusetuks jäämisest.³¹ Kuigi BGB tegevusetust kui deliktiõiguslikku vastutuse alust §-s 823 otsesõnu ette ei näe, siis kohtupraktika on antud sätte kohaldamisala laiendanud ka tegevusetuse juhtumiteks. Selline võimalus toodi esmakordselt välja 1902. aasta kaasuses, kus kahju põhjuseks oli teele langenud puu eemaldamata jätmine. Kohus leidis, et tegevusetuks jäämise eest vastutamine on võimalik eeldusel, et kahju põhjustaja on rikkunud hoolsuskohustust.³²

Inglise õigussüsteemis kehtib deliktiõiguses, eelkõige hooletusel põhineva iseseisva delikti raames, üldpõhimõte, mille kohaselt nn puhta tegevusetuse (*pure omission; nonfeasance*) juhtumi korral deliktiõiguslikku vastutust ei teki.³³ Seega tuntakse Inglise õigussüsteemis tegevusetuse mõistet võrdlemisi hästi, kuivõrd näiteks Mandri-Euroopa õigussüsteemides on aktiivne tegevus ja tegevusetus vastutuse alustena raskemini eristatavad. Inglise õiguses on aga kasutusel lausa mitmeid tegevusetust tähistavaid mõisteid. J. Kortmann on leidnud, et kui *pure omission* või *nonfeasance* on oma olemuselt eeskätt objektiivsed tegevusetuse mõisted, mis ei too endaga automaatselt kaasa vastutust, siis *omission* eeldab seda, et tegevusetuks on jäädud tegutsemise kohustust rikkudes.³⁴ Üldreeglit, mille kohaselt tegevusetuks jäämise eest vastutust ei teki, on ka „*omission*“ tüüpi erandeid, kus tegevusetuks jäämine võib siiski olla deliktiõiguslikult relevantne. Sellisteks näideteks oleksid S. Steel'i sõnul olukorrad, kus isik on

---

²⁹ *Ibidem*, lk 595.

³⁰ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1045, komm 3.3.2.

³¹ von Bar 2009, lk 593.

³² RG 30.10.1902, RGZ 52, 373. (viidatud: Nõmm 2013, lk 24).

³³ Kortmann, J. Liability for Nonfeasance. A Comparative Study. Oxford University Comparative Law Forum, 2001. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://ouclf.law.ox.ac.uk/liability-for-nonfeasance-a-comparative-study/#fn4anc> (31.03.2023).

³⁴ *Ibidem*.

teadlikult võtnud endale tegutsemise kohustuse või tuleneb tegutsemise kohustus kahju tekitaja ja kannatanu vahel eksisteerivast spetsiifilisest usaldussuhtest.³⁵

Tegevusetusega seonduv on reguleerimist leidnud ka Euroopa mudelseadustes. DCFR-i VI peatükk käsitleb lepinguvälise kahju tekitamisega seonduvaid küsimusi. Artikkel VI – 1:101 näeb ette üldklausli deliktilise vastutuse tekkimiseks, mille kohaselt on kannatanul õigus nõuda kahju hüvitamist isikult, kes kahju tahtlikult või hooletult põhjustas või on muul moel kahju põhjustamise eest vastutav. Kuigi kahju põhjustamisest tegevusetuks jäämisega pole selles normis otseselt räägitud, siis DCFR-i kommentaaride kohaselt on selle normi kontekstis tarvis igakordselt hinnata, kas kahju on tekitatud aktiivse tegevuse või tegevusetusega, mille eest kahju tekitaja kas hooletuse või tahtluse näol vastutab.³⁶ Seega tunnistab DCFR tegevusetuks jäämist kui võimalikku vastutuse alust. Tegevusetus kui vastutuse alus on kaudselt sätestatud ka PETL-i artiklis 4:103 läbi üldise tegutsemise kohustuse kehtestamise teatavate tingimuste täitmise korral.³⁷

Eelmainitust nähtub, et tegevusetuse mõistet tuntakse õigusmaastikul võrdlemisi hästi ning seda mõistet on võimalik ka mitmeti liigitada. Tegevusetust kui vastutuse alust tunnistatakse õiguskordade üleselt, kusjuures tegevusetuse õigusvastasus võib olla reguleeritud nii otseselt kui ka läbi kaudsemate viiside.

1.2 Tegutsemise kohustus

Kuna tänapäevane õiguskäive ja isikutevahelised suhted on keerulised ning omavahel läbi põimunud, võib VÕS kommentaaride kohaselt mistahes toiming, sealhulgas ka tegevusetus, mõjutada teisi isikuid, nende õigushüvesid ning majanduslikku olukorda, muu hulgas tuua kaasa nende kahjustamise. Samas on selge, et mitte igasugune tegevusetus, mis toob vastava teo kausaalse tagajärjena kaasa teisel isikul kahju tekkimise, ei saa olla keelatud, st õigusvastane, ega pea seega tooma kaasa tekitatud kahju hüvitamise kohustust.³⁸

---

³⁵Steel, S. Rationalising Omissions Liability in Negligence. *Law Quarterly Review*, vol 135. Oxford: Sweet and Maxwell, 2019. Arvutivõrgus kättesaadav: https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:050365c5-a43f-41a8-b133-f8a077b648c6/download_file?file_format=application%2Fpdf&safe_filename=Sandy%2BSteel%2B-%2BRationalising%2BLiability%2Bfor%2BOmissions%2Bin%2BNegligence%2BAAM.pdf&type_of_work=Journal+article (31.03.2023).

³⁶Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group). Komm vlj (Full Edition). Art VI.-1:101, lk 2980. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/DCFR.html> (31.03.2023),

³⁷Widmer, P. *European Group on Tort Law. Principles of European Tort Law: Text and Commentary*. Wien, New York: Springer 2005, lk 86.

³⁸Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1043, komm 3.1.1.

Õiguskirjanduses on laialdaselt levinud seisukoht, et tegevusetusega kahju põhjustamise korral saab õigushüve rikkumist pidada etteheidetavaks üksnes juhul, kui on tuvastatud, et kahju tekitaja on rikkunud mingit spetsiifilist õiguslikku kohustust käituda teisiti.³⁹ Teisisõnu, kahju tekitajal peab vastutuse tekkimiseks lasuma kohustus konkreetse ohu vältimiseks või kõrvaldamiseks.⁴⁰ J. Cooke on leidnud, et traditsiooniliselt tulevad positiivsed kohustused millegi tegemiseks lepingutest: kui me soovime, et keegi meie kasuks midagi teeks, peame me talle selle eest maksma ka vastava tasu.⁴¹ Küll aga võib teatavatel juhtudel tegutsemise kohustus tekkida ka lepinguväliselt. T. Tampuu arvamuse kohaselt tuleb selline põhimõte nn teo ebaõiguse teooriast, mille seisukohtasid arvestades saab tegevusetust lugeda õigusvastaseks juhul, kui tegutsemise kohustus tuleneb kas kaitsenormist või käibekohustusest.⁴² Eeltulenevast järeldub, et tegevusetuse mõiste avamisel on tegutsemise kohustusel keskne roll – deliktiõiguslikult relevantsest tegevusetusest saab rääkida vaid juhul, kui eksisteerib tegutsemise kohustus.

Selleks et Eesti õiguskorras tuvastada õigushüve kahjustamise kaasa toova tegevusetuse õigusvastasus, peab VÕS kommentaaride järgi väidetav kahju tekitaja olema rikkunud mingit õigusnormi, mis kohustas kahju tekitajat tegutsema kahju ärahoidmise huvides (kaitsenorm VÕS § 1045 lg 1 p 7 mõttes) või lepinguvälist tegutsemise kohustust e seaduses sätestamata, kuid hea usu põhimõttest tulenevat käibekohustust, mis kohustas kahju tekitajat teatud toiminguks, mille tegemise korral ei oleks kannatanu õigushüve kahjustamist toimunud või oleksid kahjustuse tagajärjed olnud kergemad. Vastasel korral võiks kahju tekkimise juhtumi korral tõstatada määratlemata arvu isikute, kelle aktiivne tegutsemine oleks võinud kahju ära hoida, deliktilisele vastutusele võtmise küsimuse.⁴³ Ka Riigikohus on selgitanud, et juhtudel, kus kahju põhjuseks on tegevusetus või ebapiisav tegutsemine ning kannatanu ei heida kahju tekitajale ette seaduses sätestatud kohustuse rikkumist, st kaitsenormi rikkumist VÕS § 1045 lg 1 p 7 järgi, saab deliktiline üldvastutus tuleneda käibekohustuse rikkumisest.⁴⁴ Oluline on arvestada, et isikutel ei lasu üldjuhul kohustust teisi isikuid aidata⁴⁵ ning igal kahju tekitamise

---

³⁹Markesinis/Unberath 2002, lk 81.; Tampuu 2017, lk 210.

⁴⁰Nõmm 2013, lk 68.

⁴¹Cooke 1995, lk 24.

⁴²Tampuu 2017, lk 211.

⁴³Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1045, komm 3.1.2.

⁴⁴RKTKo 3-2-1-161-12, p 10.

⁴⁵Nõmm 2018, lk 362-363.

juhtumil tuleb eraldi hinnata, kas kahjutekitaja käitumine on rikkunud kaitsenormi või üldist käibekohustust.⁴⁶

Tegevusetust saab pidada ka Saksa õiguse kohaselt õigusvastaseks ainult siis, kui on rikutud õiguslikku tegutsemise kohustust. C. von Bar on leidnud, et tegutsemise kohustus võib tuleneda seadusest, mingisugusest eelnevast ohtu loovast tegevusest, lähedasest suhtest kahju tekitaja ja kannatanu vahel, lepingueelsetest läbirääkimistest või üldisest käibekohustusest (*Verkehrspflichten*) kui kohtute poolt loodud mitmekülgsest ja üldtunnustatud vastutuse alusest.⁴⁷

Inglise õiguses on samuti tegevusetuse eest vastutamise eelduseks tegutsemise kohustuse olemasolu, mis on, tulenevalt *common law* õigussüsteemi eripärast, kujunenud välja kohtupraktikas. Inglise õiguses nähakse seejuures tegutsemise kohustust ehk isegi suurema isikliku vabaduse riivena võrreldes Saksa ja Eesti õiguse seisukohtadega. Inglise õiguse kohaselt on üldpõhimõtteks see, et nn „puhta tegevusetuse“ (*pure omission*) juhtumite korral deliktiõigusliku vastutuse küsimust ei tõusetu. Küll aga, kui kahju tekitaja on eelnevalt loonud mingisuguse ohtliku olukorra ja isegi kui see olukord on tekkinud temast mittesõltuvatel põhjustel, lasub tal kohustus vältida ohu realiseerumist. Teatavates olukordades võib tegutsemise kohustus tuleneda näiteks kahju tekitaja ja kannatanu vahelisest erilisest usaldussuhtest, milleks võib olla vanemate ja nende laste vaheline suhe, samuti ka näiteks maaomaniku usaldussuhe tema maal viibivate külalistega. Kohustus tegutseda võib tuleneda ka kahju tekitaja vastutavast positsioonist isikutevahelises suhtes, mille rikkumise tulemusena saab kannatanu kahjustada seetõttu, et ta on tuginenud kahju tekitaja poolt antud informatsioonile või omab kahju tekitaja mõnel muul moel kontrolli kannatanu üle.⁴⁸ Muu hulgas võib tegutsemise kohustus tuleneda ka Parlamendi kui seadusandja poolt loodud kaitsenormist.⁴⁹ Inglismaal 1987. aastal tehtud kohtulahend *Smith vs Littlewoods Organisation Ltd* oli J. Cooke'i sõnul oluline selle poolest, et see oli üksi esimesi lahendeid, mis hakkas välja kujundama põhimõtteid, mille alusel saab otsustada, kas tegevusetuks jäämine toob kaasa deliktiõigusliku vastutuse või mitte. Kaasuse asjaolude kohaselt kaebas hageja, et naaberkinnistult alguse saanud tulekahju levis tema kinnistule ning tekitas seal asuvatele hoonetele kahjustusi. Tulekahju sai alguse naaberkinnistul lubamatult viibinud võõraste laste tegevusest ning hageja heitis naaberkinnistu omanikule ette hooletust. Hagi jäi rahuldamata

---

⁴⁶ Markesinis/Unberath 2002, lk 81.

⁴⁷ von Bar 2009, lk 593.

⁴⁸ *Ibidem*, lk 595-596.

⁴⁹ Tjong Tjin Tai 2022, lk 40-41.

ning leiti, et kostja tegevusetuks jäämise eest ei vastuta. Kohtuasja lahendanud Lord Goff'i seisukoht oli järgmine: kehtib üldine põhimõte, mille kohaselt ei eksisteeri kohustust takistada isikuid teisele isikule tahtlikult kahju tekitamast. Selline kohustus võib tõusetuda ainult siis, kui kostja ja kahju põhjustaja vahel on mingisugune spetsiifiline suhe, mis sellise kohustuse tekkimist õigustab. Täiendavalt märkisid teised kohtunikud järgmist: 1) kinnistu omanikult nõuda ööpäevaringse järelevalve paigaldamist kinnistule on liialt koormav, eeldusel, et ei ole teada täiendavaid asjaolusid, mis sellise vajaduse tingiksid; 2) universaalset testi, mis aitaks tuvastada kinnistu omaniku kohustust võtta kasutusele täiendavaid meetmeid selleks, et vältida teiste isikute poolset kahju tekitamist nende kinnistul, ei ole võimalik rakendada.⁵⁰

Tegutsemise kohustuse olemasolu lepinguvälistes suhetes on tunnustatud ka PETL-i mudelseaduses. PETL-i artiklis 4:103 on sätestatud tingimused, mille korral lasub isikul kohustus aktiivselt tegutseda kolmandatele isikutele kahju tekkimise vältimiseks. Selline kohustus võib tuleneda seadusest või kahju tekitaja poolsest ohtliku olukorra loomisest või sellise olukorra kontrollimisest, samuti kahju tekitaja ja kannatanu vahelisest erilisest usaldusseisundist või sellest, kui kahju tekitamise raskusaste ühelt poolt ja kahju tekkimise vältimise kergus teiselt poolt sellise kohustuse olemasolule viitab.

Artikkel 4:103 reguleerib otseselt küsimust, kas ja millal eksisteerib õiguslik (mitte ainult moraalne) kohustus aktiivselt sekkuda kausaalsesse protsessi kolmandale isikule kahju tekkimise vältimiseks. Sellised tegutsemise kohustused kajastuvad eelkõige kaitsenormides või eeskirjades ning tavapäraselt ei ole sätestatud üldist tegutsemise kohustust. Ka PETL-is rõhutatakse, et reeglipäraselt pole isik kohustatud hoolitsema teiste isikute turvalisuse ja heaolu eest, kellega ta kuidagimoodi seotud ei ole või kelle suhtes puudub tal järelevalvekohustus.⁵¹

Erinevalt PETL-ist ei kehtesta DCFR sõnaselget kohustust aktiivseks tegutsemiseks selleks, et teistele isikutele kahju tekkimist vältida. Küll aga sätestab DCFR-i artikkel 3:102, et isik käitub hooletult siis, kui tema käitumine ei vasta kaitsenormis sätestatud nõuetele või kui tema käitumine ei vasta hoolsusele, mida võiks mõistlikult hoolsalt ja ettevaatlikult isikult teatavas olukorras oodata. Käitumise all mõistetakse DCFR kommentaaride kohaselt nii aktiivset tegevust kui ka tegevusetust. Tegevusetuks jäämisega hooletult käitumine saab toimuda näiteks olukorras, kus õigussubjekt ei võta kasutusele kaitsenormides sisalduvaid ennetavaid meetmeid, mis oleksid vajalikud kannatanule kahju ära hoidmiseks või kui ta ei tee midagi,

---

⁵⁰ Smith vs Littlewoods Organisation Ltd 1987. (viidatud: Cooke 1995, lk 72-73).

⁵¹ PETL/Widmer, lk 86.

mida juhtumi asjaolusid arvestades mõistlikult hoolikas isik oleks kannatanu heaks teinud.⁵² Seega võib tegutsemise kohustus tuleneda ka DCFR-i kohaselt nii kaitsenormist kui ka käibekohustusest.

Nii Eesti, Saksa ja Inglise õiguses kui ka PETL-i ja DCFR-i mudelseadustes on leitud, et deliktiline vastutus tegevusetuse eest eeldab endast seda, et kahju tekitajal on lasunud mingisugune tegutsemise kohustus. Tegutsemise kohustus saab tuleneda eelkõige kas kaitsenormi või käibekohustuse rikkumisest, muu hulgas on mitmel puhul eraldi välja toodud, et selline kohustus võib tõusetuda kannatanu ja kahju tekitaja vahelisest erilisest usaldussuhtest.

1.3 Tegevusetuse piiritlemine aktiivsest teost ja kaudsest tegevusest

Kuigi esmapilgul võib tunduda, et tegevusetust ja aktiivset tegevust kui vastandlikke käitumisolukordi on omavahel loogiliselt võttes lihtne eristada, siis praktikas võib deliktiõigusliku vastutuse kindlaks tegemiseks vajaliku kahju põhjustava sündmuse määratlemine tekitada arvestatavaid raskusi. Samuti tekitab küsimusi kaudse tegevuse eristamine aktiivsest tegevusest ja tegevusetusest: õiguskirjanduses on kaudset tegevust vaadeldud nii ühe tegevusetuse vormina⁵³ kui ka eraldiseisva tegevuse liigina.⁵⁴

Aktiivse tegevuse ja tegevusetuse piiritlemise teeb keerukaks tõdemus, et põhjuslik seos kahju põhjustanud sündmuse ja tagajärje vahel ei pea avalduma vahetu seosena. See võib seisneda ka sündmuste jadas, mille kahju tekitaja oma tegevusega loob.⁵⁵ Sinna sündmuste jadasse võivad omakorda kuuluda erinevad elemendid nii aktiivsetest tegudest kui tegevusetuks jäämistest. Van Dam on leidnud, et enamik tegutsemise kohustuse rikkumistest tulenevad tegevusetuks jäämisest olukorras, millele on eelnenud kahju tekitaja poolne aktiivne tegevus.⁵⁶ Ka J. Lahe on toonud välja, et tegemata jätmise saab sageli redutseerida sellele eelnevale positiivsele teole.⁵⁷ Sarnasel seisukohal on ka P. Schlechtriem, kelle sõnul saab iga käitumise jagada aktiivseteks ja passiivseteks komponentideks, st tegematajätmisteks ja tegutsemiseks ning seetõttu ei tohiks tema hinnangul olla mingit vahet sellel, kas põhirõhk on õigusvastasel, rikkuval tegevusel või sisuliselt nõutava teo tegematajätmisel.⁵⁸ Ka DCFR-i VI peatükis on

---

⁵² DCFR komm. art VI.-3:102, lk 3275.

⁵³ Tampuu 2017, lk 211.

⁵⁴ Nõmm 2013, lk 60.

⁵⁵ TlnRnKo, 26.02.2015, 2-12-30395, p 17.

⁵⁶ van Dam 2006, lk 206.

⁵⁷ Lahe, J. Süü deliktiõiguses. Doktoritöö. Juhendaja Paul Varul. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2005, lk 64.

⁵⁸ Schlechtriem, P. Võlaõigus. Eriosa. Neljas, ümbertöötatud trükk. Tallinn: Juura 2000, lk 260.

käsitletud aktiivse tegevuse ja tegevusetuse eristamise temaatikat sellest küljest, et on leitud, et neid ei ole vajalik kahe erineva käitumise alusena ilmingimata eristada. Seetõttu ei ole aktiivne tegevus ja tegevusetus kui kahju põhjustava sündmuse alused jõudnud *expressis verbis* kujul ka DCFR-i normidesse.⁵⁹ DCFR kommentaaride kohaselt ei ole aktiivse tegutsemise ja tegevusetuks jäämise vahele võimalik tõmmata selget piiri ning sellest tulenevalt käsitletakse DCFR-is mõlemat käitumise viisi põhimõtteliselt samamoodi.⁶⁰

I. Nõmm läheneb samale küsimusele aga spetsiifilisemal tasandil ning leiab, et kuigi vahet tegemine pole oluline olukorras, kus kahju põhjuseks on tegevusetus või kaudne tegevus, siis kindlasti tuleb neid kahte juhtumit vastutusõiguslikult eristada kahju otsesest põhjustamisest. Oma seisukoha selgitamiseks on I. Nõmm toonud välja järgmise näite. Kaubanduskeskuses toimuvate remonttööde tõttu eemaldatakse trepilt käsipuu ning trepi ohtlik äär jäetakse piiretega tähistamata. Selle tulemusena kukub poekülastaja trepilt ja saab vigastada. Kõnealuse juhtumi puhul võiks olla kahju põhjustanud käitumiseks nii tegevusetus kui kaudne tegevus. Tegevusetusega võib olla kahju põhjustatud seeläbi, et ehitustöölised jätsid ohtliku trepi osa piiramata ning samas võib sama olukorda näha ka kaudse tegevusena, mille raames ehitustöölised eemaldasid trepi käsipuu ja löid sellega ohuallika. Esimesel juhul on ehitustöölised rikkunud tegutsemiskohustust, mis tuleneb eelnevast ohtlikust toimingust ning teisel juhul on nad rikkunud kohustust mitte tekitada ohtlikku olukorda. Vastutuse kohaldamise seisukohast ei ole ehitustöölise käitumise kvalifitseerimisele tegevusetuse või kaudse tegevusena tähtsust, sest vastutus taandub tegelikult üldisele küsimusele, milleks on see, kas ehitustöölised olid kohustatud tööplatsi kindlustama nii, et keegi trepilt ei kukuks või mitte.⁶¹

Tegevusetuse ja kaudse tegevuse eristamise küsimusel I. Nõmme hinnangul praktikas olulist tähtsust ei ole, sest vastutusõiguslik tagajärg ei sõltu sellest, kas käibekohustuse rikkumine väljendus konkreetsel juhul kaudses tegutsemises või tegemata jätmises. Nii tegemata jätmise kui ka kaudse tegevuse juhtudel on tegu ühe ja sama etteheidetavuse hindamise küsimusega ning seetõttu ei ole nende piiritlemine vajalik ja paljudel juhtudel on see ka vaevalt võimalik.⁶²

Kui aga tegemist oleks kahju otsese põhjustamise olukorraga, oleks vastutusõiguslik olukord teine. Kui ehitustööline lükkaks tahtlikult poekülastaja trepist alla, siis ei tekiks enam küsimust sellest, kas, kuidas ja kui piisavalt oli ehitusplats kindlustatud, kuna see poleks enam kahju

---

⁵⁹ DCFR komm. art VI.-1:101, lk 2980.

⁶⁰ DCFR komm. art VI.-3:102, lk 3275.

⁶¹ Nõmm 2013, lk 60.

⁶² *Ibidem*, lk 144.

tekkimise aspektist asjakohane. Kaitstava õigushüve otsene kahjustamine on õiguskorra mõttes vastuvõetamatu sõltumata sellest, kas on suudetud tagada üldist ohutust.

Eelmainitust tuleneb, et kui kahju aktiivse põhjustamise korral võib olukordades, kus on kahjustatud absoluutseid õigushüvesid, automaatselt järeldada õigushüve kahjustamist, siis kaudse tegevuse ja tegevusetuse puhul tuleb eelnevalt siiski tuvastada rikutud tegutsemise kohustus. Teisisõnu, kui tegevusetuse ja kaudse tegevusega kahju tekitamise olukordades tekib deliktiõiguslik vastutus üksnes siis, kui kahju tekitaja käitumine on olnud kohustusevastane, siis õigushüve otsese kahjustamise korral aktiivselt tegutsedes piisab vaid põhjusliku seose olemasolust teo ja tagajärje vahel ja konkreetset tegutsemise kohustust eraldi hindama ei pea.⁶³ Ka J. Lahe on sarnaselt leidnud, et olukorras, kus kahju tekitaja otsese tegevuse tulemusena on kahjustatud absoluutselt kaitstud õigushüve, saab õigusvastasus tuleneda juba õigushüve kahjustumise kindlaks tegemisest ning ei ole oluline täiendavalt kontrollida, kas kahju tekitaja on rikkunud ka mõnda temal lasunud kohustust. Kui aga kahju on tekitatud tegevusetuks jäämisega või kaudse tegevusega, peab kahju tekitaja deliktiõigusliku vastutuse tekkimiseks olema rikutud tegutsemise kohustus. Sellises olukorras ei saa tuletada tegevusetuse õigusvastasust pelgalt õigushüve kahjustumisest.⁶⁴

Töö autor leiab, et eespool välja toodud seisukohad üksteist iseenesest ei välista. Deliktiõiguslik vastutus saab tekkida sõltumata sellest, kas kahju põhjustavat sündmust kvalifitseeritakse aktiivse tegevuse või tegevusetusena. Küll aga võib erisusi tekkida tõendamise tasandil: kui ühel puhul piisab sellest, et hageja toob välja kahju põhjustanud tegevuse ning tõendab ära põhjusliku seose selle tegevuse ja kahju tekkimise vahel, siis tegevusetuse ja kaudse tegevuse olukordades tuleb täiendavalt kindlaks teha tegutsemise kohustuse olemasolu.

Samas võib esineda ka olukordi, kus tegevusetusel võib siiski olla aktiivsest tegevusest kahju põhjustanud sündmuse osas kaalukam roll. Kuigi tegevusetusele võib eelneada aktiivne tegevus, siis alati ei pruugi piisata ainult aktiivsest tegevusest selleks, et tuvastada kahju põhjustanud sündmuse õigusvastasus. Seda toetab teatavas mõttes omakorda ka T. Tampuu seisukoht, mille kohaselt üheks tegevusetuse vormiks ongi see, kui tegevusetuks jäämisele eelneb kahju tekitaja

---

⁶³ *Ibidem*, lk 60-61.

⁶⁴ Lahe, J. German Transplants in Estonian Tort Law: General Duties to Maintain Safety. – *Juridica International*, 30/2021, lk 133-134. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.juridicainternational.eu/article_full.php?uri=2021_30_german_transplants_in_estonian_tort_law_general_duties_to_maintain_safety (31.03.2023).

poolne ohtliku olukorra loomine.⁶⁵ Siinkohal järeltab töö autor, et põhirõhk võiks olla sellises olukorras asetatud just tegevusetuks jäämisele kui vastutusõiguslikult relevantsele sündmusele, mitte sellele eelnenud ohtliku olukorra loomisele aktiivse tegevuse kaudu.

Tegevusetuse piiritlemisel aktiivsest teost võiks abi olla PETL artiklis 4:103 sätestatust. PETL-i artikli 4:103 kommentaaride kohaselt saab tegutsemise kohustus tõusetuda sellele eelnenud ohtliku olukorra loomisest või säilitamisest. Seejuures on tõdetud, et esialgse tegevuse ja sellele järgneva tegevusetuse eristamine võib osutada raskeks, kuid tavapäraselt ei peeta ohtliku olukorra loomist kui sellist veel automaatselt õigusvastaseks teoks. Deliktilise vastutuse saab kaasa tulla alles see, kui ohu realiseerumist asjakohaste vahenditega ei takistata.⁶⁶ Ka I. Nõmm on leidnud, et õigusvastaseks ei ole põhjendatud pidada kaitstavate õigushüvede suhtes ohu loomist kui sellist, vaid õigusvastaseks saab pidada ainult ohu realiseerumise õigustamatut lubamist.⁶⁷

Näitena saab välja tuua olukorra, kus kraavi kaevamine ning selle hoiatusmärkidega tähistamata jätmise põhjustab kellelegi kahju. Vastutus võiks tõusetuda põhimõtteliselt nii kraavi kaevamisest kui aktiivsest teost, mis oli sündmuste jada alguspunktiks kui ka kraavi tähistamata jätmisest kui tegevusetusest, mis järgnes aktiivsele teole.

PETL-i kommentaaridest juhindudes ei saaks kraavi kaevamine kui selline siiski olla õigusvastane tegu ning õigusvastaseks muudab selle olukorra kraavi nõuetekohane tähistamata jätmise. Kraavide kaevamise üldine keelamine ei oleks mõistlikult võttes põhjendatav. Kraavi kaevamisega ohu loomine tekitab omalt poolt tegutsemise kohustuse, mida tuleb täita, ning kahju põhjustanud sündmuse määratlemisel tuleks sellistes olukordades keskenduda just tegutsemise kohustuse rikkumisele ja mitte faktiliselt sündmuste jada alustanud sündmusele, mis ei ole ilma tegutsemise kohustuse rikkumiseta õiguslikult relevantne. Tegevusetuse olulisus tulebki töö autori hinnangul välja eelkõige siis, kui tegevusetusele eelnev aktiivne tegevus ei oleks ilma hilisema tegevusetuks jäämiseta õigusvastane. Kui aga tegevusetusele eelneb juba iseenesest õigusvastane tegu, siis on töö autori arvates endiselt tegemist olukorraga, kus deliktiõiguslik vastutus võib tekkida mõlemas olukorras, hoolimata sellest, kas sündmust ennast vaadelda aktiivse tegevusena või tegevusetusena.

---

⁶⁵ Tampuu 2017, lk 211.

⁶⁶ PETL/Widmer, lk 86.

⁶⁷ Nõmm 2013, lk 121.

Kuigi õigusvastasus võib tuleneda nii aktiivsest teost kui ka tegevusetusest siis on küsitav, kas eelmainitud kahte õigusvastasuse alust saab vaadelda võrdväärsetena. Näiteks õiguskirjanduses on tõstatatud küsimus sellest, kas aktiivsele teole ja tegevusetusele kohaldatav vastutuse määr peaks olema ühesugune.

J. Conaghan ja W. Mansell on arutlenud, et poliitilistel ja moraalsetel väärtustel on oluline koht reeglite kujundamisel ning see võib olla põhjuseks, miks leitakse, et tegevusetuks jäämine võiks oma olemuselt moraalselt vähem etteheidetav, kui otsese tegevusega kahju tekitamine ning ei peaks endaga kaasa tooma võrdväärset vastutust isegi olukorras, kus tagajärjed tekitatud kahju näol võivad olla samasugused. Selline ettekujutus põhineb arvamusel, et olukorras, kus riiklikult on kehtestatud üldkohustuslikud käitumisnormid, peab jääma siiski võimalus individuaalse vastutuse piiramiseks. Nimelt, liiga ulatuslik vastutuse määr võib mõjuda negatiivselt inimeste soovile tegutseda, uusi asju välja mõelda ja uutmoodi väärtust luua ning tuua sellega kaasa majandusliku arengu pidurdumise. Arusaam, et tegevusetust ja otsest tegevust kui vastutuse aluseid võiks kohelda erinevalt, on lähedalt seotud 19. sajandil kujunenud kapitalistliku maailmavaatega, mis vastandus kollektivismile.⁶⁸ Ka I. Nõmme arvamuse kohaselt saab sekkumine käitumisvabadusse eriti ilmseks just tegematajätmise juhtudel, kuna siis sunnib käibekohustuse täitmine asjaomast isikut ohu vältimiseks või kõrvaldamiseks kaudselt positiivseks tegevuseks.⁶⁹ Muu hulgas on õiguskirjanduses leitud, et praktikas tunnustavad kohtud parema meelega pigem vastutust aktiivse teo kui tegevusetuse eest juba seetõttu, et mõne keelu rikkumine kahju tekitava tegevusega on lihtsamini tuvastatam kui tegevusetuks jäänud isiku jaoks tegutsemise kohustuse määratlemine.⁷⁰ Sellest tulenevalt võiks töö autori hinnangul öelda, et tegevusetust ning aktiivset tegevust saab vaadelda võrdsete vastutuse alustena olukorras, kus on tegemist tegevusetuse konkreetse liigiga, nimelt deliktiõiguslikult relevantse tegevusetusega, mis hõlmab endas ka õiguslikku tegutsemise kohustust. Loomulikult tuleb vastava tegutsemise kohustuse olemasolu ja rikkumine sellisel juhul ka selgelt tuvastada.

Eesti kohtupraktikat analüüsides selgus, et tegevusetusest tuleneva vastutuse kokkuvõtlik kaardistamine ei olegi nii lihtne. Üheks põhiliseks probleemkohaks oli ootuspäraselt see, tegevusetusel ja aktiivsel tegevusel vahet tegemine on keeruline. See kajastus kohtulahendites,

---

⁶⁸ Conaghan, J., Mansell, W. *The Wrongs of Tort*. London, Boulder, Colorado: Pluto Press 1999, lk 5.; Nõmm 2013, lk 59.

⁶⁹ Nõmm 2013, lk 78.

⁷⁰ Kortmann, J. *Liability for Nonfeasance. A Comparative Study*. Oxford University Comparative Law Forum, 2001.

kus kahju põhjustanud sündmusena oli märgitud „tegu/tegevusetus“⁷¹ või kus ühes ja samas kohtuasjas oli kasutatud sama olukorra kirjeldamiseks erinevat määratlust. Näiteks leidis ringkonnakohus kohtuasjas 2-18-4391 esialgu, et kahju põhjustavaks sündmuseks oli kostja poolne tegevus desinfitseerimisvahendi patsientidele kättesaadavaks tegemisel ja patsientide tervisele ohu loomisel hoolekandeesutuses, ent hiljem oli kirjutatud sama sündmuse iseloomustamisel hoopiski tegevusetuks jäämisest kui nõuetekohase ohutuse tagamata jätmisest.⁷² Samuti tõusetus aktiivse tegevuse ja tegevusetuse eristamise problemaatika kohtuasjas 2-16-8751. Nimelt, kohtuotsuses leiti algselt, et kostja oleks pidanud hoolsa ettevõtjana uute arranžeringute tellimisel koostööpartnerite kaudu selgitama välja, kellele kuulub teose autoriõigus ning vastavat infot ka oma koostööpartneritele jagama. Praegusel juhul oli kohtu sõnul kostja jätnud selle tegemata.⁷³ Selline järeldus annab omakorda alust eeldada, et kahju põhjustavaks sündmuseks oligi kostja tegevusetus. Üllatuslikult leidis kohus aga samas lahendis hilisemalt, et kostja käitus õigusvastaselt, kuna rikkus hageja isiklike õigusi teosest arranžeringute tegemisel ning nende reklaamides kasutamisel. Arranžeringute tegemine ja reklaamides kasutamine viitab aga selgelt aktiivsele tegevusele ning kokkuvõttes vastutas kostja siiski aktiivse tegevuse, mitte tegevusetuse eest.⁷⁴ Töö autori hinnangul nähtub sellise kohtupraktika olemasolust, et tegevusetuse ja aktiivse tegevuse eristamisel ei pruugi teatavates olukordades olla olulist praktilist tähtsust. Näiteks kohtuasjas 2-16-8751 ei olnud kohtu eesmärgiks ilmselt kahju põhjustava sündmuse teisiti kvalifitseerimine ning tegemist oli sisuliselt lihtsalt kahe erineva keelelise väljendusega samast olukorrast.

Riigikohtu lahendis nr 3-2-1-161-12 heideti käibekohustuse rikkumisena ette seda, et maja katuse tipust jäeti osaliselt lumi ja jää eemaldamata ning ei hoiatatud autoomanike sellest, et kogu lumi ja jää ei ole veel katuse tipust eemaldatud ning et sellest tulenevalt on olukord maja juures seisvate autode jaoks jätkuvalt ohtlik. Seega heitis hageja kahju põhjustava sündmusena kostjale ette tegevusetuks jäämist. Olukorras, kus lumi ja jää on osaliselt katuselt eemaldamata, võib kahju põhjustava sündmusena tegelikkuses näha nii lume ja jää osalist koristamist (aktiivne tegevus) kui ka lume ja jää osaliselt eemaldamata jätmist (tegevusetus). Riigikohtu otsuse kohaselt ei olnud tegevusetuseks jäämise ette heitmise nõuet alust rahuldada, kuna selleks puudus vastav kaitsenorm. Samas aga leidis Riigikohus, et kui hageja oleks kostja

---

⁷¹ RKTko 2-19-7379, p 16.3, p 18.5., TlnRnKo 20.12.2017, 2-15-13905, p 23, 24., TlnRnKo 29.10.2014, 2-13-34835, p 22.

⁷² TlnRnKo 28.06.2019, 2-18-4391, p 26, p 35.

⁷³ TrtRnKo 19.03.2021, 2-16-8751, p 16.

⁷⁴ TrtRnKo 19.03.2021, 2-16-8751, p 23.

tegevuse oma nõudes kvalifitseerinud aktiivse tegevusena ja tõendanud põhjusliku seose selles osas, et kui lund ja jääd poleks maja katuselt osaliselt ära koristatud, oleks kahju autoomanikule jäänud tekkimata, siis oleks kostja pidanud omakorda tõendama, et ta tegi kõik mõistlikult vajaliku temal lasuva käibekohustuse täitmiseks katusel oleva lume olemasolust autoomanikke hoiatada.⁷⁵ Tegemist on huvitava kaasusega, kus Riigikohus omaalgatuslikult analüüsis seda, et mis saanuks, kui nõue oleks konstrueeritud teistmoodi. Kui kahju põhjusena oleks tegevusetuse asemel välja toodud aktiivne tegevus, siis oleks olnud võimalik, et lume koristaja oleks vastutanud kahju tekkimise eest käibekohustuse rikkumisest tulenevalt.

Samas leiab töö autor eelkirjeldatud kaasuse puhul, et hoolimata kahju põhjustava sündmuse kvalifikatsioonist kahju hüvitamise nõudes, kui kostja ei suudaks tõendada temal lasuva käibekohustuse (autoomanike nõuetekohane teavitamine sellest, et osaliselt on lumi ja jää veel katusel) järgimist, siis võiks endiselt leida, et lõppkokkuvõttes on tegemist tegevusetuks jäämisega, millele eelnes aktiivse teona lume osaline koristamine maja katuselt. Seega ilmestab käesolev kaasus hästi seda, et aktiivset tegu ja tegevusetust on siiski omavahel keeruline eristada ning seda, et nii mõneski olukorras sõltub kahju põhjustava sündmuse määratlemine sellest, millised sõnad selleks valida: sündmusest saab lihtsasti konstrueerida nii tegevusetuks jäämise kui tegevuse.

Kohtupraktika valguses võiks öelda, et tegevusetuse ja aktiivse tegevuse korral tihedasti esile tõusev probleem nende kahe edukal eristamisel ei vähenda samas autori hinnangul tegevusetuse olulisust vastutuse alusena. Pigem võiks olukorda näha nii, et kannatanul on võimalik kahju hüvitamise nõue esitada kahel alternatiivsel alusel, vastavalt kas tegevusena või tegevusetusena, kusjuures viimase puhul võib näiteks käibekohustuse rikkumise olukorras olla kannatanul lasuv tõendamiskoormis kergem.⁷⁶ Samuti eksisteerib kaitsenorme, mille rikkumise eelduseks saabki olla ainult kaitsenormi koosseisus sisalduva tegutsemise kohustuse rikkumine tegevusetuks jäämisega, seega alati ei ole ka võimalik valida, kas nõude aluseks võiks olla tegevusetus või aktiivne tegevus. Lisaks ei ole välistatud, et mõnes olukorras võib kahju põhjustava sündmuse tegevusetusena kvalifitseerimine olla mõistlikum, seda eelkõige näiteks olukorras, kus on keeruline kindlaks teha, milline aktiivsetest sündmustest täpselt kahju

---

⁷⁵ RKTko 3-2-1-161-12, p 8, p 10, p 12.

⁷⁶ *Infra*, 4.3

põhjustas ja kui selliste aktiivsete sündmuste toimumine on olnud selgelt kostja mõjusfääris ning kannatanule täpsemalt teadmata.

Nagu eespool mainitud, võib vastutus just tegevusetusest tõusetuda, kus kaitsenormi rikkumise eelduseks on tegevusetuks jäämine. Kohtupraktikas on võrdlemisi mitmeid kordi läbi käinud olukorrad, kus hageja heidab kostjale ette pankrotiavalduse esitamata jätmist (äriseadustiku (edaspidi ÄS) § 180 lg 5¹)⁷⁷ ning sellest tulenevalt kahju tekkimist.⁷⁸ Samaaegselt ei pruugi võlausaldaja saada aktiivsete tegude alusel nõuet juhatuse liikme vastu esitada. Näiteks kohtuasjas nr 3-2-1-150-09 leidis Riigikohtu tsiviilkolleegium, et isegi kui kostja rikkus aktiivselt tegutsedes maksete tegemisega ÄS § 187 lg-st 1 tulenevat juhatuse liikme hoolsuskohustust, ei võimalda selline nõude alus kostjalt VÕS § 1045 lg 1 p 7 alusel kahju hüvitamist nõuda, kuivõrd ÄS § 187 lg 1 kaitse eesmärgiks on kaitsta osäühingut, mitte osäühingu võlausaldajaid.⁷⁹

Lisaks on võimalik tegevusetust ette heita organisatsioonile kui sellisele olukorras, kus konkreetset aktiivset tegevust, mis kahju põhjustas ning selle eest vastutavat isikut on kannatanul keeruline määratleda. T. Tampuu sõnul võib juriidilise isiku kui organisatsiooni puhul deliktilise vastutuse tekkimise seisukohalt oluline tegutsemise kohustus tuleneda samuti kas kaitsenormist või käibekohustusest.⁸⁰ Riigikohus leidis kohtuasjas nr 3-2-1-127-16, et õigusvastasuse aluseks võib olla olukorras, kus hageja kukkus veekeskuses libeda põranda tõttu, veekeskuse kui organisatsiooni tegevusetus.⁸¹ Sellises olukorras ei ole vajalik hakata kannatanul hagi esitamiseks täiendavalt tuvastama, kes täpselt ja miks on jätnud veekeskuse põranda libeda ala nõuetekohaselt tähistamata ja rikkunud käibekohustust. T. Tampuu arvamuse kohaselt saab tegevusetust või mittepiisavat tegutsemist ette heita juriidilisele isikule kui organisatsioonile tervikuna, ilma, et oleks tehtud kindlaks, kes juriidilise isiku juhtorgani liikmetest tegutses või pidi tegutsema⁸², st kas kahju põhjustati üldse aktiivse tegevuse või tegevusetusega. J. Lahe leiab täiendavalt, et organisatsiooni vastutamise võimaluse tunnustamine on olulise tähtsusega muu hulgas näiteks siis, kui keegi konkreetne isik ei

---

⁷⁷ Äriseadustik. – RT I, 23.12.2022, 33.

⁷⁸ RKTko 2-14-50307; TlnRnKo 5.05.2017, 2-13-24236; TlnRnKo 19.08.2015, 2-11-49589; TlnRnKo 30.04.2015, 2-07-7382; TlnRnKo 03.06.2014, 2-12-30360; TlnRnKo 28.09.2007, 2-07-1114; TlnRnKo 5.05.2007, 2-05-310; TrtRnKo, 24.10.2006, 2-05-3734.

⁷⁹ RKTko 3-2-1-150-09 p 12.

⁸⁰ Tampuu 2017, lk 212.

⁸¹ RKTko 3-2-1-127-16 p 17.

⁸² Tampuu 2003, lk 75.

pidanudki otseselt kahju ära hoidmiseks tegutsema.⁸³ Eelmainitud seisukohtadega sarnasel arvamusel on ka I. Nõmm, kes on toonud juriidilise isiku vastutuse osas välja järgmise näite: A kukub B-le kuuluvas poes katkise trepi tõttu ja saab vigastada. A ei pea kahju hüvitamise nõuet esitades aga tõendama, kelle käitumine B organisatsiooni liikmetest võis olla õigusvastane. B kui organisatsiooni tegevusetus trepi hooldamata jätmise näol ning poekülastajate (kaasa arvatud A) hoiatamata jätmise ohtlikust trepist on B poolne käibekohustuse rikkumine ning toob endaga kaasa deliktiõigusliku vastutuse.⁸⁴ Juriidilise isiku kui organisatsiooni vastutus enda tegevusetusega toimepandud delikti eest tekib muu hulgas VÕS kommentaaride kohaselt näiteks juhul, kui juriidiline isik jätab hooldamata tema omandis oleva ehitise, millelt varisevate ehitusdetailide tõttu saavad kannatada kolmandad isikud või kui teetöid teostav juriidiline isik jätab tööde teostamise ala nõuetekohaselt tähistamata, mille tulemusena tekib liiklusõnnetus.⁸⁵ Töö autor leiab, et praeguseks on juriidilise isiku kui organisatsiooni süü kindlasti tunnustatud ning üheks levinud vastutuse aluseks tegevusetuse juhtumite puhul – paljudes tegevusetust käsitlevates kohtulahenditeks on kostjaks juriidiline isik: näiteks veekeskus⁸⁶, Ülemiste kaubanduskeskus⁸⁷, langevarjuhüpete koolitusettevõtte⁸⁸, hoolekandeaustus⁸⁹, tankla⁹⁰ või ehitusettevõtte⁹¹. Juriidilise isiku kui organisatsiooni vastu kahju hüvitamise nõue just tegevusetuks jäämise alusel on kannatanule kindlasti oluline abivahend eelkõige seetõttu, et ta ei pea täiendavalt selgeks tegema, kes konkreetselt kahju tekitas. Muu hulgas ei saa vabaneda juriidiline isik vastutusest subjektiivse süü puudumise tõttu.⁹²

---

⁸³ Lahe 2005, lk 86.

⁸⁴ Nõmm 2013, lk 88.

⁸⁵ Käerdi, M., Tampuu, T. Kahju õigusvastane tekitamine. 53 ptk, komm 7.1.

⁸⁶ RKTKo 3-2-1-127-16.

⁸⁷ TlnRnKo 23.10.2020, 2-16-16510.

⁸⁸ RKTKo 3-2-1-48-15.

⁸⁹ TlnRnKo 30.10.2020, 2-18-18114.

⁹⁰ TrtRnKo, 13.02.2018, 2-15-7363.

⁹¹ RKTKo 2-19-7379.

⁹² RKTKo 3-2-1-48-15, p 26.

2. Kaitsenormist tulenev tegutsemise kohustus

2.1 Kaitsenormi mõiste

VÕS § 1045 lg 1 p 7 kohaselt on kahju tekitamine õigusvastane siis, kui see tekitati seadusest tuleneva kohustuse ehk kaitsenormi rikkumisega. VÕS kommentaaride kohaselt tuleb seaduse all lg 1 p 7 tähenduses mõista mistahes õigusnormi, millest tuleneb kahju tekitajale kohustus käituda ettenähtud viisil – teha teatud tegu või hoiduda teo tegemisest.⁹³ Seadusest tulenevate keeldude ja kohustuste eesmärgiks on määratlemata isikute ringi huvide kaitse.⁹⁴ Sellest tulenevalt nimetataksegi VÕS § 1045 lg 1 p-s 7 välja toodud delikti kaitsenormi rikkumisest tulenevaks deliktiks.⁹⁵ Eelnevast järeldub, et seaduse tasandil on kaitsenormi kui seadusest tuleneva kohustuse määratlus jäetud võrdlemisi üldiseks ning piiratud sellega, et tegemist peab olema lihtsalt õigusnormi kui sellisega. Ühelt poolt jätab kaitsenormide lahtine loetelu võimaluse võtta kahju tekitanud isik vastutusele paljudes erinevates olukordades, ent teisalt tekitab selline lahendus ka ebakindlust, kuna puudub konkreetne teadmine sellest, mida võiks üldse näha kaitsenormina, mille rikkumise eest võiks kahju tekitaja VÕS § 1045 lg 1 p 7 alusel vastutada.

Riigikohus on leidnud, et kui heita kahju tekitajale ette, et ta jäi tegevusetuks kaitsenormist tulenevat kohustust rikkudes, tuleb kindlasti välja tuua ka see spetsiifiline kaitsenorm, mida rikuti ning ei piisa sellest, kui sedastada, et kahju on tekitatud seadusest tuleneva kohustuse rikkumisega.⁹⁶ Kuna kannatanul lasub kaitsenormist tuleneva rikkumise ette heitmisel õigusvastasuse tõendamise koormis, siis peab kannatanu olema valmis VÕS kommentaaride kohaselt sellise kaitsenormi rikkumist ka tõendama. Kohus ei pea omal algatusel hagejat kaitsvat normi otsima hakkama ega võtma ilma hageja enda taotluseta seisukohta sellise normi olemasolu ja kohaldatavuse osas.⁹⁷ Kaitsenormi selge välja toomise nõue on iseenesest töö autori hinnangul igati mõistlik, kuivõrd kohtul peab olema võimalik hinnata deliktilist vastutust selle konkreetse normi koosseisust ja kaitse-eesmärgist tulenevalt. Küll aga ei pruugi sellise kaitsenormi leidmine olla lihtne põhjusel, et kaitsenorm ei ole oma olemuselt kindlate tunnustega piiritletud.

---

⁹³ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1045, komm 3.8.

⁹⁴ Nõmm, I. Puhtmajanduslik kahju ja selle hüvitamine deliktilise vastutuse korral. Magistritöö. Juhendaja Tambet Tampuu. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2007, lk 83.

⁹⁵ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1045, komm 3.8.

⁹⁶ RKTko 3-2-1-26-14, p 16.

⁹⁷ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1045, komm 3.8.

Tõsi, näiteks VÕS kommentaarides on teatavaid täpsustusi kaitsenormide olemuse kohta siiski tehtud. Kaitsenormideks võivad kommentaarides välja toodud näidisloetelu kohaselt olla isikuandmete töötlemisse puutuvad sätted, konkurendi majandustegevuse õigusvastase kahjustamise ärahoidmisele suunatud sätted ning ilmselt ka soolise võrdõiguslikkuse seaduse või võrdse kohtlemise seaduse diskrimineerimist keelavad sätted.⁹⁸ Kaitsenormid võivad muu hulgas sisalduda ka karistusõiguse sätetes ning kaitsenormideks võivad olla ka kohtumenetlusõiguse normid.⁹⁹

Samas tuleb märkida, et näiteks kohtumenetlusõiguse normide kaitsenormideks liigitamine ei ole Riigikohtu praktika kohaselt siiski üheselt selge. Riigikohus leidis kohtuasjas nr 2-16-14655, et tsiviilkohtumenetluse seadustiku¹⁰⁰ (edaspidi TsMS) § 279 lg 2 kujutas endast deliktiõiguslikku kaitsenormi VÕS § 1045 lg 1 p 7 tähenduses. Kuigi hageja polnud rikutud kaitsenormina sõnaselgelt viidanud kostja poolsele TsMS § 279 lg-st 2 tuleneva kohustuse rikkumisele, tuli Riigikohtu arvamuse kohaselt hageja etteheidet kostjale siiski just sellise sätte rikkumisena käsitleda. Nimelt heitis hageja kostjale ette seda, et ta rikkus kohustust esitada kohtule alati õigeid andmeid, kusjuures selle kohustuse eesmärgiks on tagada, et valeandmete esitamise tagajärjel ei oleks kohtumenetluse pooltel võimalik ebaõigetele andmetele tugineda ja sellega kellelegi kahju tekitada.¹⁰¹ Selle peale esitas riigikohtunik M. Seppik kõnealuses tsiviilasjas eriarvamuse, milles leidis, et TsMS §-i 279 ei ole võimalik deliktiõiguslikuks kaitsenormiks pidada, kuna selle normi eesmärgiks on hoopis tsiviilkohtumenetluse tagamine vajalike dokumentide välja nõudmise kaudu. Kohtumenetluse eesmärgist asi õigesti lahendada ei saa M. Seppiku hinnangul tuletada kahju hüvitamise nõuet igas olukorras, kus isikul on tsiviilkohtumenetlusega puutumus ja talle võib seoses sellega etteheiteid teha, mis iseenesest võiksid anda alust väita seost kahju tekkimisega. TsMS-s on seoses tsiviilkohtumenetlusega tekitatava kahju hüvitamise alused ammendavalt reguleeritud ning puudub norm, mis sätestaks kahju hüvitamise nõude TsMS § 279 lg 2 rikkumise korral. Sellest järeldub omakorda, et seadusandja sooviks pole olnud sellist laadi kahju hüvitamise võimalust sätestada ning selliseks nõudeks ei ole alust. Kokkuvõttes leidis M. Seppik, et kaasuse asjaolusid arvesse võttes ei olnud sellise olukorra jaoks seaduses sätestatud normi, mille rikkumine oleks olnud VÕS § 1045 lg 1 p 7 alusel ette heidetav. Muu hulgas oli tegemist olukorraga, kus hageja ise polnudki

---

⁹⁸ *Ibidem*, komm 3.8.

⁹⁹ RKTko 3-2-1-169-11, p 13; RKTko 2-16-14655, p-d 14.2-14.4.

¹⁰⁰ Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I, 11.03.2023,30.

¹⁰¹ RKTko 2-16-14655, p-d 14.3, 14.4.

menetluses nõude alusena TsMS § 279 lg-le 2 viidanud ning kohus tuvastas sellise kaitsenormi omaalgatuslikult.¹⁰² Siinkohal välja toodud lahkarvamusest kohtumenetluse normide kuulumisest kaitsenormide hulka võiks töö autori hinnangul järeldada seda, et kuigi kaitsenormide iseloomustamisel võib olla abi VÕS kommentaarides näidetena välja toodud õigusnormidest, siis paraku ei ole võimalik igakordselt tagada, et sellise õigusnormi rikkumisele ka deliktiõiguslik vastutus järgneb – juba välja toodud kaitsenormide võimalike näidetega ei pruugita olla kohtu tasandil üksmeelsed. Samuti tekib antud kaasuse puhul küsimus sellest, et kes on üldse see, kellel lasub kohustus rikutud kaitsenorm üles otsida ning välja tuua. Kuigi reeglipäraselt ei pea kohus VÕS kommentaaride kohaselt kaitsenormi otsima ning selle kohaldatavust hindama ning kostjat kohustava kaitsenormi olemasolu ja kaitseeesmärgi tõendamine on hageja ülesanne¹⁰³, siis kõnealuses olukorras on kohus seda ikkagi teinud. Asjaolu, et hageja ise ei olnud võimeline õiget kaitsenormi üles leidma ning et ka Riigikohtu kolleegium ei olnud kohalduva kaitsenormi määratlemise osas ühel meelel, ilmestab hästi seda, et kaitsenormide avatud kataloogis orienteerumine ei ole tegelikult lihtne.

Vastukaaluks sellele, et kaitsenormideks loetavate õigusnormide osas valitseb teatav ebakindlus, on VÕS kommentaarides aga selgelt välja toodud need õigusnormid, mida kindlasti kaitsenormideks ei loeta. Kaitsenormideks ei ole sellised õigusnormid, milles on sätestatud võlasuhte raames eksisteerivad kohustused. Võlasuhte raames eksisteeriva kohustuse rikkumise korral ei teki deliktiõiguslikku vastutust ning selle asemel võib tegemist olla kas lepingu rikkumisest või muust võlasuhtest tuleneva kohustuse rikkumisest tuleneva üldvastutusega. Kuna lepinguvälised võlasuhted ei kuulu lepinguõiguse reguleerimisalasse, siis ei ole lepingu rikkumine käsitatav deliktina ning sellest tulenevalt ei saa lepingutingimusi reguleerivat õigusnormi ka siis, kui see on imperatiivne, käsitada kaitsenormina VÕS § 1045 lg 1 p 7 mõttes.¹⁰⁴ Riigikohus on leidnud, et kaitsenormideks ei ole ka hea usu põhimõtet sätestavad õigusnormid.¹⁰⁵ Selline tõdemus on töö autori hinnangul oluline ka tegevusetuse kontekstis, kuna kannatanul ei ole sellest tulenevalt kaitsenormi rikkumist aluseks võttes võimalik väita, et kahju tekitaja oleks hea usu põhimõttest tulenevalt pidanud tegutsema. Küll aga oleks sel juhul mõistlikum tugineda käibekohustuse rikkumisele.¹⁰⁶

---

¹⁰² RKTko 2-16-14655, riigikohtunik M. Seppiku eriarvamuse p-d 4, 5, 6, 9, 11.

¹⁰³ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1045, komm 3.8.

¹⁰⁴ *Ibidem*, komm 3.8.

¹⁰⁵ RKTko 3-2-1-101-16, p 16.

¹⁰⁶ *Infra*, 3.1

Kuigi VÕS kommentaaride kohaselt võib kaitsenormiks olla mistahes õigusnorm¹⁰⁷, siis välja toodud kaitsenormide näidisloetelu hõlmab endas ainult seaduses sätestatud õigusnorme. J. Lahe arvamuse kohaselt tuleks aga seadusest tulenevat kohustust tõlgendada pigem laiendavalt – kaitsenormiks võiks olla ka näiteks heakorraeeskirja norm, mis kohustab kinnistu omanikku kinnistuga piirnevat kõnniteed hooldama.¹⁰⁸ Sellest tulenevalt jäeldab töö autor, et põhimõtteliselt pole välistatud, et Eesti õiguses võivad kaitsenormid tuleneda ka muudest õigusaktidest, kui nn formaalsetest seadustest. Muu hulgas pole selliste õigusnormide kuulumist kaitsenormide hulka sõnaselgelt välistatud ka VÕS kommentaarides. Kaitsenormide laiem kataloog annab omakorda võimaluse esitada kahju hüvitamise nõuet rohkematel alustel, mis iseenesest on tegevusetuse kui deliktilise vastutuse aluse tähtsustamise seisukohast positiivne.

Saksa õiguses reguleerib kaitsenormi rikkumisest tulenevat deliktilist vastutust BGB § 823 lg 2. Lõige 2 on täiendavaks, iseseisvaks õigusvastasuse aluseks sellele, mida lõige 1 (absoluutse iseloomuga õigused, mille riive on õigusvastane) veel endas ei hõlma. Kõige olulisemaks elemendiks § 823 lg-s 2 on kaitsenorm, mida kahju tekitaja peab olema rikkunud.¹⁰⁹ Kaitsenormide alla võivad kuuluda B. S. Markesinis'e ning H. Unberath'i arvamuse kohaselt nii era- kui avalik-õiguslikud seaduses sisalduvad õigusnormid nagu näiteks ühinguõigust reguleerivad normid ja karistusseadustiku normid, valitsuse määrused, toiduainete ja ravimitega seonduvad regulatsioonid, liiklusseaduses sisalduvad õigusnormid ning ka politsei poolt antud korraldused.¹¹⁰ E. Tjong Tjin Tai sõnul on kaitsenormideks kvalifitseeruvate õigusnormide puhul oluline, et need oleksid kehtestatud selleks pädevate asutuste poolt, nagu näiteks riik või kohalikud omavalitsused. Samuti võib kaitsenormidena näha Euroopa Liidu õigusnorme.¹¹¹ P. Schlechtriemi arvamuse kohaselt võib olla kaitsenormiks § 823 lg 2 mõttes igasugune õigusnorm ja mitte ainult seadus selle formaalses mõttes. Näiteks võiks olla kaitsenormiks ehitusloas sisalduv kohustus, mis näeb ette naabri huvide kaitse. P. Schlechtriemi sõnul on osaliselt kaitstud näiteks ka sellist seisukohta, et teatavad käibekohustused, nagu erinevad elukutsest tulenevad hoolsusstandardid, võiksid kujutada endast kaitsenorme, kuna seeläbi oleks võimalik tagada paremini ka puhtvaraliste huvide kaitset.¹¹² C. van Dam on

---

¹⁰⁷ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1045, komm 3.8.

¹⁰⁸ Lahe 2005, lk 126.

¹⁰⁹ Magnus, U. BGB § 823, vrn 50. – Dannemann/Schulze, German Civil Code (BGB) Komm. vj. München: Verlag C. H. Beck oHG 2020.

¹¹⁰ Markesinis/Unberath 2002, lk 885.

¹¹¹ Tjong Tjin Tai 2022, lk 40-41.

¹¹² Schlechtriem 2000, lk 264.

arvamusel, et Saksa õiguse kohaselt peavad kaitsenormid kaitsma õigussubjekti individuaalseid huve. Kui norm kaitseb ainult üldiseid või avalikke huve, ei loeta seda kaitsenormiks BGB § 823 lg 2 mõttes.¹¹³ Samas on B. S. Markesinis ning H. Unberath leidnud, et avalikkuse kaitseks mõeldud õigusnorm võib iseenesest samaaegselt kaitsta ka individuaalseid huve ning automaatselt selliseid õigusnorme kaitsenormidena välistada ei saa.¹¹⁴ Kokkuvõttes leitakse ka Saksa õigust puudutavas õiguskirjanduses, et § 823 lg 2 raames kohalduva kaitsenormi identifitseerimine on keeruline ülesanne.¹¹⁵

Inglise õiguses võib kaitsenormi rikkumine endaga kaasa tuua deliktilise vastutuse nii kaitsenormi rikkumise kui eraldiseisva delikti eest (*breach of statutory duty*) kui ka olla tõendiks hoolsuskohustuse rikkumisest, mis on omakorda hooletusel põhineva delikti üks komponentidest (*tort of negligence*). Praktikas on võimalik neid kahte vastutuse alust E. Tjong Tjin Tai sõnul näiteks töötajate kahju hüvitamise nõudel tööandja vastu ka kombineerida. Olenevalt kaitsenormi iseloomust võib see konkretiseerida hoolsusstandardit või luua ka ise mõne eraldiseisva hoolsusstandardi täitmise kohustuse. Kaitsenormi põhiline sisu tulenebki kaitsenormi enda sõnastuse tõlgendamisest. Kaitsenormideks võivad seejuures olla nagu ka Eesti ja Saksa õiguse puhul karistusseadustiku sätted, samuti näiteks tööõnnetuste eest kaitsvad sätted ja üldisemalt tööstusega seotud ohutusnõuded. Kaitsenormidena nähakse neid sätteid, mille on loonud seadusandjana Parlament.¹¹⁶

PETL-i artikkel 4:102 defineerib käibes nõutava käitumisstandardi ning lõikes 3 tuuakse välja see, et käitumisstandardi kehtestamisel tuleb arvesse võtta reegleid, mis sätestavad või keelavad kindlal viisil käitumise. I. Nõmm on leidnud, et PETL-i artiklist 4:102 lg-st 3 tulenev nõue arvestada käitumisstandardi üle otsustamisel õigusnormidega, mis näevad ette tegutsemise kohustuse või keelavad kindlal viisil käitumist, on Eesti seaduses tuletatav VÕS § 1045 lg 1 p-st 7, mille kohaselt on seadusest tuleneva kohustuse kui kaitsenormi rikkumine õigusvastane.¹¹⁷ PETL-is nõutava käitumisstandardi sisustamisel on võimalik lähtuda kaitsenormidest. Sellised kaitsenormid võivad sisalduda näiteks liikluseaduses või tuleneda ehitustegevuse suhtes kohaldatavatest nõuetest, samuti tööõnnetuste vältimiseks kehtestatud regulatsioonidest.¹¹⁸ Samuti ei pruugi PETL-i kommentaaride kohaselt kaitsenormide puhul

---

¹¹³ van Dam 2006, lk 244.

¹¹⁴ Markesinis/Unberath 2002, lk 887.

¹¹⁵ *Ibidem*, lk 886.

¹¹⁶ Tjong Tjin Tai 2022, lk 40-41.

¹¹⁷ Nõmm 2013, lk 72.

¹¹⁸ PETL/Widmer, lk 81.

olla tegemist ainult riiklikult kehtestatud seaduses sätestatud käitumisreeglitega, nagu näiteks karistusseadustikust tulenevate kohustustega. Kaitsenormidena võib näha ka selliseid reegleid, mis on loodud muude avalik-õiguslike või ka eraõiguslike asutuste poolt, muu hulgas näiteks kutsealaste organisatsioonide eetikareegleid¹¹⁹, samuti näiteks isegi mäesuusatamisel arvestatavaid reegleid.¹²⁰ On ilmne, et PETL-i kommentaarides välja toodud loetelu ei ole kinnine ning selliseid kaitsenorme võib leida paljudest avalik-õiguslikest ja eraõiguslikest reeglikogumikest, kusjuures PETL on kaitsenormide sisustamisel pigem avatud mõttele, et tegemist ei ole rangelt seadusest tuleneva kohustusega.

DCFR-i artikkel 3:102 sätestab, et isik käitub hooletult siis, kui tema käitumine ei vasta kaitsenormis sätestatud nõuetele ning selline käitumine võib seisneda ka tegevusetuses.¹²¹ Kaitsenormi kui sellise tähendust ei ole artikli 3:102 tähenduses selgelt välja toodud, kuid viidatud on sellele, et selle mõistega ei ole hõlmatud ainult esmased õigusallikad nagu seadused, vaid ka näiteks määrused ning kohalikud eeskirjad näiteks kõnniteede puhastamise kohta.¹²²

Kokkuvõtlikult võiks eelpool välja toodut arvesse võttes töö autori hinnangul öelda, et kaitsenormide näiteid on palju, loetelud on jäetud lahtiseks ning kaitsenormid ei pea tulenema ainult seadusest selle formaalses mõttes. Sellised järeldused ei tee asjakohaste kaitsenormide üles leidmist mõistagi otseselt ka lihtsamaks – juba puhtalt seaduse tasandil on reguleeritud väga paljud erinevad olukorrad. Proovides määratleda asjakohaseid seadusest tulenevaid kaitsenorme käesoleva magistr töö kontekstis, tuleb lähtuda sellest, et vastutus kaitsenormi rikkumise eest saab kõne alla tulla olukorras, kus on rikutud kaitsenormist tulenevat tegutsemise kohustust ning jäädud selle asemel hoopis tegevusetuks. Kuna kaitsenormid võivad sisalduda muu hulgas karistusõiguse sätetes, on VÕS kommentaaride kohaselt ilmselt deliktiõigusliku kaitsenormina käsitatav karistusseadustiku¹²³(edaspidi KarS) § 124, mis sätestab abi vajava isiku abistamise kohustuse õnnetuse või üldise ohu korral, kui abi andmine oleks olnud võimalik ilma abistajat ennast ohtu seadmata.¹²⁴ Riigikohus on leidnud, et ka näiteks ÄS § 180 lg-s 5¹ ja § 306 lg-s 3¹ sätestatud juhatuse liikme pankrotiavalduse esitamise kohustuse eesmärgiks on samaaegselt ka äriühingu võlausaldajate kaitsmine, mistõttu tekib

---

¹¹⁹ *Ibidem*, lk 82.

¹²⁰ *Ibidem*, lk 86.

¹²¹ DCFR komm. art VI.-3:102, lk 3274.

¹²² *Ibidem*, lk 3276.

¹²³ Karistusseadustik. – RT I, 06.01.2023, 4

¹²⁴ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1045, komm 3.8.

võlausaldajal õigus nõuda võlgniku juhatuse liikmelt pankrotiavalduse õigeaegse esitamata jätmisega tekitatud kahju hüvitamist VÕS § 1045 lg 1 p 7 alusel.¹²⁵ Kuna iseenesest pole Eesti õiguskorras välistatud ka muude, kui seadusest tulenevate õigusnormide määratlemine kaitsenormidena, võiks vastutus tegevusetuse eest kõne alla tulla töö autori hinnangul ka näiteks olukorras, kus jäetakse nõuetekohaselt täitmata spordiklubis kehtivad sisekorraeeskirjad või jäetakse järgimata seiklusparkides või suusaradadel kehtivad ohutusnõuded, mis kehtestavad oma olemuselt samuti kõigile asjaomastele isikutele konkreetses olukorras tunnustatud hoolsustandardi täitmisele suunatud tegutsemise kohustused. Hoolimata teatavast keerukusest kaitsenormide määratlemisel, annab kaitsenormide laiem kataloog, mille alla mahuvad nii seadused kui muud õigusnormid, kannatanule võimaluse saada rohkemates olukordades kaitset.

2.2 Kaitsenormide kaitse-eesmärk

Kaitsenormi mõiste on tihedalt seotud kaitsenormi kaitse-eesmärgiga. Kaitsenormi kaitse-eesmärgi kindlakstegemisest sõltub see, kas õigusnorm on oma olemuselt käsitatav kaitsenormina. Kaitsenormi rikkumisest tuleneva deliktilise vastutuse aluseks on VÕS kommentaaride kohaselt § 1045 lg 1 p 7 ja lg 3. VÕS § 1045 lg-st 3 tulenevalt on lg 1 p 7 rakendamiseks vajalik igas olukorras tuvastada lisaks rikutud kaitsenormile endale ka selle kaitsenormi kaitseulatus ning selgitada välja, kas kannatanu kaitsmine ja temale tekkinud kahju ärahoidmine oli kaitsenormi eesmärgiks.¹²⁶ Käesoleva magistritöö kontekstis tähendab see seda, et tegevusetuks jäämise eest saab kahju tekitaja vastutada ainult olukorras, kus kaitsenormist tuleneb selge tegutsemise kohustus kahju tekitajale ja kus selle tegutsemise kohustuse eesmärgiks on konkreetsele kannatanule konkreetse kahju tekitamise vältimine. Lõike 3 järgi kindlaks tehtud kaitsenormi kaitse-eesmärk on VÕS kommentaaride kohaselt oluline ka VÕS § 127 lg 2 kohaldamisel, sest kui kannatanule tekkinud kahju on hõlmatud rikutud kaitsenormi kaitse-eesmärgi poolt ning kui kostja on sellises rikkumises ka süüdi, on sellise kaitsenormi rikkumisega tekitatud kahju hüvitatav ka § 127 lg 2 järgi. Seega on § 1045 lg 3 ning § 127 lg 2 omavahel seotud – kaitsenormi eesmärgi kindlakstegemisel § 1045 lg 3 järgi tuleb lähtuda ka nendest põhimõtetest, mis kehtivad § 127 lg 2 puhul.¹²⁷

Kuigi seaduses on selgelt välja toodud, et kaitsenormi kaitse-eesmärgi kindlakstegemine on deliktilise vastutuse jaatamise eeldusena möödapääsmatu, on küsitav siiski see, kuidas

---

¹²⁵ RKTko 3-2-1-79-05 p 12.

¹²⁶ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1045, komm 3.8.

¹²⁷ *Ibidem*, komm 3.8.

täpsemalt normi eesmärgi kindlaks teha ning kas selleks on ette nähtud ka teatavad kriteeriumid, mida saaks ühtmoodi rakendada määratlemata hulga erinevate kaitsenormide tõlgendamise puhul. Nagu ka kaitsenormi kui sellise välja selgitamisel, ei sätesta seadus otseselt täiendavaid juhiseid ka selle kohta, mida peaks arvestama normi eesmärgi kindlaks määramisel ning neid tuleb otsida pigem õiguskirjandusest, VÕS kommentaaridest ning kohtupraktikast. V. Kõve on soovitanud kohtunikel kaitsenormi kaitse-eesmärgi tuvastamiseks kasutada sätte kehtestamise aluseks olnud selgitavaid materjale, näiteks seaduse seletuskirja.¹²⁸ VÕS kommentaaride kohaselt peab näiteks VÕS § 127 lg 2 deliktiõiguslikul kohaldamisel ja kaitsenormi eesmärgi kindlaks tegemisel muu hulgas arvestama sellega, kuivõrd ettenähtav oli tegutsemise kohustuse rikkumise kahjulik tagajärg mõistlikule isikule.¹²⁹ Kaitsenormi eesmärgi hindamisel piisab sellest, kui kannatanu kahju ärahoidmine oli väidetava kaitsenormi üheks eesmärgiks.¹³⁰ Lisaks kaitsenormi ulatusele tuleb täiendavalt kindlaks teha, kas kostjal lasus ka kaitsenormi täitmise kohustus¹³¹ ning see, milline on kaitsenormi rikkumise subjektiivne külg lähtuvalt kaitsenormis nõutava süü vormist.¹³²

Saksa õiguse kohaselt on P. Schlechtriem toonud välja kaitsenormi rikkumisest tuleneva deliktilise vastutuse hindamise aluseks kolm kokkuvõtlikku küsimust, mis kattuvad sisuliselt sellega, mida endas sisaldab ka VÕS § 1045 lg 3. See, kas kaitsenormi rikkumisest võivad tekkida kahju hüvitamise nõuded, sõltub sellest, kas:

- a) rikutud kaitsenorm on kehtestatud teatud isikute või üldiste huvide kaitseks;
- b) kahjustatud isik kuulub isikute ringi, kelle kaitsmine oli rikutud normi eesmärgiks;
- c) kahjustatud huvi ja sellest tekkinud kahju kuulub kaitsenormi kaitsevaldkonda.¹³³

Samas leiab P. Schlechtriem, et kuigi nendele kolmele küsimusele vastuse leidmiseks on välja pakutud palju erinevaid kriteeriumide katalooge, siis lõpptulemuses on määrava tähtsusega siiski üksikute seaduste õiguspoliitiline ja kohtute poolt oluliseks peetud eesmärgipüstitus.¹³⁴

BGB § 823 lg 2 kohaselt on oluline see, et et normi eesmärgiks peab olema kaitsta kannatanut just sellise ohu eest, mis realiseerus ja sellise kahju eest, mis tekkis. Seetõttu tuleb deliktilise

---

¹²⁸ Kõve, V., Tampuu, T. Eraõiguse põhiprobleeme. Õppematerjal kohtunikele 2003. Tartu: SA Eesti Õiguskeskus 2004, lk 12.

¹²⁹ Sein, K. VÕS § 127, komm 4.6.1. – Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1-207). Komm vlj. Tallinn: Juura 2016.; RKTko 3-2-1-53-06, p 13.

¹³⁰ Tampuu 2017, lk 244.

¹³¹ RKTko 2-16-14655, p 14.1

¹³² Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1045, komm 3.8.

¹³³ Schlechtriem 2000, lk 264.

¹³⁴ *Ibidem*, lk 264.

vastutuse kindlakstegemisel alati pöörata tähelepanu ka normi kaitse-eesmärgile. BGB kommentaaride kohaselt võib mõne normi eesmärgi kindlakstegemine olla üsna keeruline, seda eriti olukorras, kus kaitsenormi osas puuduvad täiendavad õiguslikud kommentaarid.¹³⁵ Sarnaselt P. Schlechtriemiga on B.S. Markesinis leidnud, et kuigi normi kaitse-eesmärgi kindlaks tegemisel on tavapäraselt esimeseks sammuks normi sõnastuse tõlgendamine, siis lõpptulemusena osutub kaitsenormi tõlgendamisel tihtipeale määravaks ka kohtuniku väärtusotsustus, mis põhineb muu hulgas kaasaegsete sotsiaal-majanduslike vajadustega arvestamisel.¹³⁶ BGB kommentaaride kohaselt ei ole vajalik, et kaitsenorm oleks suunatud ainult kannatanuga sarnaste isikute huvide kaitsele. Nagu ka Eesti õiguses, piisab Saksa õiguses sellest, kui kannatanu kaitsmine konkreetse kahju tekkimise eest on kasvõi üheks normi kaitse-eesmärgiks teiste seas. Lisaks tuleb täiendavalt kindlaks teha, et kannatanu kuulub isikute hulka, kelle kaitseks kaitsenorm on ette nähtud. Näiteks kui A sõidab varastatud autoga jalakäijale B otsa, ei saa B nõue põhineda varguse õigusvastasusel.¹³⁷

Samuti tuleb Inglise õiguse kohaselt kaitsenormi kaitse-eesmärki arvesse võtta, kuna seadusest tuleneva kohustuse rikkumise puhul saab deliktiõiguslikku vastutust jaatada ainult siis, kui lisaks seadusandja poolt ette nähtud kaitsenormi olemasolule on selle normi eesmärgiks kaitsta kannatanut sellise kahju eest, nagu tal tekkinud on. Kaitsenormi kaitse-eesmärgi ulatuse kindlaks tegemine koosneb C. van Dam'i sõnul kahest elemendist. Esiteks peab kannatanu kuuluma nende isikute hulka, keda seadusandja vastava kaitsenormi loomisega kaitsta soovis ning teiseks peab kaitsenormi eesmärgiks olema just sellise kahju eest kaitsmine, nagu kannatanul tekkis.¹³⁸ See, kas seadusest tuleneva kohustuse rikkumine toob endaga kaasa ka deliktiõigusliku vastutuse, sõltub kaitsenormi tõlgendamisest. Seejuures on tõdetud, et kuna kaitsenormi kohaldatavuse üle otsustab kohus, ei ole kaitsenormi tõlgendamise tulemust lihtne ette ennustada ja seda eelkõige seetõttu, et kohtute varasem liberaalne lähenemine kaitsenormide tõlgendamisel on nüüdseks asendunud põhjalikumate püüdlustega tuvastada Parlamendi kui seadusandja tahe, mis oli aluseks kaitsenormi loomisel.¹³⁹

Ka DCFR-i artikli 3:102 ja PETL artikli 4:102 kohaselt ei piisa vastutuse tekkimiseks ainult kaitsenormi kui sellise olemasolust, vaid kaitsenormi rikkumise eest vastutusele võtmiseks

---

¹³⁵ Magnus, U. BGB § 823 vrn 52.

¹³⁶ Markesinis, B.S. The German Law of Obligations. Vol II. The Law of Torts: A Comparative Introduction. Oxford: Clarendon Press 1997, lk 700.

¹³⁷ Magnus, U. BGB § 823 vrn 52.

¹³⁸ van Dam 2006, lk 241-242.

¹³⁹ von Bar 2009, lk 600.

peab realiseeruma just selline oht, mille eest kaitsenorm kannatanut kaitsma peaks.¹⁴⁰ PETL-i kommentaarides minnakse normi kaitse-eesmärgi analüüsiga detailsemaks ning tõstatatakse küsimus sellest, kas normi kaitse-eesmärgi arvestamine deliktilise vastutuse tekkimisel piirab ka selle normi kohaldamisala. Mõnede õigussüsteemide kohaselt ei saa kaitsenormi rikkumise eest vastutada juhul, kui normi kaitse-eesmärk pole täidetud. Teistes õigussüsteemides aga peetakse kaitsenormi rikkumisega kahju tekitamist ning nende vahel oleva põhjusliku seose tuvastamist piisavaks ning täiendavalt normi kaitse-eesmärki ei kontrollita. PETL-is sõnastatud reegel ei anna ka selget vastust, mida sellise vastuolu korral ette võtta. Artikkel 4:102 ütleb lihtsalt, et olemasolevaid reegleid tuleb hoolsuskohustuse sisustamisel kaaluda.¹⁴¹ Töö autor leiab siiski, et kaitsenormi eesmärgi arvestamine on igati põhjendatud, kuivõrd vastasel juhul võiks kaitsenormi rikkumisest tuleneva deliktilise vastutuse ulatus muutuda põhjendamatult laiaks ning PETL-is välja toodud vastuolu kahe erineva lähenemise vahel probleeme ei tekita – Eestis, Saksamaal ja ka Inglismaal on valitud selleks lihtsalt normi eesmärgist lähtumisega lähenemine.

T. Tampuu on leidnud, et kaitsenormi rikkumine on üks aluseid, millega on võimalik nõuda ka puhtmajandusliku kahju hüvitamist eeldusel, et normi eesmärgist tulenevalt sellist võimalust ette nähakse.¹⁴² Kaitsenormi rikkumisest tulenev deliktiline vastutus ei välista samuti seda, et isikul võib sama teo tagajärjel tekkida kahju hüvitamise kohustus muul deliktiõiguslikul alusel, näiteks käibekohustuse rikkumisest tulenevalt.¹⁴³ Kuigi deliktilise vastutuse alus võib tuleneda tegevusetuse korral nii kaitsenormist kui käibekohustusest, siis üldreeglina on pigem leitud, et eelnevalt kontrollitakse kaitsenormist tulenevat deliktilist vastutust ja kui see juba tuvastatud on, pole käibekohustuse täiendav kontrollimine enam vajalik, kuna nõude alus on juba olemas. Samas, kuigi teo või tegevusetuse õigusvastasuse tuvastamiseks piisab põhimõtteliselt juba kaitsenormi rikkumisest¹⁴⁴, võib teatavatel juhtudel siiski osutada oluliseks kontrollida vastutust täiendavalt ka käibekohustuse rikkumise alusel. Kui samaaegselt saaks nõuda kahju hüvitamist nii kaitsenormi kui ka käibekohustuse rikkumise alusel, võib sõltuvalt tekkinud kahju iseloomust olla teatud olukordades mõistlikum tugineda kaitsenormist tulenevale rikkumisele, kuivõrd käibekohustuse rikkumise ette heitmisel kuulub puhtmajanduslik kahju hüvitamisele ainult erandlikel juhtudel.¹⁴⁵ Samas aga võib teistpidi eksisteerida olukordi, kus

---

¹⁴⁰ DCFR komm. art VI.-3:102, lk 3278.;PETL/Widmer, lk 81.

¹⁴¹ PETL/Widmer, lk 82.

¹⁴² Tampuu 2017, lk 245.

¹⁴³ *Ibidem*, lk 242.

¹⁴⁴ *Ibidem*, lk 243.

¹⁴⁵ Nõmm 2013, lk 119.

käibekohustuse rikkumine esitab kostjale kõrgemaid nõudeid, kui kaitsenorm, ning tõenäosus, et kostja vastutab käibekohustuste rikkumise alusel, on suurem.

Sarnasele seisukohale on jõutud ka Saksa õiguses. BGB kommentaaride kohaselt on kaitsenormide rikkumine üldjuhul õigusvastane, ent samas ei tähenda nende järgimine tingimata seda, et õigusvastasus puuduks – käibekohustus võib olla kaitsenormis sätestatud kohustusest mõnikord karmim.¹⁴⁶ Samuti on DCFR-i kommentaarides rõhutatud, et teatavates olukordades ei pruugi kaitsenormi järgimisest piisata, kuivõrd käibekohustus esitab kahju tekitanud isikule kõrgemaid hoolsuse järgimise nõudeid.¹⁴⁷ Ka näiteks PETL-i kommentaarides on leitud, et kuigi kaitsenormis sisalduva positiivse tegutsemise kohustuse rikkumine on kindlasti tugev indikatsioon sellest, et tegemist on õigusvastase ja süüalise tegevusetuks jäämisega, ei saa kaitsenormi rikkumist näha igakordselt deliktilist vastutust kinnitava tõendina. Teatavates olukordades võib vastupidiselt olla isegi soovitatav kaitsenormis sätestatust kõrvale kalduda ning kindlaksmääratud reeglit rikkuda. Näiteks olukorras, kus autoga valel pool teed sõitmine rikub küll kaitsenormist tulenevat kohustust, võib selline tegevus samaaegselt aidata selles konkreetses olukorras vältida kokkupõrget teise autoga, mis on tee peale ette jäänud. Samamoodi ei pruugi ka igasugune tegevusetuks jäämine hädaolukorras tuua endaga kaasa automaatselt vastutust.¹⁴⁸ DCFR-i kommentaarides tuuakse samuti välja näide olukorrast, kus käibekohustus võib olla kaitsenormist karmim. Metsa kaitsmise määruses on sätestatud, et farmerid, kes põllul sügiseti puid põletavad, peavad tule süütamisel jälgima, et põletatavad puud oleksid lähimast metsaalast vähemalt 300 meetri kaugusel. B arvestab puid põletades selle nõudega. Kõnealusel puude põletamise päeval aga on õues väga tugev tuul ning põletamise tulemusena jõuab tuli siiski ka metsaalani. B oleks sellises olukorras pidanud aru saama, et ekstreemsetes ilmaoludes ei ole 300 meetri suurune vahe metsaalaga siiski piisav ning oli seetõttu hooletu. Kaitsenormist tulenevast nõudest kinni pidamine ning kaitsenormi kaitse-eesmärgi igakülgne hindamine ei vabasta B-d üldise hoolsusstandardi järgimisest.¹⁴⁹ Võimalik, et siinkohal tuleks B tegevusele lisada kõrgendatud hoolsuskohustuse nõuded ka seetõttu, et farmeritel ongi nende elukutsest tulenevalt selliste tegevuste läbiviimisel kõrgem hoolsusstandard. Aktiivset tegevust ja tegevusetust eristada püüdes võiks sellises olukorras farmer vastutada üldise hoolsusstandardi järgimata jätmise eest kui tegevusetuse eest, mitte 300 meetri lähedusse tule tegemise eest, mis iseenesest

---

¹⁴⁶ Magnus, U. BGB § 823 vrn 49.

¹⁴⁷ DCFR komm. art VI.-3:102, lk 3277.

¹⁴⁸ PETL/Widmer, lk 82.

¹⁴⁹ DCFR komm. art VI.-3:102, lk 3277.

kaitsenormist tulenevalt lubatud oleks. Ka J. Lahe on leidnud, et käibekohustus võib konkreetse olukorra spetsiifikaga arvestades nõuda mõnes olukorras kõrgema hoolsusstandardi rakendamist, kui seda nõuab kaitsenormi koosseis. Huvitava mõttena toob J. Lahe täiendavalt välja, et teoreetiliselt oleks võimalik kõik käibekohustused muuta kaitsenormideks ning need seadusesse kirja panna. Samas ei oleks kõikide käibekohustuste sätestamine kaitsenormidena seaduse tasandil siiski vajalik ega võimalik.¹⁵⁰

2.3 Kaitsenormi rikkumisel põhinev vastutus Eesti kohtupraktikas

Nii kaitsenormi mõiste kui selle kaitse-eesmärgi iseloomustamisel tuli esile, et kaitsenormi rikkumisest tuleneva deliktilise vastutuse eelduseks on asjakohase kaitsenormi ning selle normi kaitse-eesmärgi edukas määratlemine. Seejuures täheldab töö autor, et nii Eesti, Saksa kui ka Inglise õiguse kohaselt leitakse, et kuigi kaitsenormi määratlemiseks ja normi eesmärgi kindlaks tegemiseks on toodud välja erinevaid kriteeriume ja abistavaid näiteid, siis kaitsenormi kohaldatavuse üle otsustab kohus, lähtudes siiski kaitsenormi asjakohasusest ja selle kaitse-eesmärgi täidetusest konkreetse kaasuse asjaolusid arvesse võttes. Paljuski sõltub kaitsenormi kohaldatavus vastutuse alusena ka kohtute eesmärgipüstisest ja välja kujunenud veendumustest. Järgnevalt on välja toodud mõningad näited sellest, kuidas kaitsenormi kohaldatavust on hinnatud Eesti kohtupraktikas tegevusetuse kontekstis. Muu hulgas ilmneb, et deliktilise vastutuse tekkimiseks ei piisa ka ainult sellest, kui üles on leitud õige kaitsenorm ning seaduse või kohtupraktika abil on välja kujundatud kaitsenormi eesmärk – vastutuse võib välistada ka põhjusliku seose puudumine *conditio sine qua non* testi rakendades.

Kuigi tööõnnetuste eest kaitsvaid regulatsioone liigitati sõnaselgelt kaitsenormideks ainult Inglise õiguse ja PETLi näidisloeteludes, selgus kohtupraktikat analüüsides, et selliseid sätteid peetakse kaitsenormideks ka Eesti õiguskorras. Kohtuasjas nr 2-17-19464 toimus kaasuse asjaolude kohaselt elektriijaama ehitusobjektile raske tööõnnetus, mille tagajärjel sai kannatanu ulatuslikke tervisekahjustusi. Tööõnnetuse algpõhjuseks oli vajaliku järelevalve ja juhtimise puudumine elektriijaama ehitusobjektile tuhasilohoones, mille tulemusena tekkis tuhavaring. Tuhavaringu tõttu voolas suur kogus tuhka hoonesse, kus asus ka hageja, kellele kuum tuhk hingamisteedesse ja silmadesse sattus. Riigikohus leidis, et ringkonnakohus oli järeldanud antud kaasuses põhjendatult, et kui kostja tööandjana oleks järginud töötervishoiu ja tööohutuse seaduse¹⁵¹ (edaspidi TTOS) §-st 6 lg-st 2 ja §-st 12 lg-st 5 ja 6 tulenevaid nõudeid,

---

¹⁵⁰ Lahe 2021, lk 136.

¹⁵¹ Töötervishoiu ja tööohutuse seadus. – RT I, 11.03.2023, 98

ei oleks saanud hagejaga tööõnnetust juhtuda. Kostja rikkus tegevusetuks jäämisega mitut töötervishoiu ja tööohutuse kaitsenormi, mille eesmärgiks on luua ja tagada töötajale ohutu töökeskkond ning kaitsta töötajat tervisekahjustuste eest. Eelkõige ei järginud kostja TTOS § 6 lg-t 2, mille kohaselt peab tööandja rakendama abinõusid, et vältida füüsilikest ohuteguritest tulenevat terviseriski või viia see võimalikult madalale tasemele, ning TTOS § 12 lg-test 5 ja 6 tulenevat kohustust teha samas kohas töötavate töötajate tööandjatega koostööd ohutu töökeskkonna tagamiseks ning teavitada enda tegevusega seotud ohtudest ja nendest hoidumise abinõudest teist tööandjat. Kuna kostja ei selgitanud tööõnnetuse riske välja ega vältinud või vähendanud neid, tuli tema tegevusetus lugeda õigusvastaseks VÕS § 1045 lg 1 p 7 ja lg 3 järgi.¹⁵²

Kohtuasjas nr 2-16-13307 juhtus kaasuse asjaolude kohaselt hagejaga tööõnnetus, mille tagajärjel tekkis tal tervisekahjustus ning töövõimetus. Hageja kukkus laudiseid paigaldades ligi 40 meetri kõrguselt alla, kuna töötamise koht ei olnud varustatud ohutustrossiga. Ringkonnakohus leidis, et kostja kui tööandja on rikkunud TTOS § 4 lg-t 2, mille kohaselt tuleb töökoht kujundada ja sisustada muu hulgas nii, et oleks võimalik vältida tööõnnetusi ja tervisekahjustusi. Ringkonnakohus leidis, et kõnealuse normi kaitse-eesmärk on täidetud, kuna TTOS § 4 lg 2 eesmärgiks oli hoida ära tööõnnetus ja sellega seonduvad tervisekahjustused. TTOS § 4 lg 2 reguleerib otsesõnu tervisekahjustuste tekkimise vältimist. Seega oli normi kaitse-eesmärgiks muu hulgas kostja tervisele tekkinud kahju ära hoidmine. Kokkuvõttes tuli kostja tegevusetus lugeda õigusvastaseks VÕS § 1045 lg 1 p 7 alusel.¹⁵³

Mõlema kaasuse puhul olid kohtute poolt tuvastatud kaitsenormide kaitse-eesmärgid sarnase sisuga: ohutu töökeskkonna tagamine, tööõnnetuste ärahoidmine ning töötaja kaitsmine tervisekahjustuste eest. Autori hinnangul võib sellest järeldada, et teatavate kaasusgruppide, nagu näiteks tööõnnetuste puhul võib kaitsenormi eesmärgi kindlaks tegemine olla lihtsam põhjusel, et normi eesmärgi võib parimal juhul lausa normi sõnastusest välja lugeda. Kui õigusnormis on ette nähtud tööandja kohustus rakendada vajalikke tööohutuse tagamiseks mõeldud abinõusid, saab selle normi kaitseulatusse kuuluda kindlasti töötajale kui kannatanule tööülesannete täitmise käigus tekkinud kahju. Seega kui töötajaga juhtub tööandja poolse ohtliku olukorra tekitamise tõttu tööõnnetus, on suur tõenäosus, et kahju hüvitamise kaitsenormi võib töötaja kui kannatanu leida just töötervishoiu ja tööohutuse seadusest. Samuti võiks öelda, et töötervishoiu ja tööohutuse seaduse kui õigusnormide kogumiku üldine eesmärk

---

¹⁵² RKTko 2-17-19464, p 11, p 12.

¹⁵³ TrtRnKo 14.11.2018, 2-16-13307, p 13, p 14.

seondubki töötajate kaitsega ning selle seaduse normide tõlgendamisel ongi suur tõenäosus, et normi kaitse-eesmärk annab edasi samu põhimõtteid.

Sarnaselt toimiva kaitsenormina võiks kohtupraktikast välja tuua ka näiteks ehitusseadustiku¹⁵⁴ (edaspidi EhS) §-i 97, mis sätestab tee korrashoiu kohustuse. Kohtuasjas nr 2-21-2716 oli kostja rikkunud nõuetekohese libedusetõrje teostamise kohustust ning kohtuasjas nr 2-17-15904 oli kostja rikkunud kohustust tähistada ebatasane tee. Mõlema kaasuse puhul järgnes kostja poolse kohustuse rikkumise eest ka deliktiõiguslik vastutus.¹⁵⁵ Kuna tee korrashoidmise kohustus on mõeldud selgelt teel liiklejate kaitseks, on suur tõenäosus, et tee haldaja kohustuse rikkumise korral ning kannatanul sellest tuleneva kahju tekkimise korral on põhjusliku seose tõendamine pigem lihtne ning sellest omakorda deliktiõigusliku vastutuse tekkimise tõenäosus arvestatav.

Kaitsenormi eesmärgi kindlaks tegemine ei ole kõigis olukordades olnud siiski nii kerge põhjusel, et kaitsenormi sõnastusest enesest ei ole võimalik normi eesmärki otsesõnu tuletada. Selline on olukord näiteks ÄS § 180 lg-st 5¹ ja § 306 lg-st 3¹ tuleneva pankrotiavalduse esitamise kohustusega. Nendes õigusnormides on sätestatud sõnaselgelt vaid juhatuse kohustus esitada vastavalt kas osäühingu või aktsiaseltsi püsiva maksejõuetuse ilmnemisel pankrotiavaldus. Samas on Riigikohus leidnud eelpool nimetatud õigusnorme tõlgendades, et pankrotiavalduse esitamise kohustuse eesmärgiks on samaaegselt ka äriühingu võlausaldajate kaitsmine, mistõttu võib võlausaldajal tekkida õigus nõuda juhatuse liikmelt pankrotiavalduse õigeaegse esitamata jätmisega tekitatud kahju hüvitamist VÕS § 1045 lg 1 p 7 alusel.¹⁵⁶

Pankrotiavalduse esitamata jätmisega tegevusetuks jäämine oli töö autori hinnangul Riigikohtu ja ringkonnakohtute praktikat vaadates üks võrdlemisi levinud kaitsenormi rikkumisest tulenev nõude alus. Erinevalt töötervishoiu ja tööohutuse seadusest tulenevatest rikkumise nõuetest iseloomustas selle vastutuse alusega seonduvat kohtupraktikat aga see, et kohtulahendite tulemused olid erinevad: oli neid kaasuseid, kus deliktiõiguslik vastutus tuvastati ja kus kahju hüvitamise nõue oli edukas¹⁵⁷ ning samas leidis ka selliseid kaasuseid, kus kaitsenormi rikkumist ei olnud võimalik tuvastada põhjusel, et valitud nõude alus polnud asjakohane¹⁵⁸ või

---

¹⁵⁴ Ehitusseadustik. – RT I, 07.03.2023, 72.

¹⁵⁵ TrtRnKo 31.03.2022, 2-21-2716, p 12-14., TrtRnKo 1.07.2019, 2-17-15904, p 10.3-10.5.

¹⁵⁶ RKTko 3-2-1-79-05 p 12.

¹⁵⁷ TlnRnKo 03.12.2019, 2-14-50307, TlnRnKo 12.01.2018, 2-15-5209.

¹⁵⁸ TlnRnKo 03.06.2014, 2-12-30360.

puudus põhjuslik seos kahju vajaliku põhjuse mõttes *conditio sine qua non* testi rakendamise tulemusena.¹⁵⁹

Siinkohal täpsustaks autor, et ka pankrotiavalduse esitamata jätmise kvalifitseerimine tegevusetusena võib esmapilgul tekitada küsimusi olukordades, kus tegelikkuses on pankrotiavaldus lõpuks ikkagi viivitusega ära esitatud – kas tegemist peaks olema siis tegevusetuse või pankrotiavalduse hilinenud esitamisega kui aktiivse tegevusega? Riigikohus on leidnud tsiviilasjas nr 2-14-50307, et ÄS § 180 lg-st 5¹ tuleneva kohustuse rikkumise puhul seisneb kostjale etteheidetav käitumine siiski tegevusetuses.¹⁶⁰ See on ka arusaadav, kuivõrd ka sellises olukorras on võlausaldaja huviks see, et pankrotiavaldus oleks esitatud varem, et tal omakorda oleks olnud suurem võimalus saada oma nõue rahuldatud. Põhirõhk võiks olla pankrotiavalduse õigeaegsel esitamata jätmisel kui tegevusetusel ka seetõttu, et pankrotiavalduse peab esitama ka kindlaksmääratud ajalistes piirides (ÄS § 180 lg 5¹ sätestab, et kui osühing on maksejõuetu ning maksejõuetus ei ole tema majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine, peab juhatus viivitamata, kuid mitte hiljem kui 20 päeva möödumisel maksejõuetuse ilmnemisest, esitama kohtule osühingu pankrotiavalduse). Kui seda nõuet on rikutud, võikski olukorra kvalifitseerida tegevusetuks jäämisena.

Tsiviilasjas nr 2-14-50307 oli tegemist olukorraga, kus vaatamata pikale kohtuvaidlusele mitmes kohtuastmes leiti, et pankrotiavalduse esitamise kohustust oli siiski kostja poolt rikutud ning see oli põhjuslikus seoses hagejal tekkinud kahjuga. Kuigi pankrotiavalduse esitamata jätmise kohustuse rikkumine ÄS § 180 lg 5¹ mõttes tehti kohtumenetluses kindlaks juba aasta enne lõpliku otsuse selgumist ringkonnakohtus, hinnati põhjuslikku seost rikkumise ja hagejal tekkinud kahju vahel normi kaitse-eesmärgi teooria ja *conditio sine qua non* testi kohaselt alles viimases ringkonnakohtu otsuses. Ringkonnakohus leidis, täpsustades varasemat Riigikohtu praktika seisukohta, et ÄS § 180 lg 5¹ kaitse-eesmärgiks on muu hulgas tagada läbi pankrotiavalduse õigeaegse esitamise osühingu vara võimalikult suures ulatuses säilimine ja seeläbi võlausaldajate nõuete võimalikult suures ulatuses rahuldamine. Tulenevalt kostja poolsest ÄS § 180 lg 5¹ rikkumisest sai võimalikuks ühingu vara vähenemine praktiliselt olematuks ning võlausaldajate nõuete rahuldamine muutus seetõttu võimatuks. Hageja nõude rahuldamine oleks olnud võimalik pankrotiavalduse õigeaegse esitamise korral, kui pankrotivarasse oleksid kuulunud ka ühingu kuulunud kinnistud. Kostjal ei olnud võimalik

---

¹⁵⁹ TlnRnKo 05.05.2017, 2-13-24236, TlnRnKo 03.11.2014, 2-07-7382.

¹⁶⁰ RKTko 2-14-50307 p 18.2.

vastutusest vabaneda ka süü puudumise tõendamise kaudu ning seetõttu leiti, et ta vastutab tekkinud kahju eest.¹⁶¹

Tsiviilasjas nr 2-13-24236 aga põhjuslik seos *conditio sine qua non* testi kohaselt pankrotiavalduse esitamata jätmise ning hagejal tekkinud kahju vahel puudus. Kaitsenormi rikkumise analüüsimisel tuli ringkonnakohtu sõnul hinnata, kas on tõendatud, et kostjatel oli ÄS § 180 lg 5¹ järgi kohustus esitada pankrotiavaldus; kui selline kohustus oli, siis millal see kohustus tekkis ja kas kostja on seda kohustust rikkunud. Lisaks tuli hinnata pankrotiavalduse esitamise kohustuse tuvastamisel seda, kas on tõendatud, et selle rikkumise tagajärjel tekkis hagejale kahju. Kuigi tuvastati, et kostja rikkus pankrotiavalduse esitamata jätmisega seadusest tulenevat kohustust, leiti, et hagejale poleks hoolimata pankrotiavalduse esitamise ajast pankrotimenetluses väljamakseid tehtud. Põhivõlgnikul puudus selline vara, millest oleks saanud võlausaldajale tekkinud kahju rahuldada. Võlausaldajale poleks saanud teha väljamakseid ka tagasivõidetava vara arvel. Seega ei leidnud selles kohtuasjas tõendamist, et hagejale oleks tekkinud kahju just pankrotiavalduse esitamata jätmise tõttu ning kostjale deliktiõiguslikku vastutust ei järgnenud.¹⁶² Antud kaasusest võiks töö autori hinnangul järeldada seda, et isegi, kui võlausaldajate kaitse võib olla normi kaitse-eesmärgina ette nähtud, võib põhjusliku seose kindlaks tegemisel *conditio sine qua non* testi kontrollimise tulemusena vastutus siiski vastavalt konkreetse kaasuse asjaoludele olla välistatud.

Tsiviilasjas nr 2-12-30360 esines aga hoopis teistsugune olukord, kus kaitsenormist ÄS § 180 lg 5¹ tulenevat kohustust esitada pankrotiavaldus ei eksisteerinudki ning kahju hüvitamise alus langes sellest tulenevalt ära. Kaasuse asjaolude kohaselt heitis hageja kostjale ette, et teades üürivõlgnevusest ja üürniku pankrotiseisust, ei esitanud kostja kui juhatuse liige äriühingu pankrotiavaldust. Selle kohustuse rikkumise tulemusena tekkis hageja väitel talle kahju tasumata üüri näol. Kokkuvõttes ei suutnud hageja oma väidet üürniku maksejõuetuks muutumise kohta tõendada: ringkonnakohtu arvates oli hageja antud selgitus selle kohta, et üürniku maksejõuetus tekkis esimese üüriarve maksmata jätmisega, siiski oletuslik. Pankrotiavalduse esitamata jätmise ei toonud endaga kaasa deliktiõiguslikku vastutust võlausaldaja ees põhjusel, et kostjal ei olnudki pankrotiavalduse esitamise kohustust.¹⁶³

Kokkuvõtlikult võiks eespool välja toodud pankrotiavalduse esitamata jätmisega seonduvate kaasuste kohta öelda, et kaitsenormi rikkumisest tuleneva deliktiõigusliku vastutuse küsimus

---

¹⁶¹ TlnRnKo 03.12.2019, 2-14-50307, p 66-70.

¹⁶² TlnRnKo 05.05.2017, 2-13-24236, p 18.4, 18.7.

¹⁶³ TlnRnKo 03.06.2014, 2-12-30360, p III.

võib olukorras, kus nõude aluseks on sama kaitsenorm, olla kaasuse asjaoludest tulenevalt lahendatud siiski erinevalt. Töö autor leiab, et iseenesest võiks järeldada ka seda, et kui normi eesmärk ei tulene otsesõnu seadusest ja on tuletatud kaudsemal teel, tekibki kaitsenormi kohaldamisel vastutuse alusena rohkem probleeme juba seetõttu, et erinevate kaasuste puhul tuleb põhjuslikku seost otsida kaudsematest allikatest ning tõendada põhjusliku seose erinevaid jadasid. Vastavate põhjenduste loogilisuse ja veenvuse määrast tulenevalt on ka kohtulahendite tulemused erinevad ja ehk ka vähem ette ennustatavad.

Eelnevast järeldusest kantuna võiks Eesti kohtupraktikast välja tuua veel ühe huvitava juhtumi, kus kohus küll leidis, et kaitsenormist tulenevat kohustust on iseenesest rikutud, normi kaitse-eesmärk on täidetud, ent kohustuse rikkumine kui selline polnud põhjuslikus seoses kannatanule tekkinud kahjuga *conditio sine qua non* testi kontrolli tulemusena. Hageja seisukoha kohaselt oli kostja rikkunud raamatupidamise seaduse¹⁶⁴ ja raamatupidamise toimkonna juhendite sätteid seoses sellega, et raamatupidamise aastaaruandes oli kajastamata jäetud suur viivisesumma. Kui hageja oleks viivise olemasolust teadnud, ei oleks ta vastavaid investeerimisotsuseid teinud ning talle poleks kahju tekkinud.¹⁶⁵ Tegemist on taaskord olukorraga, kus seadusest otseselt ei tulene, et raamatupidamise nõuetekohaseks korraldamiseks kohustavad sätted peaksid kaitsma hagejat kui võlausaldajat, ent sellised põhimõtted on kohtupraktikas tuletatud normide tõlgendamise teel. Näiteks on leidnud Riigikohus varasemalt asjas 3-2-1-191-12, et äriseadustiku sätted, mis kohustavad juhatust korraldama äriühingu raamatupidamist, on võlausaldajate kaitseks kehtestatud seaduse sätted.¹⁶⁶ Sellist kaitse-eesmärki täiendati kõnealuses kohtuasjas Riigikohtu poolt tõdemusega, et ka raamatupidamise aastaaruande koostamist reguleerivad sätted on muu hulgas võlausaldajate kaitseks kehtestatud normid.¹⁶⁷ Käesoleva kaasuse lõplikus lahendis leiti, et kuigi kostja oli rikkunud raamatupidamise seaduse ja raamatupidamise toimkonna juhendite sätteid seoses sellega, et raamatupidamise aastaaruandes ei olnud kajastatud suurt viivisesummat, ei olnud selline tegemata jätmine siiski kannatanul tekkinud kahjuga põhjuslikus seoses. Kannatanu ei olnud oma investeerimisotsuseid teinud just raamatupidamisaruannetes kajastatu põhjal ning seetõttu ei olnud võimalik tal kaotatud raha tagasi saada. Kahju vajaliku põhjuse tuvastamisel tuli analüüsida, kas kannatanu kaotas oma raha just seetõttu, et ta lähtus raha üle kandes vastavate aastate kohta koostatud majandusaasta

---

¹⁶⁴ Raamatupidamise seadus. – RT I, 05.05.2022, 27.

¹⁶⁵ RKTko 3-2-1-69-15, p 1.

¹⁶⁶ RKTko 3-2-1-191-12, p 16.

¹⁶⁷ RKTko 3-2-1-69-15, p 19.

aruannetest ja nende lisadest või mitte. Muu hulgas väljendas hageja kui kannatanu kohtumenetluse kestel, et osade majandusaasta aruannetega, mis sisaldasid ka raamatupidamislikke andmeid, polnud ta tutvunudki.¹⁶⁸ Töö autori hinnangul ilmestab välja toodud kaasus hästi seda, et teatavates olukordades on normide kaitse-eesmärk konstrueeritud ehk liiga üldiselt – isegi kui raamatupidamise korraldamine on võlausaldajate kaitseks oluline, nähtus ka käesolevast kaasusest, et praktikas ei pruugi olla eluliselt usutav, et just nõuetekohase raamatupidamise korraldamata jätmise tõttu võlausaldajal kahju tekkinud on. Samas võib liiga kaudselt ja üldiselt konstrueeritud normi-eesmärgi nn kontrollmeetmena näha just nimelt *conditio sine qua non* põhjusliku seose testi – nii kohtuasja nr 2-13-24236 puhul kui ka kohtuasja nr 2-12-12342 puhul on selle kohaldamise abil deliktiline vastutus välistatud. Muu hulgas tuleb tõdeda, et isegi, kui kannatanu (antud juhul võlausaldajate) kaitse võib olla kaitseenormide üheks eesmärgiks, nagu näevad ette nii Saksa kui Eesti õiguse põhimõtted¹⁶⁹, ei pruugi sellest alati praktikas kasu olla.

---

¹⁶⁸ TlnRnKo 18.11.2016, 2-12-12342, p 27, p 30, p 33.

¹⁶⁹ *Supra*, 2.2

3. Käibekohustus

3.1 Käibekohustuse mõiste ja määratlemise kriteeriumid

Käibekohustused on lepinguvälised ning seaduses otseselt sätestamata tegutsemise kohustused, mis tekivad seoses sellega, kui isikud osalevad teisi isikuid ohustavas tegevuses.¹⁷⁰

Käibekohustuse ühe rohkem lahti kirjutatud määratlusena võib näha järgnevat kohustust: igauks, kes oma tegevusega või varaga loob igapäevaellu potentsiaalse ohuallika, mis omakorda võib mõjutada teiste huvisid ja õigusi, on kohustatud tagama, et teised isikud oleksid kaitstud tema poolt tekitatud ohtude eest.¹⁷¹

I. Nõmm on tabavalt ja kokkuvõtlikult leidnud, et käibekohustused on inimeste koeksisteerimise ohutuse tagamiseks kohtupraktika kaudu loodud käitumisreeglid.¹⁷² Käibekohustused luuakse kohtute poolt seaduse lünga täiteks.¹⁷³ B. S Markesinis'e ning H. Unberath'i arvamuse kohaselt on käibekohustuse olemuslik eesmärk piiritleda need suhted, mida peaks hooletu käitumise eest kaitsma ning samas ka määratleda isikute ring, keda saaks pidada kahju tekitamise eest vastutavaks.¹⁷⁴

Käibekohustuste rikkumisel põhinev vastutus on antud magistritöö kontekstis oluline seetõttu, et see kerkib eelkõige juhtudel, kui kahju põhjustatakse tegevusetusega või kaudse tegevusega.¹⁷⁵ Käibekohustust ja selle rikkumist on vaja õiguskirjanduses ja kohtupraktikas levinud seisukohast tulenevalt üldreeglina tuvastada kahju tekitaja vastutusele võtmiseks delikti üldkoosseisu alusel juhtudel, kus kannatanu ei heida kahju tekitajale ette seaduses sätestatud kohustuse rikkumist, st deliktiõiguslikku kaitsenormi rikkumist VÕS § 1045 lg 1 p 7 järgi.¹⁷⁶

J. Lahe sõnul ei ole praegu BGB-s ega VÕS-is konkreetselt käibekohustuse rikkumisel põhinevat vastutuse alusnormi sätestatud. Küsitav on ka see, kas sellised õigusnormid peaksid olema üldse vajalikud. Käibekohustuste eripära seisnebki selles, et õigusnormidena neid ei

---

¹⁷⁰ Tampuu 2003, lk 75.

¹⁷¹ Markesinis/Unberath 2002, lk 86.

¹⁷² Nõmm 2013, lk 13.

¹⁷³ *Ibidem*, lk 25.

¹⁷⁴ Markesinis/Unberath 2002, lk 86.

¹⁷⁵ Nõmm 2013, lk 119.

¹⁷⁶ RKTko 3-2-1-161-12 p 10., RKTko 3-2-1-48-15 p 7.

leidu ning kohus peab iga erineva kaasuse puhul käibekohustuse olemasolu ja selle rikkumist vastavalt juhtumi asjaoludele hindama.¹⁷⁷

Kuigi iga käibekohustus on vastavalt kaasuse asjaoludele erinev ning luuakse kohtu äranägemise järgi, on käibekohustuse kui võimaliku käitumiskohustuse olemasolu siiski ka mingil kujul reguleeritud. Käibekohustuse reguleerimine võib tunduda esmapilgul vastuoluline selle eesmärgiga olla paindlik vastutuse alus täiendavalt seaduses sätestatule, ent erinevates regulatsioonides võib märgata, kuidas hoolimata sellest, et pole välja toodud ehk sõnasõnaliselt vastutust käibekohustuse rikkumise eest, on siiski käibekohustuse sisule ja mõttele sarnased sätted olemas.

Näiteks J. Lahe on leidnud, et Eesti õiguse kohaselt saab käibekohustuse rikkumist sisuliselt samastada VÕS § 104 lg 3 sätestatud välise hoolsuse rikkumisega.¹⁷⁸ Sama on tõdenud I. Nõmm, kelle arvamuse kohaselt meenutab käibekohustuse kindlaks määramise mõõdupuu nõudmisi, mida seatakse käibes vajaliku hoole tuvastamisele VÕS § 104 lg 3 mõttes.¹⁷⁹ Eelmainitud seisukohti toetavad ka VÕS kommentaarid, mille kohaselt käibes vajalik hool on objektiviseeritud ning hooletus süü objektiivse vormina tähendab tegu või tegevusetust, mis rikub käibekohustust ehk kohustust käituda viisil, mida saaks tavaliselt sarnases olukorras käibes osalevalt isikult mõistlikult oodata.¹⁸⁰ Lisaks VÕS § 104 lg-le 3 võib Eesti õiguses näha käibekohustuse üldisema taustanormina ka tsiviilseadustiku üldosa seaduse¹⁸¹ (edaspidi TsÜS) § 138 lõiget 1 ja 2, mille kohaselt lasub kõigil hea usu põhimõttest tulenev kohustus käituda nii, et seeläbi ei ohustataks teiste seadusega kaitstavaid õigusi ja õigushüvesid enam, kui see on õigussubjektide vahelises kooselus vajalik. Täiendavalt TsÜS §-le 138 on hea usu põhimõte sätestatud ka VÕS §-s 6, mis kohaldub omakorda lepinguvälistele võlasuhetele.¹⁸² Ka Riigikohus on mitmes tsiviilasjas leidnud, et käibekohustus tuleneb TsÜS §-s 138 sätestatud hea usu põhimõttest ning sellest tulenevalt peab isik õigusi teostades ja kohustusi täites tegema üldise käibekohustuse tõttu kõik mõistliku selleks, et teistel isikutel ei tekiks kahju.¹⁸³

DCFR-is ning PETL-is kattub käibekohustuse määratlus enamjaolt tegutsemise kohustusega, mis on mudelseadustes nn õigusnormidena sätestatud. Täiendavalt võiks välja tuua, et lisaks

---

¹⁷⁷ Lahe 2021, lk 135.

¹⁷⁸ *Ibidem*, lk 134.

¹⁷⁹ Nõmm 2013, lk 134.

¹⁸⁰ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1045, komm 3.1.3.

¹⁸¹ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 20.06.2022, 33.

¹⁸² Nõmm 2013, lk 37.

¹⁸³ RKTko 3-2-1-45-15, p 24.; RKTko 3-2-1-73-13, p 10.; RKTko 3-2-1-161-12, p 10.

PETL-i artiklile 4:103, mis sätestab aktiivse tegutsemise kohustuse, on käibekohustuse sisustamisel asjakohane artikkel 4:102, mis defineerib käibes nõutava käitumisstandardi läbi hulgaliste spetsiifiliste kriteeriumide, millega käibekohustuse määramisel arvestada võiks. Nimelt, käibes nõutava käitumisstandardi kindlaks määramisel tuleks lähtuda mõistliku isiku käitumisest antud olukorras, käitumisega mõjutatud õigushüvede olemusest ja väärtusest, tegevuse ohtlikkusest, käitujalt oodatavast asjatundlikkusest, kahju ettenähtavusest, kahju tekitaja ja kannatanu vahelisest suhtest ja selle lähedusest või nendevahelisest erilisest usaldusseisundist, samuti sellest, milline oleks olnud ettevaatusabinõu ning eesmärgi saavutamise alternatiivse viisi kättesaadavus ja maksumus.¹⁸⁴ PETL-i artikkel 4:102 on üks detailsemaid võimalikke määratlusi, mis käibekohustuse sisustamisel erinevates õiguskordades saaks aluseks olla. Küll aga ei ole ühegi eelmainitud regulatsiooni puhul tegemist mõne konkreetse käibekohustuse sätestamisega, vaid tegemist on pigem üldiste tingimustega, millest käibekohustuse olemasolu ja ulatuse üle otsustamisel juhinduda.

Lisaks seaduse tasandil sätestatud käibekohustuse määratlemise alustele leidub neid ka õiguskirjanduses ja kohtupraktikas. Näiteks on Eesti õiguskirjanduses ja kohtupraktikas tunnustust leidnud järgnevad käibekohustuse määratlemise alused:

- 1) Käibekohustuse olemasolu ja ulatuse üle otsustamiseks tuleb hinnata, milline oli ähvardava kahju raskusaste, kahju tekkimise tõenäosus ja kulutuste suurus, mis oleks olnud vajalik ohu vältimiseks või kõrvaldamiseks. Eelmainitud parameetrite omavahelist suhet tuleks arvestada nii, et mida raskem on ähvardav kahju, mida suurem on kahju tekkimise tõenäosus ja mida väiksem on kulu kahju vältimiseks, seda suurem on tõenäosus, et eksisteerib käibekohustus tegutseda ohu vältimiseks või kõrvaldamiseks.¹⁸⁵
- 2) Käibekohustuse kindlaks tegemiseks hinnatakse, mida mõistlik isik oleks ette võtnud kahju tekkimise vältimiseks.¹⁸⁶ Muu hulgas arvestatakse seda, kas mõistlikule isikule oleks olnud kahju tekkimise olukorras sellise kahju tekkimise võimalus ettenähtav (kas kahju tekitajal oli mõistlikult võttes võimalik aru saada sellest, et tema tegevusetuse ja tekkinud kahju vahel oleks põhjuslik seos) ning kas kahju tekitaja oleks pidanud olema teadlik sellest, et ta kannatanu huvides tegutsema peab.¹⁸⁷

---

¹⁸⁴ PETL/Widmer, lk 75.

¹⁸⁵ RKTko 3-2-1-48-15, p 24.; RKTko 2-18-8345, p 12; RKTko 2-19-7379 p 18.2.

¹⁸⁶ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1050, komm. 3.3.a).

¹⁸⁷ *Ibidem*, komm. 3.3.a.); RKTko 3-2-1-21-13, p 20.

- 3) Käibes nõutav käitumisstandard vastab mõistliku isiku käitumisele samas olukorras ja sõltub käitumisega mõjutatavate õigushüvede olemusest ja väärtusest, tegevuse ohtlikkusest, käitujalt oodatavast asjatundlikkusest, kahju tekitaja ja kannatanu vahelise suhte lähedusest või nendevahelisest erilisest usaldusest, samuti ettevaatusabinõu ning eesmärgi saavutamise alternatiivse viisi kättesaadavusest ja maksumusest.¹⁸⁸ Selle konkreetse määratluse puhul on oluline märkida, et kuigi selline seisukoht on kujunenud Eesti kohtupraktikas, siis sisuliselt kattub see PETL artikli 4:102 kui käibes nõutavat käitumisstandardit defineeriva õigusnormiga.

Nii Inglismaal kui Saksamaal on käibekohustusi juba ajalooliselt kujundanud kohtupraktika. C. van Dam'i arvamuse kohaselt on käibekohustuste areng Inglise ja Saksa kohtupraktikas olnud oluline eelkõige seetõttu, et hooletusel põhinev delikt (*tort of negligence*) ning BGB ei andnud endas piisavalt võimalusi näha ette deliktilist vastutust olukorras, kus kahju põhjustatakse mingisuguse tegutsemise kohustuse rikkumisega ning kus kahju põhjustavaks sündmuseks on tegevusetus või kaudne tegevus. Sellisest lähtepunktist alates on aga mõlema riigi kohtud hulgaliselt käibekohustusi välja töötanud, Saksa kohtud ehk mõnevõrra entusiastlikumalt ja suurema visadusega, kui Inglise omad.¹⁸⁹

Inglise õiguses käsitletakse käibekohustuse küsimust hooletusel põhineva delikti (*tort of negligence*) raames, mille kohaselt on hoolsuskohustuse rikkumine (*duty of care*) vastutuse eelduseks. Hoolsuskohustus või tegutsemiskohustus peab seejuures põhinema pretsedendil. Kui pretsedenti pole, saab tegutsemise kohustust jaatada ainult olukorras, kus kahju on selle tekitajale ettenähtav, kahju tekitaja ja kannatanu vahel on piisavalt lähedane suhe ning kus tegutsemise kohustuse kehtestamine oleks aus, õiglane ja mõistlik (*Caparo Industries plc vs Dickman* kaasuses loodud kolmeastmeline test). Esmakordselt käsitleti hoolsuskohustuse põhimõtet ja sellest tulenevat rikkumist kaasuses *Donoghue vs Stevenson*.¹⁹⁰ Kaasuse asjaolude kohaselt sai hageja mürgistuse, tarbides kostja poolt toodetud ingveriõlut. Nimelt oli hageja peale ingveriõlle ära joomist avastanud pudeli põhjast õlle sees ära lagununud teo, mis omakorda hagejale tervisekahjustuse põhjustas. Kohus leidis, et õlletootjal oli käibekohustus, mille kohaselt peab iga õigussubjekt vältima tegevust või tegevusetust, mille osas on võimalik ette näha, et see võib selle käitumisega seostatavatele isikutele kahju tekitada. Õlletootja käibekohustuse rikkumine tegevusetusega seisnes selles, et ta jättis defektse õllepudeli, kuhu

---

¹⁸⁸ RKTko 3-2-1-73-13, p 5.

¹⁸⁹ van Dam 2006, lk 209.

¹⁹⁰ *Donoghue vs Stevenson* (1932). (viidatud: van Dam 2006, lk 91).

oli sisse pääsenud tigu, enne selle ringlusesse laskmist nõuetekohaselt kontrollimata. Sellise vastutuse aluse loomisega loodi ka üldine põhimõte, mis aitaks kohtuid erinevate käibekohustuse rikkumisest tulenevate tegevusetuse juhtumite puhul vastutuse kindlaks tegemisel.¹⁹¹ Käibekohustuste rikkumisel põhineva vastutuse areng Inglise kohtupraktikas jõudis olulisse punkti 1990. aastal, mil kaasuses *Caparo Industries plc vs Dickman* loodi eespool mainitud kolmeastmeline test kahjujuhtumite lahendamiseks, kus kahju põhjustavaks sündmuseks võib olla muu hulgas tegevusetus.¹⁹²

Saksamaal leiti võrdlemisi ruttu peale BGB kehtima hakkamist, et kehtivas regulatsioonis olid puudujäägid selliste olukordade reguleerimiseks, kus kahju tekitati tegevusetuks jäämisega. Esimese sellist olukorda kirjeldava kaasuse asjaolude kohaselt sai kannatanu vigastada teele langenud puu tõttu, millele ta otsa sõitis.¹⁹³ Seejuures ei suudetud tuvastada aktiivset tegu, mis kahju põhjustanud oleks ning tõdeti esmakordselt, et kahju oli tekkinud kinnistu omaniku tegevusetuse tulemusena. Nimelt oli kinnistu omanik, kelle krunti tee läbis, jätnud teele langenud puu sealt eemaldamata ning selle tulemusena tekkis kannatanule kehavigastus.¹⁹⁴ Sellist juhtumit automaatselt BGB § 823 lg 1 alla paigutada ei õnnestunud, kuivõrd see konkreetne paragrahv viitab aktiivse tegutsemise tagajärjel absoluutsete õigushüvede kahjustamisele. *Reichsgericht* asus lõpuks seisukohale, et § 823 lg 1 kohaldub siiski ka juhtudel, kus kahju põhjustatakse tegevusetuks jäämisega. Küll aga on sellise vastutuse tekkimiseks vaja, et kahju tekitajal lasuks kohustus tegutsemiseks - pelgalt õigushüve kahjustumisest ei saa eeldada, et kahju tekitaja tegevusetus on olnud õigusvastane. Sellega töötati välja esimene käibekohustus, mille alusel määratleda seda, kas tegevusetus on õigusvastane või mitte.¹⁹⁵ Taolisi kaasuseid, kus sätestati erinevaid käibekohustusi, hakkas ajas juurde tulema aina rohkem. I. Nõmme sõnul on nüüdseks käibekohustuse rikkumisel põhinev vastutus Saksamaal pikaajalise välja kujunemise tulemusena levinud asjadega seotud kahju hüvitamise juhtumitelt kõikvõimalikele isikutega seotud juhtudele ning käibekohustusi on palju erinevaid. Saksamaal on käibekohustustega seonduv kohtupraktika äärmiselt mitmekesine ja mahukas.¹⁹⁶

---

¹⁹¹ *Ibidem*, lk 91.

¹⁹² Nõmm 2013, lk 30.; *Caparo Industries plc vs Dickman* (1990). (viidatud: van Dam 2006, lk 94).

¹⁹³ van Dam 2006, lk 210.

¹⁹⁴ Nõmm 2013, lk 24.

¹⁹⁵ RG 30.10.1902, RGZ 52, 373 (viidatud: van Dam 2006, lk 210).

¹⁹⁶ Nõmm, 2013, lk 30.

Eelnevast nähtub, et käibekohustused on seaduses otseselt sätestamata lepinguvälised tegutsemise kohustused, mida kujundatakse kohtupraktika kaudu. Kuigi käibekohustus kui selline luuakse lõpptulemusena kohtute poolt, siis käibekohustuse aluseks olevad põhimõtteid on reguleeritud ka seaduse tasandil: näiteks Eesti õiguses kattub käibekohustuse mõiste sisuliselt välise hoolsuse mõistega ning samuti tuleneb käibekohustus seaduses sätestatud hea usu põhimõttest. Sellest tulenevalt võiks öelda, et seadus annab märku sellest, et käibekohustused on olemas ning et neid tuleks tunnustada vastutuse alusena. Regulatsiooni puhul ei ole ega peagi tegemist olema tegemist mõne konkreetse käibekohustuse sätestamisega, vaid pigem on välja toodud üldised põhimõtted, millest käibekohustuse olemasolu ja ulatuse üle otsustamisel juhinduda. Käibekohustuse konstrueerimisel konkreetse kaasuse kontekstis saab kasutada selleks õiguskirjanduses ja kohtupraktika kaudu välja töötatud käibekohustuse määratlemise kriteeriume. Muu hulgas tuleb täheldada, et käibekohustuste põhiline sisu on sarnane nii erinevaid õiguskordasid kui mudelseadusi arvesse võttes: näiteks Eesti kohtupraktikas on ära märkimist leidnud ka PETL-i artiklis 4:102 sätestatud käibekohustuse määratlemise kriteeriumid.

3.2 Käibekohustuse ulatus

Kuigi käibekohustuste sisustamise tulem on vastavalt kaasuse asjaoludele erinev, tuleb I. Nõmme arvamuse kohaselt käibekohustuste määratlemisel arvestada ka sellega, et teiste isikute kaitsmisel on paratamatult omad piirid ning seetõttu ei tohiks käibekohustused seada õigussubjektidele nõudeid, mis on ebarealistlikud ning üle jõu käivad.¹⁹⁷ J. Lahe on leidnud, et käibekohustusega ei saa nõuda, et kohaldataks küll iseenesest mõistlikke, aga kahju tekitaja jaoks võimatuid ettavaatusabinõusid. Samuti ei saa käibekohustus nõuda kahju tekitaja poolset ebamõistlike kulude kandmist.¹⁹⁸

Kuna käibekohustuse olemasolu üle otsustamine toimub kohtus n-ö tagantjärele, on eriliselt oluline tegevusetuse puhul hinnata vastutust just kahju tekitaja enda seisukohast enne kahju tekkimist. J. Lahe märgib põhjendatult, et tekib küsimus sellest, kas asjaolusid tagantjärele hinnates on üldse võimalik anda adekvaatset hinnangut kahju tekitajal kahju tekkimise hetkel lasunud käibekohustusele.¹⁹⁹ Eelmainitud probleemi võib märgata näiteks kohtuasjas nr 3-2-1-73-13, kus vaieldi käibekohustuse olemasolu ja ulatuse üle. Kaasuse asjaolude kohaselt

---

¹⁹⁷ *Ibidem*, lk 17.

¹⁹⁸ Lahe 2021, lk 135.

¹⁹⁹ Lahe 2005, lk 116.

kukkus hageja maja trepikojas olevast avausest alla ning sai kehavigastusi. Käibekohustusena nähti kohustust tagada trepikojas liikumise ohutus, mis seisnes selles, et trepikoja seinas olev avaus oleks pidanud olema tähistatud ning samuti pidanuks tagatud olema piisav valgustus trepikojas liikumiseks. Seejuures leidis kohus, et kostja ei suutnud tagada trepikojas liikujate ohutust, rikkus oma käibekohustust ning et seda tõendab iseenesest ka hagejaga juhtunu. Lisaks rõhutas kolleegium, et kostja vastutuse jaoks ei ole tähtsust, et varem ei ole keegi samast avausest alla kukkunud ning kostja tõendamiskoormise tekkimiseks VÕS § 1050 lg 1 järgi on piisav, et kahju tekkimine on mõistlikult võttes ettenähtav.²⁰⁰ Kuigi töö autori hinnangul oli antud kaasuses kostja vastutus põhjendatud (seda eelkõige hoopis teiste käibekohustuse määratlemise kriteeriumide, kehavigastuse kui tekkinud kahju raskuse ning selle ärahoidmiseks tehtavate väheste kulutuste vajalikkuse pinnalt), siis käibekohustuse olemasolu põhjendamine argumendiga, mille kohaselt hageja kukkumine koridoris seda juba iseenesest tõendab ja et kahju peaks olema hoolimata sellest, et kunagi midagi sellist juhtunud ei ole, kostjale mõistlikult ettenähtav, tekitab küsimusi selle kohta, et kas kohus on ehk käibekohustuse hindamisel olnud liiga jäik ning illustreerib hästi eespool välja toodud J. Lahe seisukohta.

Lisaks käibekohustuse sisu määratlemiseks vajalikele üldistele eeldustele tuleb täiendavalt arvestada ka kaasuse asjaolude kohaselt oluliste asjaoludega, nagu näiteks spetsiifilised hoolsuskohustused, mis kahju tekitajal võivad olla tulenevalt tema kutsestandardist või muul moel tema staatusest.²⁰¹ Ka kohtupraktikas on leitud, et kostja hoolsuskohustuse hindamisel tuleb arvestada, kas ta kuulus oma tegevusvaldkonna poolest isikute gruppi, mille liikmetel lasub nende tegevuse iseloomu arvestades kõrgem hoolsuskohustus kui nendel, kes sellesse gruppi ei kuulu.²⁰² Näiteks võib majandustegevuse raames puurimistöid tegeval isikul olla spetsiifiline hoolsuskohustus võtta töid tehes kasutusele sellised abinõud, mida võib temaga sarnases tegevusvaldkonnas tegutsevalt isikult mõistlikult oodata.²⁰³

PETL-i kommentaaride kohaselt võib kaasaegsel õigusmaastikul täheldada teatavat kalduvust tegutsemise kohustuse piiride laiendamiseks.²⁰⁴ Kohustus tegutseda teistele isikutele kahju tekkimise vältimiseks võib tõusta ka sellistes olukordades, kus tegutsemiseks kohustatud isik

---

²⁰⁰ RKTko 3-2-1-73-13, p 11.

²⁰¹ Nõmm 2013, lk 149.

²⁰² RKTko 2-14-56641, p 18.2.; RKTko 3-2-1-73-12, p 11.; RKTko 2-19-7379, p 18.5.

²⁰³ RKTko 2-19-7379, p 18.5.

²⁰⁴ PETL/Widmer, lk 86.

ei ole küll ise seotud ohu tekkimisega, ent võimalik oht on sellele isikule teada ning tal oleks lihtne kahju tekkimist teisele isikule ära hoida. Sellisteks olukordadeks võivad olla näiteks juhtumid, kus kahju tekkimise ära hoidmiseks piisaks teise isiku tähelepanu juhtimisest ohtlikule olukorrale märkuse või hüüatusega. Sama kehtiks ka olukordades, kus kannatanule on juba tekkinud mingisugune kahju ning tema abistamiseks piisaks sellest, kui helistada kiirabisse või kutsuda politsei.²⁰⁵ I. Nõmme arvamuse kohaselt väärIB EGTL positsioon üldise moraalse põhimõttena küll tunnustust, kuid deliktilise vastutuse kohaldamine eelmainitud olukordades võib viia vastutusega liialdamiseni ning seetõttu tuleks olla PETL artikli 4:103 sedavõrd laia tõlgendamisega siiski ettevaatlik.²⁰⁶ Ära märkimist väärIB siinkohal asjaolu, et iseenesest on VÕS kommentaarides hoolsuskohustuse mõiste selgitamisel siiski välja toodud, et hoolsuskohustus võib seisneda ka üksnes isikute hoiatamise kohustuses.²⁰⁷

3.3 Käibekohustuse rikkumisel põhinev vastutus Eesti kohtupraktikas

Nagu eelnevalt selgus, on ka Eestis jäetud käibekohustused kohtute poolt konstrueerida. J. Lahe arvamuse kohaselt võib sellist lähenemist aga pidada problemaatiliseks seetõttu, et õigussubjektidel on reaalsuses raske ette näha, millist hoolsuse taset peaksid nad oma igapäevastes tegevustes ja erinevates olukordades järgima. Kohus loob nõutava käibekohustuse alles tagantjärele ning kahju tekitajal lasuv käibekohustus saab selgeks kohtuotsuses. Tõsi – mida ulatuslikumalt kohtupraktika käibekohustuse problemaatikat käsitleb, seda selgemaks ja etteaimatavamaks võiks tulevikus muutuda ka nõutav käitumisstandard erinevates olukordades. Siiski ei ole Riigikohtu praktika praeguseks kujundanud käibekohustuse rikkumise juhtumite vähesuse tõttu selgeid juhiseid käibekohustuste määratlemiseks erinevates tüüpolukordades. Senimaani on kohtud hinnanud käibekohustuse olemasolu ja sisu võrdlemisi spetsiifilistes situatsioonides. Sellest tulenevalt on senisest kohtupraktikast vähe abi selleks, et ennustada, milline võiks olla asjakohane käibekohustus mõnel teistsugusel juhul.²⁰⁸

Ka I. Nõmm on leidnud, et kuigi käibekohustuse rikkumisel põhinev deliktiõiguslik vastutus on Eesti õiguskorra oluline ja ehk ka möödapääsmatu osa (arvestades täiendavalt, et hooletuse mõistena on käibekohustus mingil määral ka juba sätestatud), on see kohtupraktika vähesuse

---

²⁰⁵ *Ibidem*, lk 88-89.

²⁰⁶ Nõmm 2018, lk 368.

²⁰⁷ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1050, komm. 3.3.a.); RKTko 3-2-1-21-13, p 20.

²⁰⁸ Lahe 2021, lk 137.

tõttu siiski ähmane ja varjatud.²⁰⁹ Käibekohustuse konstrueerimine kohtupraktika kaudu tekitab olukorra, kus enne kohtuotsuse saabumist ei olegi võimalik üheselt vastata küsimusele, millal käibekohustus tekib.²¹⁰ See, kas käibekohustus üldse esineb ja milline peaks olema selle konkreetne sisu ja ulatus, sõltub suuresti kohtute poolt oluliseks peetud eesmärgipüstitustest, mida ette ennustada on keeruline.²¹¹

Töö autor nõustub siinkohal nii J. Lahe kui I. Nõmme seisukohtadega, kuivõrd kohtupraktikat analüüsid selgus, et seda pole siiski piisavalt palju, et oleksid välja kujunenud kindlates tüüpjuhtumites kehtivad käibekohustused. Samuti ei pruugi lahendused olla etteaimatavad, vastupidi – mõnikord võib tegemist olla lausa üllatusliku lahendusega. Siinkohal tekib probleem sellest, et ühelt poolt ongi käibekohustuse mõte olla olukorraspetsiifiline abivahend tegutsemise kohustuse määratlemiseks olukorras, kus seadusest lahendust ei tulene, ent samas eeldaks see seda, et kohtupraktika suudab välja kujundada mitmekülgsed ning kõigile tajutavad vastutuse alused, millest igaüks saaks oma käitumise kujundamisel lähtuda. Ideaalis ei peaks käibekohustus olema midagi müstilist, mille rikkumisele tuginedes ei või kunagi kindel olla, kuidas kohus antud olukorras käibekohustust hindama hakkab. Kui varasemalt tekitas Eesti õigusmaastikul probleemi eelkõige see, et käibekohustuse instituut oli juristidele võõras²¹², siis isegi, kui praeguseks käibekohustuse mõistet juba tuntakse, siis kohtupraktika pole selle mõiste sisustamise ja kujundamisega ehk piisavalt kiirelt järele jõudnud. Tõsi, on väga häid ja käibekohustuse selgitamisele olulist tähelepanu pööranud lahendeid, ent kaasuste asjaolud on samas ikkagi olnud piisavalt erakordsed, et neist kindlaid üldistusi teha.

Kohtupraktika analüüsi põhilise järeldusena leiab töö autor, et kuigi üldised kriteeriumid, mille kaudu käibekohustust sisustada, on kohtutele teada ning neid ka käibekohustuse määratlemisel kasutatakse, sisustatakse käibekohustusi vastavalt kaasuse asjaoludele siiski erinevalt ja ka erineva detailsusastmega. Teiseks peab tõdema, et kuigi kohtutel käibekohustuse olemasolu ja rikkumise tõendamiskoormise menetlusosalistele selgitamise kohustus on, siis kohtupraktikat analüüsid nähtub, et selle kohustuse täitmine ei ole olnud alati kerge ülesanne. Käibekohustuse nõuetekohane määratlemata jätmine on toonud kaasa nii mõnegi kohtulahendi tühistamise.²¹³ Lisaks täheldas autor, et käibekohustused ei ole oma olemuselt erinevad mitte

---

²⁰⁹ Nõmm 2018, lk 363.

²¹⁰ Nõmm 2013, lk 14.

²¹¹ *Ibidem*, lk 15.

²¹² *Ibidem*, lk 363.; Lahe 2005, lk 62.

²¹³ RKTko 2-18-8345, RKTko 3-2-1-48-15.

ainult kaasuseti vastavalt erinevatele asjaoludele, vaid käibekohustuse sisu võidakse erinevalt määratleda ka sama menetluse raames erinevates kohtuastmetes.

Näiteks tsiviilasjas nr 2-18-8345 vaieldi pargipidaja käibekohustuse sisu ja ulatuse üle tulenevalt sellest, et pargis viibinud isikule peale kukkunud puu tekitas talle tervisekahjustuse. Maakohtu otsuse põhjenduse kohaselt seisnes kostja käibekohustus pargi puude piisavas hooldamises ning pargi külastajatele ohutuse tagamises. Ringkonnakohtu arvamusel seisnes käibekohustus eelkõige puude seisundi regulaarses kontrollis ning vajaduse korral muude asjakohaste meetmete kohaldamises. Riigikohtu arvamusel oli sellisel kujul käibekohustuste sisustamine aga liiga üldsõnaline ning oli jäetud on välja selgitamata, missuguseid konkreetseid abinõusid kostja avaliku pargi pidajana käibekohustust järgides oleks pidanud kahju tekkimise vältimiseks tarvitusele võtma. Sellest tulenevalt leidis Riigikohus, et eelmise astme kohtud rikkusid menetlusõiguse norme, kuna ei selgitanud välja, milline oli kostja kui avalikuks kasutamiseks mõeldud pargi pidaja käibekohustuse sisu ja ulatus. Riigikohus selgitas detailselt nii käibekohustuse mõistet kui ka selle määratlemise kriteerume.²¹⁴ Riigikohtu juhised käibekohustuse uueks konstrueerimiseks olid järgmised: avalikuks kasutamiseks mõeldud pargi pidaja saab olukorras, kus pargis kasvanud puu tõttu on pargi külastajale tekkinud kehavigastus, oma käibekohustuse järgimist tõendada mh sellega, et on palganud spetsialisti, kelle tööülesanneteks on mh puude seisundi regulaarne kontrollimine ning puude ülevaatuse käigus probleemide tuvastamisel või põhjendatud kahtluse tekkimisel (nt puu vanuse, kuivamise tunnuste või väliste kahjustuste tõttu) lisameetmete rakendamine (nt puude detailsem ja süstemaatilisem kontroll; ohtlike puude või nende osade eemaldamine), et vältida puudest pargi külastajatele tuleneva ohu realiseerumist, ning et spetsialist on viidatud kohustusi täitnud. Asja lahendamisel ei ole oluline, kas vaidlusalune puu oli ohtlik, vaid see, kas käibekohustust järgides pidi kostja avastama, et puu on ohtlik.²¹⁵

Ka kohtuasjas nr 3-2-1-48-15 saab täheldada sarnase probleemi esilekerkimist, kus kohtud ei ole Riigikohtu hinnangul suutnud käibekohustust hinnata õigete parameetrite järgi. Kaasuse asjaolude kohaselt sai hageja tervisekahjustuse tulenevalt sellest, et kostja ei korraldanud nõuetekohast langevarjuhüppe koolitust ning ei taganud ohutut langevarjuhüppet, mille tulemusena hageja maandus hüppet tehes valesi. Siinkohal võib täiendavalt märkida, et Riigikohus viitas käibekohustuse mõiste ja parameetrite sisustamisel samadele alustele, nagu

---

²¹⁴ Käibekohustuse määratlemise kriteeriumid, vt *Supra*, 3.1. Kohtuasjas viidati samadele määratlemise kriteeriumidele, mis on välja toodud loetelus p-des 1) ja 3).

²¹⁵ RKTko 2-18-8345, p 11, p 12.1, p 12.2.

oli viidatud kaasuses 2-18-8345. Riigikohus leidis, et kuigi kohtud asusid õigesti seisukohale, et kostja vastutuse alusena tuleb kontrollida, kas kostjal kui langevarjuhüppe korraldajal lasus käibekohustus ja kas ta jättis oma kohustuse nõuetekohaselt täitmata, piirduti kostja käibekohustust hinnates põhjendamatult üksnes hageja viidatud langevarjunduseeskirja üksikute tingimuste kontrollimisega, arvestamata seda, et hageja väitel tekkis tal kahju üldisemalt võttes seetõttu, et kostja ei taganud langevarjuhüppel osalejate ohutust ega instrueerinud osalejaid enne langevarjuhüppe sooritamist piisavalt. Riigikohtu sõnul oleksid kohtud pidanud arvestades hagi esitatut, välja selgitama, kas ja milline käibekohustus lasus kostjal kui kutselisel langevarjuhüppe korraldajal, arvestades kutselise langevarjuhüppe korraldaja üldist kutseala standardit. Selleks pidid kohtud esmalt hindama, milliseid abinõusid pidi kostja kutselise langevarjuhüppe korraldajana langevarjuhüppe sooritajate elu ja tervise kaitseks rakendama, ning seejärel tuvastama, kas kostja võttis langevarjuhüppe sooritanud hageja elu ja tervise kaitseks kasutusele kõik vajalikud, sobilikud ja jõukohased abinõud.²¹⁶

Kahe eelmainitud kaasuse pinnalt leiab töö autor järgmist. Kui kaasuses 2-18-8345 leidis Riigikohus, et käibekohustus peaks olema konstrueeritud väga täpsete kriteeriumide järgi, näiteks tuleb arvestada seda, kas pargipidaja poolt palgatud puude hooldamise spetsialist on puude üle vaatamisel põhjendatud kahtluse tekkimisel võtnud vastu otsuse kasutada vajalikke ja asjakohaseid lisameetmeid, et probleemse puuga tegeleda, siis kaasuses 3-2-1-48-15 leiti, et käibekohustus jäeti nõuetekohaselt konstrueerimata ning see väljendus selles, et käibekohustust tulnuks hinnata hoopis üldisemalt tasandilt, kui seda oli tehtud eelnevates kohtuastmetes. Seega isegi, kui käibekohustuse hindamiseks kasutatakse samu kriteeriume, võib tulemuse detailsusaste olla väga erinev ning sõltub kindlasti üksikjuhtumi erisustest ning kohtu enda eesmärgipüstitusest.

Kuigi nii mõnelgi korral on Riigikohtusse jõudnud käibekohustuse võimalikku rikkumist käsitlevad lahendid piirdunud sellega, et nõutakse käibekohustuse täpsemat määratlemist, on olnud ka teistsuguse iseloomuga lahendeid. Näiteks tsiviilasjas nr 3-2-1-127-16 toodi alles Riigikohtu tasandil välja võimalus, et kostja võiks vastutada ka käibekohustuse rikkumise alusel tegevusetuse eest. Riigikohtu hinnangul võis antud olukorras õigusvastasuse aluseks olla veekeskuse tegevusetus märja põranda tähistamata jätmisel või põranda koristamata jätmisel, mistõttu tuleks kontrollida, kas kostja võis rikkuda käibekohustust.²¹⁷ Samuti eksisteerib

---

²¹⁶ RKTko 3-2-1-48-15, p 24, p 25.

²¹⁷ RKTko 3-2-1-127-16 p 17.

lahendeid, kus käibekohustuse rikkumine on siiski lõplikult tuvastatud. Näiteks tsiviilasjas nr 2-14-6942 leidis Riigikohus, et käibekohustust rikuti kaubamärgi omanike õiguste rikkumise kõrvaldamata jätmisega, kuna käibekohustus tekib alates hetkest, mil kostjat õigust rikkuvast tegevusest informeeriti ning kaasuse asjaolude kohaselt jäi kostja ka peale sellise informatsiooni teadasaamist tegevusetuks.²¹⁸ Kohtuasjas nr 3-2-1-73-13 tuvastas Riigikohus, et käibekohustuse rikkumiseks oli trepikojas asuva ohtliku avause nõuetekohane tähistamata jätmine ning piisava valgustuse tagamata jätmine.²¹⁹ Ka ringkonnakohtute tasandil võib leida huvitavaid lahendeid, kus käibekohustuse rikkumist on jaatatud. Näiteks kohtuasjas nr 2-16-16510 leiti, et Ülemiste Keskus on rikkunud käibekohustust, jättes automaatselt liikuvatele klaasustele paigaldamata sildid, mis nende uste olemasolu eest hoiataksid. Nimelt olid ukсед ilma siltideta läbipaistvad ning hageja oli ustele otsa komistades viga saanud.²²⁰ Töö autorile tundub viimane lahend mõnevõrra üllatuslik, kuivõrd käibekohustuse määratlemisel oleks võinud arvesse võtta ka seda, kas juhtum on pigem erandlik või mitte. Arvestades seda, et Ülemiste Keskust külastavad igapäevaselt tuhanded inimesed ning varasemalt sellist õnnetust juhtunud pole, võis keskusel olla keeruline vastavat käibekohustust ette näha. Teisalt aga kaasnevad kaubanduskeskuse avamisega õiguskäibes osalemise igasugused riskid ning paratamatult tuleb tõdeda, et käibekohustuse rikkumisest tulenev deliktiõiguslik vastutus võib teatavates olukordades päevakorda tulla. Veel ühe omapärase olukorrana kohtupraktikast võiks välja tuua kohtuasjas nr 3-2-1-129-13 käsitletud probleemi. Nimelt oli ringkonnakohus omaalgatuslikult tuvastanud käibekohustuse, mille kohaselt korteriomanikel oli käibekohustus kontrollida piisava intervalliga torustiku olukorda ning leidnud, et seda oli rikutud. Seejuures oli kohus käibekohustuse rikkumise teinud teatavaks alles kohtulahendis, andmata menetlusosalistele võimalust käibekohustuse võimaliku olemasolu ja ulatuse osas kaasa rääkida ning omapoolseid tõendeid esitada. Riigikohus nõustus kostjaga, et ringkonnakohtu otsus oli menetlusosalistele üllatuslik ning et otsuse tegemisel rikuti menetlusnorme.²²¹ Käibekohustuste kohtute konstrueerida jätmise puhul on sellest tulenevalt oluline märkida, et kuigi käibekohustuse olemasolu ja rikkumise üle otsustab kohus, peavad käibekohustuse aluseks olevad asjaolud olema välja toodud siiski menetlusosaliste poolt või peab kohus istungil käibekohustuse alusel tõusetuvat võimalikku deliktiõiguslikku vastutust pooltega arutama. Sellist seisukohta toetab ka lahend 2-18-8345, mille kohaselt kohtu ülesanne anda

---

²¹⁸ RKTko 2-14-6942 p 12.2, p 12.3.

²¹⁹ RKTko 3-2-1-73-13 p 12.

²²⁰ TlnRnKo 23.10.2020, 2-16-16510, p 53.

²²¹ RKTko 3-2-1-129-13, p 41,44.

menetlusosaliste poolt esitatud asjaoludele õiguslik hinnang hõlmab endas ka käibekohustuse rikkumist puudutavate vaidluste lahendamisel muu hulgas kohustust määrata (arvestades poolte välja toodut) kostja käibekohustuse sisu ja ulatus. Lisaks sellele, et käibekohustuse sisu ja ulatus peab olema selgeks tehtud kohtu enda jaoks, peab kohus seda ja ka tõendamiskoormist pooltele selgitama.²²² Eelmainitust nähtub, et käibekohustuse rikkumist käsitlevad lahendid toovad esile erineva iseloomuga probleeme, mis võivad olla nii materiaalõiguslikud kui ka menetlusõiguslikud.

3.4 Käibekohustuse täiendava reguleerimise vajalikkus

Pidades silmas Eesti kohtupraktika nappust käibekohustuse valdkonnas, on I. Nõmm tõstatanud küsimuse sellest, kas praegu kehtiv seaduse regulatsioon on üldse piisav selleks, et tunda ära olukordi, kus käibekohustus kindlat liiki käitumist nõuab.²²³ Arvestades seda, et käibekohustuse rikkumine on deliktilise vastutuse aluseks ja seega oluliseks tegutsemisvabaduse piiranguks, vääriks I. Nõmme arvates kaalumist mõtte sätestada käibekohustusest tuleneva vastutuse paremaks tajumiseks õigusnormid, mis kirjeldaksid käibekohustuse määratlemise kriteeriume praegusest regulatsioonist täpsemalt. Sellised normid aitaksid tema hinnangul kaasa ka deliktiõiguse ülesande täitmisele – sõnastada selged reeglid, mille alusel saaks teha kindlaks, kas kahju põhjustanud tegu või tegevusetus toob endaga kaasa deliktiõigusliku vastutuse. Sellistest õigusnormidest võiks seejuures olla abi nii kohtutel kui ka üksikisikutel oma käitumisvõimaluste üle otsustamisel. Eeskujuks käibekohustuste loomisel võiks I. Nõmme sõnul olla PETL regulatsiooni artiklid 4:102 ja 4:103.²²⁴

Töö autori hinnangul näitas nii Eesti õiguskirjanduse kui kohtupraktika analüüs seda, et PETL-i artiklis 4:102 sätestatud käibekohustuse määratlemise kriteeriumeid käibekohustuste kindlaks tegemisel juba arvestatakse ja ka kasutatakse. Kohtud on käibekohustuse mõiste ja määratlemise parameetrite välja toomisest olnud küllaltki edukad ning tunnevad neid kui konkreetse käibekohustuse konstrueerimise abivahendeid päris hästi. Küll aga on PETL-i artiklis 4:102 välja toodud erinevate parameetrite mitmekesisus ilmselt korruga nii abistav kui ka keerukust juurde lisav – kohus saab vastavalt enda äranägemisele valida välja enda jaoks

---

²²² RKTko 2-18-8345 p 10.

²²³ Nõmm 2018, lk 360.

²²⁴ Nõmm 2018, lk 364.

sobivad kriteeriumid, mõnel korral rõhutades näiteks kahju ettenähtavuse olulisust, teine kord aga hoopis tekkinud kahju raskuse ja selle ära hoidmise vähete kulude omavahelist suhet või kannatanu ja kahju tekitaja poolset usalduslikku suhet. Otseloomulikult mängivad rolli ka konkreetse kaasuse spetsiifilised asjaolud, mida kohtud on kohati valmis üsnagi detailselt käibekohustuse loomisel hindama.²²⁵ Kuigi käibekohustuse määratlemise kriteeriumid annavad käibekohustuse loomiseks asjakohase alguspunkti, ei garanteeri selliste parameetrite täiendav seaduses sätestamine ilmselt seda, et kohtute poolt loodavad käibekohustused konkreetsete kaasuste korral muutuksid hästi ette ennustatavaks. Praeguse ja võrdlemisi hiljutise kohtupraktika analüüsi kontekstis tundub, et Riigikohus on käibekohustuse määratlemise kriteeriume juba üsnagi detailselt mitmes kohtuasjas välja toonud ning kuna ka tulevaste lahendite tegemisel on tavapärase lähtuda varasemast asjakohasest kohtupraktikast, leiavad käibekohustuse määratlemise kriteeriumid ilmselt oma tee ka tulevikus tehtavatesse kohtulahenditesse. Samas ei ole kohtulahendid ise siiani päris hästi ette ennustatavaks muutunud – kohtupraktikat on vähe ja olukorrad on erinevad ning parameetrite olemasolu kui selline käibekohustuse rikkumisel põhineva deliktilise vastutuse valdkonnas korda loonud ei ole. Seega leiab töö autor, et PETL artiklist 4:102 inspireeritud tingimuste sätestamine seaduses ei ole vajalik. Kuigi ka autori hinnangul oleks hea, kui õigussubjekt juba enne sellealase kohtuvaidluse tekkimist oskaks hinnata endal lasuvat tegutsemise kohustust ning saada aru, et tegevusetuks jäämine mingis olukorras võib kaasa tuua talle võimaliku deliktilise vastutuse, siis seaduse täiendamine ei oleks ilmselt vastutuse parema tajumise mõttes tulemust garanteeriv abinõu.

Lisaks on I. Nõmm on leidnud, et deliktiõiguse eesmärgipäraseks toimimiseks võiks leida vastutuse alusena seaduse tasandil üldine ja kõiki hõlmav kohustus käituda nii, et käitumise läbi ei ohustataks teiste isikute õigushüvesid rohkem, kui see on inimlikus kooseksisteerimises vältimatu.²²⁶ Inspiratsiooni üldise tegutsemise kohustuse kehtestamiseks Eestis annaks PETL artikkel 4:103, mis sätestab tingimused, millal võib tekkida kohustus aktiivseks tegutsemiseks, et vältida kolmandale isikule kahju tekkimist.²²⁷ Veel on I. Nõmm pakkunud välja praeguse VÕS § 1045 lg 1 täiendamise sättega, mis ütleks, et 1) kahju tekitamine on õigusvastane ka siis, kui kahju tekitatakse tegevusetuse või kaudse tegevusega, eeldusel, et kahjutekitajal lasus

---

²²⁵ RKTko 2-18-8345.

²²⁶ Nõmm 2013, lk 57.

²²⁷ PETL/Widmer, lk 86.

kohustus kahju tekkimist vältida; 2) õigusnormid ei ole ainsad kohustuslike käitumiskohustuste allikad.²²⁸

Töö autor leiab, et iseenesest võiks VÕS § 1045 lg 1 täiendamine eelmainitud sättega olla asjakohane. Tegevusetuse sätestamine konkreetse vastutuse alusena võiks idee poolest ehk innustada kannatanuid kahju hüvitamise nõudeid esitama just tegevusetuks jäämise alusel. See võiks omakorda aidata kaasa mitmekesisema kohtupraktika juurde tekkimisele, millest saaksid ühel hetkel välja kujuneda tüüpjuhtumid, millal jaatakse deliktiõiguslikku vastutust tegevusetuse eest ning mis saavad olema eeskujuks nii kohtutele käibekohustuse sisustamisel kui ka üldisemas plaanis õigussubjektidele oma käitumise kujundamisel. Kuivõrd kohtupraktika analüüs näitas, et kahju põhjustava sündmuse kvalifitseerimine kohtuvaidluses on antud hetkel võrdlemisi segane ning sündmuse kirjeldamise jaoks kasutatakse nii väljendeid „tegu/tegevusetus“ kui ka leitakse sama lahendi raames, et kahju põhjustav sündmus seisnes nii tegevusetuses kui tegevuses, samuti kui käibekohustuse rikkumisel põhineva vastutuse võimalikkus tuuakse välja alles kolmandas kohtuastmes, siis juhul, kui seadusest oleks võimalik leida konkreetne kinnitus, et kahju hüvitamise nõude aluseks saab olla ka tegevusetuks jäämine, võidaks kasutada sellist võimalust julgemalt. Samas on tõsi ka see, et õiguskirjanduses juba teatakse, et kahju põhjustavaks sündmuseks võib olla nii aktiivne tegevus kui tegevusetus, kohtupraktikas on ka tegevusetus vastutuse alusena küll konarlikult, aga siiski välja toodud ning midagi üllatuslikku ja uudset see säte otseselt ei looks. Küll aga jääb too autor siinkohal siiski optimistlikuks ning loodab, et tegevusetuse kui vastutuse aluse selge sätestamine seaduses looks vähemalt ühe täiendava võimaluse kohtupraktika juurde tekkimise ning selgemate reeglite kujunemise kiirendamiseks. Tegevusetuse õigusvastasuse otsese reguleerimise juures ei oleks ka midagi tavapäratut, kuivõrd sellist lähenemist võib näha nii Austria, Hispaania, Portugali kui ka Leedu õiguskordades.²²⁹

Üldise tegutsemise kohustuse sätestamine õigusnormina ei oleks autori hinnangul aga siiski vajalik ning piisata võiks eelpool analüüsitud täiendusest. Lisaks tuleks märkida, et tegutsemise kohustused juba sisalduvad kaitsenormides, mis tähendab, et kui tegevusetuks jäämist on vaja õiguslikult reguleerida, saab seda teha ka olukorraspetsiifiliselt ning seda on juba ka tehtud (KarS § 124 - abita jätmine, ÄS § 180 lg 5¹ – pankrotiavalduse esitamise kohustus jne). Kindlasti ei oleks töö autori arvates vaja täiendavat alust seaduses, mis sätestaks sisuliselt, et kahju võib põhjustada ka tegevusetuks jäämisega eeldusel, et on rikutud kaitsenormist

---

²²⁸ Nõmm 2013, lk 147.

²²⁹ *Supra*, 1.1.

tulenevat kohustust või käibekohustust. Kaitsenormi rikkumisest tulenevat deliktilist vastutust reguleerib juba VÕS § 1045 lg 1 p 7 ning käibekohustuse jaoks on olemas kohtupraktikas tunnustust leidnud määratlemise kriteeriumid, hooletuse mõiste, hea usu põhimõte ning samuti, eeldusel, et see tulevikus nii reguleeritaks, viitaks käibekohustusele kui vastutuse alusele ka I. Nõmme poolt välja pakutud täiendus VÕS §-s 1045 lg-s 1.

4. Delikti üldkoosseisu struktuur tegevusetuse olukorras

4.1 Delikti üldkoosseisu reeglipärane struktuur

Delikti üldkoosseisu saab määratleda kui vastutuse eeltingimuste kogumit, mille täitmisel tekib kahju hüvitajal kohustus hüvitada kannatanule põhjustatud kahju.²³⁰ Deliktiõigusliku kahju hüvitamise nõude üldiseks aluseks Eesti õiguses on VÕS § 1043, millest nähtub delikti üldkoosseis ja mille elementideks on objektiivne teokoosseis, õigusvastasus ja süü. Objektiivse teokoosseisu alaelementideks on omakorda tegu, kahjulik tagajärg ehk õigushüve kahjustamine ning teo ja kahjuliku tagajärje vaheline põhjuslik seos. Delikti üldkoosseisu elementide olemasolu tuvastamine toimub etapiviisiliselt ehk samas järjekorras, nagu need eespool nimetatud on. See tähendab, et kui puudub mõni objektiivse teokoosseisu element, siis ei anta enam hinnangut õigusvastasuse ja süü kohta. Kui esineb objektiivne teokoosseis, aga kahju põhjustaja tegu ei ole õigusvastane, siis ei arutata enam küsimust süüst.²³¹ Samasugusest delikti üldkoosseisu struktuurist ning struktuurielementide etapiviisilisest kontrollist lähtutakse ka Saksa õiguses, kus deliktilise üldvastutuse aluseks on BGB § 823 lg 1.²³²

Objektiivse teokoosseisu tasandil tehakse kindlaks, kas kostja kui väidetav kahju tekitaja on põhjustanud oma teoga hagejale kui kannatanule kahju.²³³ Tegu seisneb reeglipäraselt aktiivses käitumises, mis toob endaga kaasa kõige otsesemas mõttes kahju tekitaja poolsed aktiivsed mõjutused läbi kehalise liikumise. Kahjuliku tagajärje osas on otsustavaks küsimus, kas tekitatud kahju väljendab kaitset vääriva õigushüve riivet.²³⁴ Põhjusliku seose kontrollimise juures eristatakse kahte tasandit: vastutust tekitavat kausaalsust ja vastutust täitvat kausaalsust. Vastutust tekitav kausaalsus on vajalik õigusvastasuse kindlakstegemiseks ning vastutust täitev kausaalsus on vajalik kahju hüvitamise kohustuse ulatuse kindlaksmääramiseks. Põhjuslikku seost tuvastatakse lisaks sellele ka kahes etapis: kõigepealt tehakse kindlaks, kas kas kostja tegu on hageja kahju vajalikuks põhjuseks ning seejärel kontrollitakse, kas kostja tegu saab pidada ka hagejale tekkinud kahju õiguslikuks põhjuseks.²³⁵ Kahju vajalikku põhjust kontrollitakse *conditio sine qua non* testiga. Põhjusliku seose kindlakstegemisel *conditio sine qua non* testi kaudu kasutatakse elimineerimismeetodit ja asendamismeetodit. Elimineerimismeetodi testi abil selgitatakse välja, kas kahju põhjustajale ette heidetava teo ära

---

²³⁰ Lahe 2005, lk 44.

²³¹ Tampuu 2017, lk 207.

²³² Lahe 2005, lk 45.; Nõmm 2013, lk 107-108.

²³³ Tampuu 2017, lk 208.

²³⁴ Nõmm 2013, lk 118.

²³⁵ Tampuu 2017, lk 208.

jäämise korral oleks ära jäänud ka kannatanule tekkinud kahjulik tagajärg.²³⁶ Asendamismeetodit kasutatakse tegevusetuse juhtumitel ning selle meetodi järgi küsitakse, kas kahjulik tagajärg oleks saanud ka siis, kui kahju väidetav põhjustaja oleks hoolikalt tegutsenud.²³⁷ Kahju õiguslikku põhjuse tuvastamine aitab piirata *conditio sine qua non* reeglit selleks, et tuvastada, milline kahju põhjustav sündmus on kahju tekkimise osas päriselt relevantne. Kahju õigusliku põhjuse kindlakstegemiseks saab kasutada eelkõige normi eesmärgi teooria seisukohti.²³⁸

Pärast objektiivse teokoosseisu kindlaks tegemist kontrollitakse, kas objektiivne teokoosseis sisaldab õigusvastasust.²³⁹ Eesti deliktiõiguse järgi on tegu või tegevusetuks jäämine õigusvastane eelkõige VÕS 1045 lg 1 p-des 1–8 ja §-des 1046–1049 märgitud juhtudel. Nimetatud sätted loetlevad õigusvastased teod, mille toimepanemisele võib järgneda tsiviilõiguslik sanktsioon kahju hüvitamise kohustuse tekkimise näol.²⁴⁰ Saksa õiguses võib õigusvastasus tuleneda BGB §-s 823 lg-s 1 loetletud absoluutsete õigushüvede kahjustamisest, seaduses sätestatud kohustuse rikkumisest § 823 lg 2 mõttes, käibekohustuse rikkumisest või heade kommete vastasest tahtlikust kahju tekitamisest, mis on reguleeritud §-s 826. Nii Eesti kui Saksa õiguses kasutatakse õigusvastasuse tuvastamiseks tagajärje ebaõiguse teooriat või teo ebaõiguse teooriat.²⁴¹ Õigusvastasuse tuvastamise juures eristatakse kahte etappi: õigusvastasuse eelduste kindlakstegemine ja õigusvastasust välistavate asjaolude esinemise kontrollimine.²⁴²

Kõige viimasena kontrollitakse, kas kahju tekitanud isik on süüdi. Süülike vastutuse põhimõttest lähtuvad nii VÕS § 1050 kui ka BGB § 823. Süü tasandil hinnatakse seda, kas kahju tekitanud õigusvastase teo või tegevusetuse toimepanemist saab kahju tekitajale ette heita. Eesti õiguse käsitluses eristatakse Saksa õiguse eeskujul süü puhul kahte tasandit: subjektiivset süüvõimelisust ehk deliktivõimet ja süü vorme, milleks on tahtlus, raske hooletus või hooletus (Saksa õiguse järgi eristatakse tahtlust ja hooletust).²⁴³ Oluline on märkida, et hooletuse puhul eristatakse omakorda nii Eesti kui Saksa õiguse puhul välimist ehk objektiivset ja sisemist ehk subjektiivset hooletust. Välise ja sisemise hooletuse tuvastamine on

---

²³⁶ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1043, komm 3.3.4.

²³⁷ Tampuu 2017, lk 214.

²³⁸ *Ibidem*, lk 215.

²³⁹ *Ibidem*, lk 208.

²⁴⁰ Nõmm 2013, lk 112.

²⁴¹ Lahe 2005, lk 56.; Markesinis/Unberath, lk 79.; Tampuu 2017, lk 232.

²⁴² Tampuu 2017, lk 208.; Schlechtriem 2000, lk 260.

²⁴³ Nõmm 2013, lk 114.; Magnus, U. BGB § 823 vrn 42.

etapiviisiline, mis tähendab, et kõigepealt tuvastatakse kahju tekitaja väline hooletus ning alles siis hinnatakse sisemise hooletusega seonduvat. Kahju õigusvastaselt põhjustanud isiku süü vorm ei oma deliktilise vastutuse tekkimise jaoks üldjuhul tähtsust, kuid see võib erijuhtudel mõjutada kahju tekitamise eest välja mõistetava hüvitise suurust.²⁴⁴

Inglise õiguses on tähtsaimaks deliktilise vastutuse koosseisuks hooletusvastutus. Vastutuse eeldusena käsitletakse järgnevaid elemente: hoolsuskohustust (*duty of care*), hoolsuskohustuse rikkumist (*breach of duty*), tekkinud kahju (*damage*) ning põhjuslikku seost hoolsuskohustuse rikkumise ja kannatanul tekkinud kahju vahel.²⁴⁵ Kuivõrd Inglise õiguse järgi kujutavad hooletusvastutus ja kaitsenormi rikkumisest tulenev delikt eri deliktide liike, siis tuleb tegevusetuse kontekstis Inglise õiguse järgi vaadata ka kaitsenormi rikkumisest tuleneva delikti üldkoosseisu elemente. Kolmeks põhielemendiks on kaitsenormi olemasolu, kaitsenormi rikkumine ning rikkumisega põhjuslikus seoses oleva kahju olemasolu.²⁴⁶ Neljanda elemendina tuleb kontrollida, kas Parlament kui seadusandja on ette näinud kannatanu võimaluse sellisele seaduses sätestatud kohustuse rikkumisele tugineda (*private right of action*), mis eeldab, et sättes ei ole õiguskaitsevahendit (*remedy*) juba selgelt ette nähtud ja seadusandja on soovinud sellise sättega kaitsta kannatanut talle tekkinud kahju eest.²⁴⁷

4.2 Delikti üldkoosseisu struktuur kaitsenormi ja käibekohustuse rikkumise korral

4.2.1 Objektiivne teokoosseis

LNõmm on leidnud, et delikti üldkoosseisu reeglipärane struktuur õigustab end alati olukordades, kus kahju on põhjustatud aktiivse tegevusega ning kahjustada on saanud absoluutne õigushüve.²⁴⁸ Tegevusetuse kontseptsiooniga arvestamine põhjustab aga ebastandardsust sisuliselt kõigi delikti üldkoosseisu struktuurielementide juures ning deliktiõigusliku vastutuse eelduste kontrollimisel ei ole seetõttu võimalik tavapärasest kolmeastmelisest ülesehitusest lähtuda. Tegevusetuse kontekstis tulevad järgnevalt vaatluse alla kaitsenormi ja käibekohustuse rikkumisest tulenevad delikti üldkoosseisu struktuurid. Kaitsenorm ja käibekohustus kujutavad endast kahte deliktilise vastutuse alust, millel on hoolimata välisest sarnasusest teatavad olemuslikud erisused.²⁴⁹ Teksti jälgitavuse ning

---

²⁴⁴ Tampuu 2017, lk 209.; Schlechtriem 2000, lk 261.

²⁴⁵ Lahe 2005, lk 46.; van Dam 2006, lk 94.

²⁴⁶ Tjong Tjin Tai 2022, lk 55.

²⁴⁷ *Ibidem*, lk 56.

²⁴⁸ Nõmm 2013, lk 115.

²⁴⁹ *Ibidem*, lk 134.

loogilisuse mõttes on delikti üldkoosseisu struktuurielementide analüüsi alustatud esmalt käibekohustuse rikkumise erisustest ning seejärel liigutud kaitsenormi rikkumisest tulenevate erisuste juurde. Võttes arvesse, et delikti üldkoosseisu struktuuri ülesehitus on sarnane ja seega võrreldav eelkõige Eesti ja Saksa õiguses, on delikti üldkoosseisu struktuuri analüüsis esile toodud just nende kahe õigussüsteemi seisukohad.

Nõustudes I. Nõmme arvamusega, peab töö autori vajalikuks etteruttavalt välja tuua ka selle, et käibekohustuse kontseptsiooniga arvestamine delikti üldkoosseisu struktuuris tingib objektiivse teokoosseisu, õigusvastasuse ja süü tasandite omavahelise teatava läbipõimimise ja raskesti eristatavuse.²⁵⁰ Seejuures on nii J. Lahe kui T. Raab leidnud, et kuigi käibekohustuse rikkumine indutseerib õigusvastasuse, peetakse käibekohustuse rikkumise kontrollimise kohaks siiski objektiivse teokoosseisu tasandit.²⁵¹ Sellisena on üles ehitatud ka alljärgnev käibekohustuse rikkumisel põhinev objektiivse teokoosseisu käsitlus.

VÕS kommentaaride kohaselt on leitud, et käibekohustuse rikkumise objektiivse teokoosseisu raames tuleb esmalt kindlaks teha väidetavale kahju tekitajale ette heidetav tegu, mis võib iseenesest seisneda nii aktiivses käitumises kui tegevusetuses. Seega võiks tegevusetuseks jäämise identifitseerimine olla delikti üldkoosseisu struktuuri esimeseks elemendiks.²⁵² Töö autori hinnangul tuleks aga siinkohal välja tuua, et tegelikkuses ollakse Eesti õiguskirjanduses objektiivse teokoosseisu esimese elemendi osas erinevatel seisukohtadel. Näiteks on jõudnud VÕS kommentaarides märgitust teistsugusele seisukohale I. Nõmm ja U. Volens, kelle sõnul peaks objektiivse teokoosseisu esimeseks elemendiks olema teo või tegevusetuse asemel hoopiski kahjulik tagajärg. U. Volensi arvamuse kohaselt saab deliktiõiguse tähenduses võtta arvesse ainult selliseid tegusid, mille tagajärjel on toimunud deliktiõiguslikult kaitstud õigushüve kahjustumine. Seetõttu ei ole mõistlik hakata läbi kontrollima kõikvõimalikke tegusid, mis iseenesest võiksid olla vastutuse eelduseks. Kui asuda delikti üldkoosseisu eelduste täitmist kontrollima aga õigushüve kahjustumisest kui tagajärjest, saab automaatselt järgmise sammuna õigesti küsida, kas selline õigushüve kahjustumine on olnud väidetava kahju tekitaja teo või tegevusetuse tagajärjeks. Siis on kontrolliobjektiks juba üksnes selline tegu või tegevusetuks jäämine, mis ka päriselt võis õigushüve kahjustamise põhjustada.²⁵³

---

²⁵⁰ *Ibidem*, lk 140.

²⁵¹ Raab 2002, S, 1047. (viidatud: Nõmm 2013, lk 135).; Lahe 2021, lk 134.

²⁵² Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1043, komm 3.3.2.

²⁵³ Nõmm 2013, lk 108.; Volens, U. Usaldusvastutus kui iseseisev vastutussüsteem ja selle avaldumisvormid. Doktoritöö. Juhendaja Paul Varul. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2011, lk 37.

Nii I. Nõmme, J. Lahe kui ka Saksa õiguse esindaja T. Raabi arvamuse kohaselt on käibekohustuse rikkumisest tuleneva delikti üldkoosseisu struktuuri esimeseks kontrollitavaks elemendiks just kahjulik tagajärg.²⁵⁴ Tagajärje osas on I. Nõmme sõnul määravaks küsimus, kas käibekohustuse rikkumisega tekitatud kahju väljendab eelkõige kaitset vääriva absoluutsete õigushüvede riivet, mis on Saksa õiguses sätestatud BGB § 823 lg-s 1 ning Eesti õiguses VÕS § 1045 lg 1 p-des 1- 3 ja 5.²⁵⁵ Ka käesoleva töö autor leiab, et käibekohustuse rikkumisega seotud tegevusetuks jäämine kui kahju põhjustanud sündmus on lahutamatult seotud sellest tekkinud kahjuliku tagajärgega, ning tagajärg võiks olla objektiivse teokoosseisu esimeseks elemendiks. Käibekohustuse kui teatava tegutsemise kohustuse konstrueerimine ilma tekkinud kahjulikku tagajärge arvestamata ei oleks tegevusetuse kui sellise määratlemisega alustades võimalik, kuna puuduks kontekst, milles tegevusetuks jäämist üldse hinnata. Seega jääb autori hinnangul VÕS kommentaarides välja toodud seisukoht tegevusetusest kui delikti üldkoosseisu raames esimesena hinnatavast elemendist pigem lünklikuks. Kusjuures, nii VÕS kommentaaride kohaselt kui ka U. Volensi käsitle kohaselt tuleb esimest elementi määratledes vastata küsimusele sellest, kas kahju põhjustanud sündmuse tagajärjel on tuvastatav deliktiõiguslikult kaitstud õigushüve kahjustamine.²⁵⁶ Sellest hoolimata on jõutud elemendi kui sellise osas erinevatele järeldustele.

Käibekohustuse rikkumise korral ei sõlts I. Nõmme sõnul lubamatu tegevuse teokoosseis mitte ainult rikkumise tagajärje põhjustamisest, vaid oluline on anda ka hinnang rikkuja teguviisile. Kui kahju põhjustatakse tegevusetusega, saab õigushüve rikkumist pidada õigusvastaseks ja seega kahju tekitajale ette heidetavaks ainult siis, kui on rikutud käibekohustusest tulenevat tegutsemise kohustust.²⁵⁷ Seega võiks öelda, et peale tagajärje tuvastamist on objektiivse teokoosseisu tasandil järgnevalt oluline selgeks teha käibekohustuse olemasolu tegutsemise kohustuse näol ning sellise käibekohustuse rikkumine. Käibekohustuse olemasolu ning selle rikkumise kontrolli objektiivse teokoosseisu tasandil pooldavad nii T. Raab kui J. Lahe.²⁵⁸ Kuigi I. Nõmm üldjoontes teokoosseisu, õigusvastasust ja süüd täiesti eraldiseisvatele tasemetele ei asetaks, on ka tema hinnangul vajalik käibekohustuse olemasolu ja selle

---

²⁵⁴ Raab 2002, S. 1048 (viidatud: Lahe 2005, lk 66.; Nõmm 2013, lk 135.); Lahe, J. The Concept of General Duties of Care in the Law of Delict. – *Juridica International* 9/2004, lk 112. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.juridicainternational.eu/article_full.php?uri=2004_IX_108_the-concept-of-general-duties-of-care-in-the-law-of-delict (02.04.2023).

²⁵⁵ Nõmm 2013, lk 118.

²⁵⁶ Volens 2011, lk 37.; Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1043, komm 3.3.2.

²⁵⁷ Nõmm 2013, lk 119.

²⁵⁸ Raab 2002, S. 1047. (viidatud: Lahe 2004, lk 112.); Lahe 2021, lk 134.

rikkumine kindlaks teha peale tagajärje kui esimese elemendi kontrollimist.²⁵⁹ Töö autori hinnangul võiks käibekohustuse olemasolu ning selle rikkumise kindlaks tegemine olla objektiivse teokoosseisu elementideks ning selguse mõttes pooldab autor, nõustudes seejuures ka J. Lahega, siiski delikti üldkoosseisule hinnangu andmist kolmel tavapärasel kontrolltasandil, s.o nii objektiivse teokoosseisu, õigusvastasuse kui süü tasandil²⁶⁰ hoolimata sellest, et tasandisiseselt tekib tegevusetusest tuleneva delikti puhul erisusi.

Lisaks tagajärje, käibekohustuse olemasolu ja selle rikkumise tuvastamisele on objektiivse teokoosseisu tasandil oluline tuvastada põhjuslik seos tegutsemise kohustuse rikkumise ning kahjuliku tagajärje tekkimise vahel. Delikti üldkoosseisu struktuuri mõttes on nii I. Nõmm kui T. Raab, kellega nõustub ka J. Lahe, paigutanud põhjusliku seose hindamise käibekohustuse rikkumise hindamisele järgneva elemendiks.²⁶¹ Nii Eesti Riigikohtu praktika kui BGB kommentaarid viitavad sellele, et olukorras, kus kahju põhjustatakse tegevusetuks jäämisega, tuleb põhjusliku seose tuvastamise esimese etapina ehk kahju vajaliku põhjuse kindlaks tegemiseks kasutada elimineerimismeetodi asemel asendamismeetodit. Selle meetodi järgi tehakse kindlaks, kas kahjulik tagajärg oleks saanud ka siis, kui kahju väidetav põhjustaja oleks käitunud hoolikalt ja nõuetekohaselt tegutsenud.²⁶² Järgnevalt tuleb teise etapina kontrollida lisaks kahju vajalikule põhjusele ka kahju õiguslikku põhjust. J. Lahe on leidnud, et juhul, kui õigusvastasus tuletatakse käibekohustuse rikkumisest, tuleks kohaldada kahju õigusliku põhjuse testina normi eesmärgi teooriat.²⁶³ Samuti on normi eesmärgi teooria kohaldamisele kahju õigusliku põhjuse testina viidanud oma käibekohustuse delikti üldkoosseisu struktuuri variantides nii T. Raab kui ka I. Nõmm.²⁶⁴ I. Nõmm on muuhulgas märkinud, et lisaks põhjusliku seose kindlakstegemise kahele etapile tuleb topeltkausaalsuse põhimõtte järgimiseks tähelepanu pöörata ka põhjusliku seose kahetasandilisusele: kontrollida vastutust tekitavale kausaalsusele lisaks ka seda, kas õigusvastane tagajärg on põhjustanud kannatanule deliktiõiguslikult hüvitatavat kahju (vastutust täitev kausaalsus).²⁶⁵

Töö autori arvates on käibekohustuse rikkumise objektiivse teokoosseisu viimase astmena põhjusliku seose hindamine kahju vajaliku põhjuse mõttes asendamismeetodiga igati

---

²⁵⁹ Nõmm 2013, lk 140.

²⁶⁰ Lahe 2005, lk 66.

²⁶¹ *Ibidem*, lk 66.; Raab 2002, S. 1048. (viidatud: Lahe 2005, lk 66.; Nõmm 2013, lk 135).; Nõmm 2013, lk 138.

²⁶² RKTko 3-2-1-129-13 p 23; RKTko 3-2-1-173-12 p 18; RKTko 3-2-1-69-15 p 22; Magnus, U. BGB § 249, vrn 30.

²⁶³ Lahe 2005, lk 52-53.

²⁶⁴ Raab 2002, S. 2018. (Viidatud: Nõmm 2013, lk 135).; Nõmm 2013, lk 138-139.

²⁶⁵ Nõmm, lk 139.

õigustatud, ent küsimusi tekitab kahju õigusliku põhjuse testi ehk normi eesmärgi teooria kontrolli läbi viimise vajalikkus just selles struktuuri etapis. Normi eesmärgi teooria kohaselt tuleks kontrollida, kas käibekohustuse eesmärgiks oli just sellise kahju ärahoidmine, nagu kannatanul konkreetsel juhul tekkis.²⁶⁶ Siinkohal arutleks töö autor, et kuivõrd käibekohustus luuakse igaks spetsiifiliseks olukorraks eraldi, pidades silmas just konkreetse kaasuse asjaolusid, on keeruline mõista, kuidas saaks tekkida selline olukord, et käibekohustus, peale selle olemasolu ja rikkumise tuvastamist, sama kaasuse kontekstis eesmärgipärane ei oleks. Teisisõnu tuleks autori hinnangul normi eesmärgi teooria testi kohaldada juba käibekohustuse enda loomise ehk olemasolu kindlakstegemise etapis, kuna käibekohustuse olemusest tuleneb see, et ta peab olema nn *ad hoc* kohustus. Käibekohustuse rikkumisel põhineva vastutuse korral tuleb eelnevalt tuvastada käibekohustuse olemasolu, kasutades selleks erinevaid käibekohustuse konstrueerimiseks mõeldud kriteeriume, nagu näiteks ähvardava kahju raskusastet, kahju tekkimise tõenäosust ning kulutuste suurust, mis on vajalikud ohu vältimiseks või kõrvaldamiseks,²⁶⁷ samuti kahju tekkimise võimaluse ettenähtavust, kahju tekitaja ja kannatanu lähedust ning eesmärgi saavutamise alternatiivse viisi kättesaadavust ja maksumust.²⁶⁸ Töö autori hinnangul kattuvad sellised kriteeriumid vähemalt osaliselt (näiteks kahju tekkimise võimaluse ettenähtavus ja kahju tekitaja ja kannatanu lähedus kui viited sellele, et tegemist peab olema konkreetse kahju ja kannatanuga) sellega, mida võiks nõuda endas normi eesmärgi teooria test. Arvestades seda, et normi eesmärgi teooria test samastub vähemalt osaliselt käibekohustuse konstrueerimise kriteeriumide hindamisega, kusjuures käibekohustuse hindamise kriteeriumide puhul pole tegemist suletud loeteluga, siis pakub töö autor välja, et alternatiivselt normi eesmärgi testi ettepoole nihutamisele delikti üldkoosseisu struktuuris väärriks kaalumist ka mõtte normi eesmärgi teooria test struktuurist välja jätta ning piisata võiks käibekohustuse loomise üldistest kriteeriumidest.

Ka Saksa õiguskirjanduses on leitud, et normi eesmärgi teooria üheks probleemiks on see, et kuigi see töötab hästi olukorras, kus tuleb hinnata olemasoleva kaitsenormi kaitse-eesmärgi, siis näiteks käibekohustuse olukorras, kus reegli või kohustuse olemasolu ja ulatust on keerukam määratleda, kaob normi-eesmärgi teooria rakendamise mõtte ära ning sellise testi teostamine muutub sisuliselt lausa võimatuks. Selge on see, et kõigil reeglitel, ka käibekohustusel, peab olema oma teatav eesmärk, kuna need on loodud kellegi kaitseks. Siiski,

---

²⁶⁶ Ibidem, lk 139.; Tampuu 2017, lk 215.

²⁶⁷ Nõmm 2013, lk 126.; Schlechtriem 2000, lk 263.

²⁶⁸ RKTko 3-2-1-73-13, p 5.

olukorras, kus õigusvastane käitumine ei ole üheselt määratletav ning sõltub erinevatest asjaoludest, on kaheldav, kas sellisele käitumisele saab omistada konkreetset eesmärki. Paluda kohtunikul iseenda loodud käibekohustuse reeglit täiendavalt selle kaitse-eesmärgi kontekstis hinnata on sisuliselt paradoksaalne nõue kontrollida tema enda loodud käibekohustust.²⁶⁹

Eelnevat kokku võttes leiab töö autor, et kahju õigusliku põhjuse testi kohaldamine käibekohustuse rikkumisel põhinevas delikti üldkoosseisu struktuuris ei pruugi olla vajalik. Kui aga normi eesmärgi teooria testi olemasolu struktuuris jaatada, siis tuleks silmas pidada, et normi eesmärgi teooria testi funktsioon on käibekohustuse rikkumise delikti üldkoosseisu struktuuri puhul tavapärasest erinev, st ta ei aita kaasa *conditio sine qua non* reegli piiramisele²⁷⁰, vaid aitab hoopis luua käibekohustuse kui sellise ning vajab kontrollimist juba enne kahju vajaliku põhjuse analüüsi. Töö autor leiab siinkohal, et käibekohustuse rikkumise delikti üldkoosseisu struktuuris täidab normi eesmärgi teooria reeglipärasest ülesannet hoopis asendamismeetodi test, st asendamismeetodi kasutamise abil on võimalik normi-eesmärgi testi abil konstrueeritud käibekohustusest tulenevat vastutust korrigeerida ja kontrollida, kas konkreetsel juhul ka tõepoolest käibekohustuse rikkumisest kahju tekkis.

Olukorra näitlikustamiseks võiks tuua välja kohtuasja nr 3-2-1-48-15, kus nii maakohus kui ringkonnakohus leidsid, et kuigi kostja oli rikkunud käibekohustust, ei olnud hagejal tekkinud kahju käibekohustuse rikkumisega siiski põhjuslikus seoses *conditio sine qua non* testi mõttes. Puudused langevarjukoolituse korraldamises (millest tuleneva käibekohustuse eesmärk normi eesmärgi teooria mõttes võiks olla ka ohutu langevarjuhüppe korraldamine ja koolitusel osaleja kaitsmine hüppega seoses tekkiva võimaliku kahju eest) ei olnud kohtute arvates põhjuslikus seoses hagejal tekkinud kahjuga, mis seisnes langevarjuhüppelt maandumisel jalaluude murdmises. Isegi, kui kannatanu oleks läbinud koolitusel nõutava kirjaliku testi või kui koolitus oleks kestnud ajaliselt kauem, ei oleks see ära hoidnud jalaluude murdmist. Muu hulgas instrueeris koolituse korraldaja vahetult enne hüppelt maandumist kannatanut jalgu õiges asendis hoidma, ent seda ta ei teinud. Kuigi lõpptulemusena andis Riigikohus juhised konstrueerida käibekohustus uuesti²⁷¹, siis iseenesest võiks eelmainitu põhjal öelda, et kohtupraktika näitab siiski, et ei ole välistatud see, et asendamismeetodi testiga saab põhjusliku seose olemasolu eitada ning seda olukorras, kus rikitud käibekohustus on loodud väga

---

²⁶⁹ Markesinis/Unberath 2002, lk 109.

²⁷⁰ Märjamaa, K. Ebakindel põhjuslik seos deliktiõiguses. Magistritöö. Juhendaja Janno Lahe. Tartu 2016, lk 11. Arvutivõrgus kättesaadav:

https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/51667/marjamaa_kent.pdf?sequence=1&isAllowed=y (02.04.2023).

²⁷¹ RRTKo 3-2-1-48-15, p 4, p 25.

üldisena, keskendumata konkreetsele kahju tekkimise episoodile, nagu antud kaasuse puhul oli langevarjuhüppelt maandumine.

Ringkonnakohtute tasandil on tsiviilasjas nr 2-17-18035 olemas aga ka lõpliku lahendusega näide sellest, kus käibekohustust küll rikuti, ent tekkinud kahju polnud käibekohustuse rikkumisega põhjuslikus seoses. Kaasuse asjaolude kohaselt osalesid hageja ja kostja Hauka laadal ning nende laadatelgid asetsesid kõrvuti. Laada toimumise ajal oli aga suur äikesetorm, mille tulemusena lendas kostja telk väidetavalt vastu hageja telke ning tekitas neile kahjustusi. Ringkonnakohus leidis, et kostjal oli käibekohustus tagada tema poolt laadaplatsile paigaldatud telgi ohutus arvestades talle teada olnud tormihoiatust. Kostja oleks pidanud paigaldama telgi selliselt, et see tugeva tuule tõttu paigalduskohast eemale ei liiguks. Kuna kostja seda ei teinud, rikkus ta käibekohustust. Küll aga leidis ringkonnakohus ka seda, et puudus põhjuslik seos kostja poolse käibekohustuse rikkumise ja hageja väidetava kahju vahel, kuivõrd kostja tegevusetus ei olnud hageja kahju faktiliseks põhjuseks. Kostja telgi lendamist vastu hageja telki ei olnud võimalik tõendada ning muu hulgas ei saanud seda järeltada ainuüksi telkide asetusest Hauka laada plaanil ning hageja väidetest tuule suuna kohta.²⁷²

Siinkohal peatub töö autor veel ühel I. Nõmme käibekohustuse reguleerimise ettepanekul, mille kohaselt tuleks täiendada VÕS § 1045 lg 3 sisu mõttega, et sarnaselt seadusest tuleneva kohustuse rikkumise juhtudele ei ole ka käibekohustuse rikkumise korral kahju tekitamine õigusvastane, kui kahju tekitaja rikutud käibekohustuse eesmärk ei olnud kannatanu kaitsmine sellise kahju tekkimise eest. I. Nõmm on põhjendanud eelmainitud sellega, et käibekohustused, nagu ka kaitsenormid, ei saa olla loodud kõikide mõeldavate kahjude hüvitamiseks.²⁷³ Töö autori hinnangul võib selline täiendus kaitsenormi ja käibekohustust ehk liialt samastada, arvestades seda, et stardipunktid kaitsenormi ja käibekohustuse eesmärgi kontrollimiseks on mõnevõrra erinevad. Kui kaitsenormi puhul on õigusnorm juba loodud ja normi eesmärgi teooria testiga tuleb hinnata selle kohaldatavust, siis käibekohustuse puhul on normi eesmärgi teooria test abiks käibekohustuse olukorraspetsiifiliseks loomiseks. Tõsi – tuleb tunnistada, et kui tulevikus kujuneksid ka Eesti kohtupraktikas välja kindlad käibekohustuste liigid ning sellest tulenevalt konkreetset hoolsusstandardid, oleks asjakohane juba kohtupraktika kaudu loodud olemasolevale spetsiifilisele käibekohustusele tuginedes kontrollida täiendavalt nende eesmärgipärasust iga uue juhtumi valguses, ent praeguse kohtupraktika vähesuse korral ei ole

---

²⁷² TrtRnKo 10.12.2018, 2-17-18035 p 7, p 9, p 10, p 11.

²⁷³ Nõmm 2013, lk 76.

see veel ehk võimalik ning nagu eespool mainitud, siis kohtutele teada olevad käibekohustuse kriteeriumid aitavad samuti käibekohustust eesmärgipäraselt määratleda.

Kaitsenormi rikkumisest tuleneva delikti objektiivse teokoosseisu tasandi eelduste täitmise kontrollimisel ei ole tähtsust sellel, kas kaitsenormi rikkumine põhjustas kahjuliku tagajärje.²⁷⁴ Seega erinevalt käibekohustuse rikkumisel põhinevast vastutusest ei ole vaja kaitsenormi rikkumise puhul esmalt tagajärje olemasolu hinnata. Kaitsenormist tuleneva tegevusetuse delikti üldkoosseisu struktuuri esimeseks elemendiks on nii Eesti õiguse (§ 1045 lg 1 p 7 ja lg 3) kui ka Saksa õiguse kohaselt (BGB § 823 lg 2) aga hoopis kaitsenormi kui sellise olemasolu.²⁷⁵ Tegevusetuse kontekstis peab olema tegemist kaitsenormiga, milles on sätestatud tegutsemise kohustus. Kaitsenormi ja käibekohustuse erinevuseks seejuures ongi see, et kui käibekohustuse puhul on tarvis tegutsemise kohustus kõigepealt vastavalt kaasuse asjaoludele luua, siis kaitsenormi puhul nähtub tegutsemise kohustus juba olemasolevast õigusnormist ning vastav õigusnorm tuleb „üles leida“.²⁷⁶ Teise elemendina peab nii Eesti õiguse kui Saksa õiguse kohaselt kaitsenormi eesmärgiks olema konkreetse kannatanu kaitsmine sellise kahju tekkimise eest, nagu tal parasjagu tekkinud on.²⁷⁷ VÕS kommentaaride kohaselt tuleb sätestatud VÕS § 1045 lg 1 p 7 kohaldada alati koos lg-ga 3.²⁷⁸ Kaitsenormi kohaldatavuse hindamisel koosseisuliste tunnuste osas tuleks töö autori hinnangul kontrollida ka selle normi kaitseeesmärki, millega omakorda tehakse ka kindlaks kahju õiguslik põhjus normi eesmärgi teooria mõttes. Seejärel saab objektiivse teokoosseisu kolmanda elemendina Eesti õiguses VÕS kommentaaride kohaselt kontrollida, kas väidetav tegevusetuks jäämine on kvalifitseeritav seadusest tuleneva kohustuse rikkumisena VÕS § 1045 lg 1 p 7 mõttes.²⁷⁹ Kaitsenormi rikkumise kindlaks tegemine on ka Saksa õiguse järgi kolmandaks kontrollelemendiks.²⁸⁰ Objektiivse teokoosseisu tasandil tuleb hinnata ka põhjusliku seose olemasolu – see tuleneb nii VÕS kommentaaridest kui BGB kommentaaridest.²⁸¹ Kuivõrd normi-eesmärgi teooria test tuleks töö autori hinnangul ka kaitsenormi rikkumisest tuleneva delikti üldkoosseisu struktuuri puhul läbi viia juba kaitsenormi olemasolu kontrollimise juures (sellele viidatakse kaudselt ka BGB kommentaarides, kus põhjusliku seose hindamise kirjeldus kattub normi eesmärgi

---

²⁷⁴ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1043, komm 3.3.3.

²⁷⁵ Tjong Tjin Tai 2022, lk 40-41.; Magnus, U. BGB § 823, vrn 50.; Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1043, komm. 3.3.2.b).

²⁷⁶ Nõmm 2013, lk 143.

²⁷⁷ Tjong Tjin Tai 2022, lk 40.; Magnus, U. BGB § 823, vrn 51.; Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1045, komm. 3.8.

²⁷⁸ *Ibidem*, komm. 3.8.

²⁷⁹ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1043, komm. 3.3.2.b).

²⁸⁰ Tjong Tjin Tai 2022, lk 40.

²⁸¹ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1043, komm. 3.3.4.; Magnus, U. BGB § 823, vrn 56.

hindamise kirjeldusega esimeses kontrolletapis²⁸²), jääb struktuuri neljandas etapis kontrollida põhjusliku seose olemasolu asendamismeetodit rakendades.

Seega, ka kaitsenormi rikkumisest tuleneva delikti üldkoosseisu struktuuri puhul leiab autor sarnaselt käibekohustuse rikkumisest tuleneva struktuuriga, et normi eesmärgi teooria testi peaks läbi viima eespool: koheselt, kui on kindlaks tehtud kaitsenormi enda olemasolu. Nagu töös eelnevalt leitud, on kaitsenorm ja selle kaitse-eesmärk omavahel väga tihedas seoses.²⁸³ Olukorras, kus normi eesmärk on sõnastatud näiteks Riigikohtu poolt, võiks töö autori hinnangul see olla lausa algpõhjuseks, miks sellise kaitsenormi rikkumise alusel kahju hüvitamise nõue üldse esitatakse – näiteks rahata jäänud võlausaldaja võiks just sellise teadmise alusel pöörduda oma õiguste kaitseks juhatuse liikme vastu kohtusse. Selline olukord ilmestab hästi seda, et normi eesmärgi testi täiendav läbiviimine peale kaitsenormi rikkumise kindlaks tegemist oleks ennast kordav ning ei tooks ilmselt teistsugust tulemust. Küll aga leiab töö autor, et sarnaselt käibekohustuse rikkumisest tuleneva struktuuriga on põhjusliku seose hindamisel pärast kaitsenormi rikkumise kindlaks tegemist oluline funktsioon hoopis asendamismeetodi testil, mille ülesandeks on peale normi eesmärgi teooria testi läbiviimist täiendavalt kontrollida, kas põhjusliku seose esinemine on kindel ja objektiivne teokoosseis seega täidetud. Selline lahendus on praktikas töötanud ka töös eespool käsitlemist leidnud kohtulahendites 2-12-12342 ja 2-13-24236.²⁸⁴

4.2.2 Õigusvastasus

Tavapäraselt eristatakse õigusvastasuse tuvastamise juures kahte etappi, milleks on õigusvastasuse eelduste kindlakstegemine ning õigusvastasust välistavate asjaolude kontrollimine.²⁸⁵ J. Lahe arvamusel kohaselt iseloomustab nii kaitsenormi kui käibekohustust see, et nende rikkumise tõendamine indutseerib ka õigusvastasuse.²⁸⁶ Ka C. van Dam on leidnud, et Saksa õiguse kohaselt on käibekohustuse rikkumise õigusvastasuse tuvastamiseks vaja eelnevalt selgeks teha, kas kahju tekitajal lasus käibekohustus ja kas seda on rikutud ning kui need eeldused on täidetud, saab jaatada ka õigusvastasust.²⁸⁷ Kaitsenormi rikkumise tõendamise tulemusena eeldatakse õigusvastasust BGB kommentaaride kohaselt ning ka P.

---

²⁸² Magnus, U. BGB § 823, vrn 52, 56.

²⁸³ *Supra*, 2.2.

²⁸⁴ *Supra*, 2.3.

²⁸⁵ Tampuu 2017, lk 208.

²⁸⁶ Lahe 2004, lk 112.

²⁸⁷ van Dam 2006, lk 73.

Schlechtriem leiab, et õigusvastasuse põhjustab õigusnormi rikkumine.²⁸⁸ Tegevusetuse kontekstis tähendab see mõistagi seda, et tõendatud peab olema kaitsenormist tuleneva tegutsemise kohustuse rikkumine. Eelnevast tuleneb, et õigusvastasust ei ole vaja kaitsenormi või käibekohustuse rikkumise edukal tõendamisel hakata eraldiseisvalt analüüsima, vaid sellisel puhul õigusvastasust juba eeldatakse. Nii kaitsenormi kui käibekohustuse puhul toimub õigusvastasuse kindlaks tegemine iseenesest seega juba objektiivsel teokoosseisu tasandil. Seetõttu on õigusvastasuse tasandi mõttes nii kaitsenormi kui käibekohustuse rikkumise puhul vajalik hinnata ainult õigusvastasust välistavate asjaolude esinemist.

Käibekohustusest tuleneva rikkumise puhul tuleks märkida, et kuigi töö autor eelistab käsitleda delikti üldkoosseisu struktuuri kolmetasandilisena, vaadates objektiivse teokoosseisu, õigusvastasuse ja süü elemente eraldi, siis T. Raab ja I. Nõmm ei lähtu õigusvastasuse hindamisel siiski delikti reeglipärasest kolmeastmelisest struktuurist. T. Raabi arvamuse kohaselt tuleks õigusvastasust välistavaid asjaolusid kontrollida juba objektiivse teokoosseisu tasandil, peale käibekohustuse rikkumise tõendamist ning tema poolt välja pakutud delikti üldkoosseis koosnebki kahest tasandist, milleks on objektiivne teokoosseis ja süü.²⁸⁹ I. Nõmm ei eristaks samuti õigusvastasust kui eraldi kontrolltasandit ning kontrolliks õigusvastasust välistavaid asjaolusid peale käibekohustuse rikkumise tõendamist.²⁹⁰ J. Lahe on aga leidnud, et õigusvastasust välistavate asjaolude puudumist kui ühte delikti üldkoosseisu eeldust on võimalik paigutada ka kolmeastmelisse delikti üldkoosseisu. Selle tulemusena tuleks kontrollida õigusvastasust välistavaid asjaolusid eraldiseisval tasandil, mis järgneb objektiivsele teokoosseisule ja eelneb süüle.²⁹¹

Nagu eespool välja toodud, nõustub ka töö autor sellise käsitlusega ning seda eelkõige põhjusel, et kui delikti üldkoosseisu struktuuri on iseenesest võimalik hoida tasandite mõttes muutumatuna ning reeglipärase struktuuriga, ei näe töö autor vajadust muuta õigusvastasust välistavate asjaolude kontrolli tavapärasest asetust. Lisaks on oluline struktuurielementide etapiviisiline kontroll – delikti üldkoosseis ei hõlma endas mitte ainult kolme struktuurielementi, vaid ka seda, et eelmise elemendi eeldused peavad olema täidetud järgmise elemendi kontrollimiseks. Õigusvastasust välistavaid asjaolusid peab nii käibekohustuse kui ka kaitsenormi puhul nii T. Raabi käsitluse järgi, VÕS § 1045 lg 2 mõttes kui ka BGB § 832

---

²⁸⁸ Magnus, U. BGB § 823, vrn 53.; Schlechtriem 2000, lk 265.

²⁸⁹ Raab 2002, S. 1048. (viidatud: Nõmm 2013, lk 135).

²⁹⁰ Nõmm 2013, lk 138.

²⁹¹ Lahe 2005, lk 66.

lg 2 mõttes tõendama kostja²⁹², mistõttu ei ole struktuuriasetuse muutmisel ilmselt ka praktilist tähtsust tõendamiskoormise mõttes. Kostja, kellele heidetakse ette kahju hüvitamise alusena tegevusetust, saab ennast muu hulgas kaitsta vastuväitega, et tal polnud seadusest tulenevat kohustust tegutseda ning välistada sellega oma tegevusetuse õigusvastasus.²⁹³ Lisaks tuleks ära märkida, et VÕS kommentaarides on seatud kaitsenormi rikkumise puhul õigusvastasust välistavate asjaolude tõendamine VÕS § 1045 lg 2 mõttes üldse kahtluse alla, kuna vähemalt osade kaitsenormide rikkumise õigusvastasust välistada ei saa.²⁹⁴

4.2.3 Süü

Nagu delikti üldkoosseisu reeglipärasel struktuuris märgitud, tuvastatakse süü lisaks kahele tasandile (süü vorm ja deliktivõime) ka kahes etapis: kõigepealt väline hooletus ning selle tuvastamise järel sisemine hooletus.²⁹⁵ Muu hulgas on oluline märkida, et VÕS kommentaaride kohaselt on sisemine hooletus omistatav ainult füüsilisele isikule,²⁹⁶ seega juriilise isiku deliktiõigusliku vastutuse hindamisel sisemise hooletuse etapp puudub.

Kuna käibekohustuse rikkumist saab sisuliselt samastada VÕS § 104 lg-s 3 sätestatud välise hoolsuse rikkumisega²⁹⁷, tähendab käibekohustuse rikkumise tuvastamine omakorda seda, et kahju tekitaja on olnud väliselt hooletu.²⁹⁸ Ka P. Schlechtriem on leidnud, et kuna väline hoolsus on oma olemuselt objektiivne hoolsuskohustus, kattub see suures osas käibekohustusega.²⁹⁹ Samuti moodustavad T. Raab'i arvamuse kohaselt käibekohustusi just välise hoolsuse nõuded.³⁰⁰ T. Raab'i delikti üldkoosseisu struktuuris tuleb välise hoolsuse nõuete rikkumist kontrollida juba objektiivse teokoosseisu tasandil ühes käibekohustuse rikkumisega. Süü tasandil jääb seejuures üle hinnata sisemise hoole järgimist ning deliktivõimelisust.³⁰¹

J. Lahe arvamuse kohaselt on Eesti deliktiõiguses võimalik süü elementi ning käibekohustust omavahel eristada, kuna isegi kui käibekohustuse rikkumist võib samastada VÕS § 104 lg 3 kohaselt välise hoolsuse rikkumisega, siis süü tasandil tuleb endiselt hinnata subjektiivse

---

²⁹² Raab 2002, S. 1048. (viidatud: Nõmm 2013, lk 135); Tampuu 2017, lk 236.; Magnus, U. BGB § 823, vrn 53.

²⁹³ Tampuu, 2003, lk 78.

²⁹⁴ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1045, komm. 3.10.

²⁹⁵ *Supra*, 4.1.

²⁹⁶ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1050, komm. 3.3.

²⁹⁷ *Supra*, 3.1.

²⁹⁸ Lahe 2021, lk 134.

²⁹⁹ Schlechtriem 2000, lk 261.

³⁰⁰ Raab 2002, S. 1047 (viidatud: Nõmm 2013, lk 15).

³⁰¹ Raab 2002, S. 1048 (viidatud: Nõmm 2013, lk 135).

hoolsuse esinemist. Subjektiivse hoolsuse hindamisel võetakse arvesse kahju tekitaja olukorda, vanust, haridust, teadmisi, võimeid ja muid isikuomadusi (VÕS § 1050 lg 2). Seega, kolmeastmelise delikti üldkoosseisu struktuuri puhul tuleks süü tasandil hinnata käibekohustuse rikkumise puhul seda, kas kahju tekitaja oli sisemiselt hooletu lähtuvalt oma subjektiivsetest omadustest.³⁰²

Ka kaitsenormi rikkumisel põhineva deliktiõigusliku vastutuse tekkimise eelduseks on süü tuvastamine. Siinkohal on oluline märkida, et kaitsenorme võib samas olla erinevaid – selliseid, kus kaitsenormi rikkumine juba eeldabki teatavate subjektiivsete asjaolude esinemist, nagu näiteks tahtlust süü vormina, kui ka selliseid, kus süü kohta otseselt midagi mainitud ei ole.

Saksa õiguses sätestab kaitsenormi rikkumise puhuks süüalise vastutuse eelduse BGB § 823 lg 2, mille kohaselt olukorras, kus kaitsenormi rikkumine on iseenesest võimalik ka ilma süüta, saab deliktiõiguslik vastutus tekkida siiski ainult süü olemasolul. Lisaks on BGB kommentaarides toodud välja aga ka see, et kui kaitsenormi koosseisuliseks tunnuseks on süü vormina tahtlus, siis tuleb juhinduda sellest, ning tahtlus saab olla ka ainus süü vorm, mille korral deliktiline vastutus tekib ning hooletusest sellises olukorras ei piisa.³⁰³ Ka P. Schlechtriemi on leidnud, et olukorras, kus normi saab rikkuda ainult tahtlikult, on tahtlus vajalik ka §-st 823 lg 2 tuleneva vastutuse tekkimiseks ning juhul, kui süü ei ole kaitsenormi rikkumise eelduseks, on vastutuse tekkimiseks vajalik vähemalt hooletuse esinemine.³⁰⁴ P. Schlechtriemi käsitlese kohaselt eeldab kaitsenormi rikkumine seda, et on tuvastatud nii kaitsenormi koosseisu kuuluvad objektiivsed kui subjektiivsed asjaolud.³⁰⁵ Sellest võiks järeldada, et juhul, kui kaitsenorm sisaldab endas süü mingit vormi (st Schlechtriemi mõttes subjektiivse asjaoluna objektiivne süüvorm ehk nt väline hooletus), tõendatakse see juba objektiivse teokoosseisu tasandil, kaitsenormi rikkumise etapis. Sellisel juhul jääb süü tasandil eraldiseisvalt hinnata subjektiivse hoolsuse asjaolusid ja deliktivõimet. Kui aga kaitsenorm süü vorme ei sisalda, saab süü olemasolu nii objektiivse süüvormi, subjektiivse hoolsuse asjaolude kui ka deliktivõime aspektist hinnata eraldiseisvalt süü tasandil.³⁰⁶

VÕS kommentaaride kohaselt tuleb olukorras, kus kaitsenorm ei näe ette kindlat süü vormi, eeldada kaitsenormi rikkumise tõendamisel, et rikkumise põhjuseks oli vähemalt rikkuja väline

---

³⁰² Lahe, 2021, lk 134.

³⁰³ Magnus, U. BGB § 823, vrn 54.

³⁰⁴ Schlechtriem 200, lk 265.

³⁰⁵ *Ibidem*, lk 265.

³⁰⁶ *Ibidem*, lk 262.

hooletus.³⁰⁷ Sellisel juhul saab süü olemasolu hinnata delikti üldkoosseisu struktuuri mõttes süü etapis nii välise kui sisemise hoolsuse aspektist. Olukorras, kus kaitsenormi subjektiivsed asjaolud eeldavad mingit süü vormi, tuleb selle esinemist kontrollida juba objektiivse teokoosseisu tasandil. Juhul, kui süü mingis kindlas vormis on kaitsenormi koosseisuline element ning kannatanu on sellise süü tõendanud, ei ole kostjal võimalik enam välise hooletuse puudumisele tugineda. Sellises olukorras jääb süü tasandil ühes deliktivõimega hinnata, nagu ka käibekohustuse rikkumisest tuleneva delikti üldkoosseisu struktuuri puhul, subjektiivse hoolsuse asjaolusid.³⁰⁸

4.3 Tõendamiskoormise jaotuse eripärad

I. Nõmme sõnul määrab tõendamiskoormis kohtumenetluses selle menetluse poole, kes peab tõendama vaidluse lahendamiseks olulisi asjaolusid. Üldtunnustatud ja õigussüsteemide ülese tõendamiskoormise jaotuse reegli kohaselt tuleb kummalgi vaidluse poolel tõendada just neid asjaolusid, millele nende väited tuginevad, nii ka Saksa õiguse ja Inglise õiguse kohaselt.³⁰⁹ Seega peab näiteks Saksa õiguse delikti üldkoosseisu struktuuri reeglipärase tõendamiskoormise kohaselt BGB § 823 lg 1 puhul kannatanu tõendama nii objektiivse teokoosseisu elemendid (selle tulemusena eeldatakse ka õigusvastasust) kui ka kahju tekitaja süü.³¹⁰ Inglise õiguse järgi peab samuti hageja tõendama kostja ebamõistliku käitumise³¹¹ nii hooletusel põhineva delikti kui ka kaitsenormi rikkumisel põhineva delikti puhul.³¹² Delikti üldkoosseisu struktuuri reeglipärase tõendamiskoormise kohaselt peab Eesti õiguses objektiivse teokoosseisu ja õigusvastasuse tõendama hageja ehk kannatanu. Kostja kui kahju tekitaja peab omakorda vastutusest vabanemiseks tõendama kas õigusvastasust välistavate asjaolude esinemist (eelkõige VÕS § 1045 lg 2 mõttes) või süü puudumist (VÕS § 1050 lg-d 1 ja 2).³¹³ Eesti õigust iseloomustab võrreldes Saksa õigusega see, kui Saksa õiguses peab süü tõendama kannatanu, siis VÕS § 1050 lg 1 kohaselt süüd eeldatakse.

Nii I. Nõmm, T. Raab kui J. Lahe on leidnud, et Saksa õiguse kohaselt on käibekohustuse olemasolu ning selle rikkumise tõendamise koormis üldreegli kohaselt kannatanul, mis tähendab seda, et kannatanu peab tõendama nii objektiivse teokoosseisu, õigusvastasuse kui ka

³⁰⁷ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1050, komm. 3.3.a).

³⁰⁸ Tampuu 2017, lk 271.

³⁰⁹ Nõmm 2013, lk 115.

³¹⁰ Lahe 2021, lk 138.; Magnus, U. BGB § 823, vrn 57.

³¹¹ van Dam 2006, lk 284.

³¹² von Bar 2009, lk 769.

³¹³ Tampuu 2003, lk 75.

süü. Seega on tegemist reeglipärase tõendamiskoormisega.³¹⁴ Küll aga eeldatakse kohtupraktika kohaselt mõnede käibekohustuse rikkumise kaasuste puhul, nagu näiteks tootjavastutuse ja keskkonnakahju juhtumite puhul, erandina ka süü olemasolu.³¹⁵ Võrreldes käibekohustusega on Saksa õiguses aga olukorras, kus teo õigusvastamus tuleneb kaitsenormi rikkumisest BGB § 823 lg 2 mõttes, süü tõendamise koormis ümber pööratud.³¹⁶ See tähendab BGB kommentaaride kohaselt seda, et kui kaitsenormi rikkumine objektiivses mõttes on kannatanu poolt tõendatud, peab kahju tekitaja omakorda tõendama süüd välistavaid asjaolusid.³¹⁷ Ka C. von Bar'i ja P. Schlechtriemi arvamuse kohaselt oletatakse kaitsenormi objektiivsete asjaolude realiseerimise korral lisaks sellele süüd.³¹⁸ Lisaks on BGB kommentaarides eraldi rõhutatud ka seda, et ka siis, kui kaitsenormi koosseis sisaldab tegutsemise kohustust, mida kahju tekitaja on tegevusetuks jäänud, on süü tõendamiskoormis samuti ümber pööratud ning kahju tekitaja peab omalt poolt tõendama, et ta on teinud kõik võimaliku selleks, et endal lasuvat kohustust täita. Küll aga ei kehti tõendamiskoormise ümberpööratus olukordades, kus kaitsenormi koosseis eeldab subjektiivse asjaoluna tahtlust.³¹⁹

Eesti õiguses on kaitsenormide rikkumise korral VÕS § 1045 lg 1 p 7 mõttes rikutud käitumiskohustus õigusnormis sätestatud ning kannatanu peab suutma tõendada, et rikutud on tegevusetuse kontekstis sellist tegutsemise kohustust, mis kaitsenormist nähtub.³²⁰ Kuigi Eesti õiguses kehtib iseenesest ka kaitsenormi rikkumise korral süü presumpatsioon VÕS § 1050 mõttes, siis on kaitsenormi rikkumisest tuleneva delikti korral tõendamiskoormis teataval juhudel ümber pööratud. Kui kaitsenormi koosseis eeldab kas hooletuse, raske hooletuse või tahtluse esinemist, peab kannatanu sellise süüvormi esinemist ka tõendama.³²¹ Kui aga kaitsenormi koosseis süü olemasolu ei eelda, peab reeglipärasest tõendamiskoormisest lähtudes tõendama süü puudumist siiski kahju tekitaja³²². Igal juhul tuleb hagejal seejuures ka VÕS

---

³¹⁴ Raab 2002, S. 1050-1051. (viidatud: Nõmm 2013, lk 127); Lahe 2004, lk 115.; Lahe 2005, lk 72.; Nõmm 2013, lk 127.

³¹⁵ Lahe 2002, lk 32.; Nõmm 2013, lk 127, Markesinis/Unberath 2002, lk 88.

³¹⁶ Lahe 2005, lk 88.; Nõmm 2013 lk 117.; Magnus, U., Seher, G. Unification of Tort Law: Fault. The Hague: Kluwer Law International 2005, lk 115.

³¹⁷ Magnus, U. BGB § 823, vrn 58.

³¹⁸ Schlechtriem 2000, lk 265.; von Bar 2009, lk 262.

³¹⁹ Magnus, U. BGB § 823, vrn 58.

³²⁰ Nõmm 2013, lk 126.

³²¹ *Ibidem*, lk 118.

³²² Tampuu 2017, lk 271.

kommentaari kohaselt õigusvastasuse tuvastamiseks eelnevalt tõendada kaitsenormi rikkumine.³²³

Käibekohustuse rikkumisel põhineva vastutuse tõendamiskoormisega on Eesti õiguses aga keerukam olukord. Kuna käibekohustuse ja välise hooletuse mõisted VÕS § 104 lg 3 mõttes kattuvad, ning samas on käibekohustuse rikkumine ka teo õigusvastasuse üheks tunnuseks, on vaieldav, kas käibekohustuse rikkumise peab tõendama kannatanu või käibekohustuse rikkumist kui välist hooletust eeldatakse ning kahju tekitaja peab tõendama, et käibekohustust ei ole rikutud.³²⁴ Riigikohtu poolt välja kujundatud seisukoha järgi peab kannatanu tõendama, et kahju tekkis kostja loodud ohu tagajärjel ning et kostja süü ehk käibekohustuse rikkumine ei ole juhtumi asjaoludest tulenevalt ilmselgelt välistatud. Nende asjaolude tõendamise korral eeldatakse VÕS § 1050 lg 1 järgi kahju õigusvastaselt tekitanud isiku süüd, mis tähendab seda, et kahju põhjendanud isikul lasub koormus tõendada, et ta ei rikkunud käibekohustust.³²⁵

Keskendudes Eesti õigusele, nähtub eelnevast huvitav tõsiasi, et kaitsenormi rikkumisel põhineva vastutuse ja käibekohustuse rikkumisel põhineva vastutuse tõendamiskoormised on erinevad. Seega, kui deliktiline vastutus tegevusetuse eest saab tekkida kas käibekohustuse või kaitsenormi rikkumisest tulenevalt, on käibekohustuse rikkumise olukorras vaja kannatanul tõendada sisuliselt ainult käibekohustuse olemasolu ja see, et selle rikkumine pole välistatud, ent kaitsenormi rikkumise olukorras on vaja tõendada kogu kaitsenormi objektiivne ning selle olemasolu korral ka subjektiivne koosseis, mis iseenesest tähendab seda, et kaitsenormi rikkumise tõendamise koormis võib endast nõuda kannatanu poolset pea kõikide (sisemine hoolsus välja arvatud) delikti üldkoosseisu elementide tõendamist. Sellises olukorras võiks aga küsida, kas ja kuidas on nende kahe vastutusjuhtumi puhul erinevad tõendamiskoormised põhjendatud.

Näiteks J. Lahe on leidnud, et kuigi Riigikohtu poolt loodud käibekohustuse tõendamiskoormise jaotus on iseenesest arusaadav, siis delikti üldkoosseisu struktuuri silmas pidades on käibekohustuse rikkumine siiski õigusvastasuse, mitte süü elemendiks. Kuna kannatanu peab reeglipäraselt õigusvastasust tõendama, tuleks tal muu hulgas tõendada ka käibekohustuse rikkumine. J. Lahe arvamuse kohaselt on käibekohustuse ja kaitsenormi rikkumisel põhinev vastutus delikti üldkoosseisu struktuuri silmas pidades tegelikult väga

---

³²³ Käerdi, M., Tampuu, T. VÕS § 1043, komm 3.6.

³²⁴ Tampuu 2017, lk 209.; Nõmm 2013, lk 127.

³²⁵ RKTko 3-2-1-73-13 p 10.; RKTko 3-2-1-48-15 p 26.

sarnane. Kui kaitsenormi rikkumisel põhineva delikti puhul tuleb selgelt tõendada ka kaitsenormi rikkumine, mille koosseisu elemendiks võib olla muu hulgas mõni süü vorm, on küsitav, kas käibekohustuse tõendamise koormis peaks olema kannatanule n-ö kergem seoses sellega, et käibekohustuse rikkumist kui välist hooletust süü vormina ei peaks kannatanu tõendama. Lisaks leiab J. Lahe, et käibekohustuse rikkumise tõendamise kohustuse panemine kannatanule ei muudaks praktikas tõendamiskoormise jaotust ebaõiglaseks, kuna kostjal on endiselt võimalus tõendada, et ta käibekohustust rikkunud ei ole.³²⁶

Töö autori hinnangul on J. Lahe poolt välja pakutud käibekohustuse tõendamiskoormise jaotus delikti üldkoosseisu struktuuri kui meetodilise skeemi järgimise seisukohast iseenesest võrreldes Riigikohtu reegluga õigem lahendus. Delikti üldkoosseisu struktuuri alusel vastutuse kontrollimiseks on Eesti õiguses ette nähtud kolmeastmeline skeem, mille puhul kontroll toimub etapiviisiliselt.³²⁷ Kuivõrd süü elementi tuleb skemaatiliselt kontrollida viimasena, peale seda, kui objektiivse teokoosseisu ja õigusvastasuse nõuded on täidetud, ning reeglipäraselt kehtib VÕS § 1050 lg 1 kohaselt süü presumpatsioon, tuleb sellest töö autori hinnangul loogiliselt järeldada, et süü presumpatsioon „hakkab kehtima“ alles siis, kui kahe esimese tasandi kontroll on edukalt läbitud. Etapiviisilise lahenduse olulisust märgivad Saksa õiguskirjanduses ka U. Magnus ja G. Seher, kelle kohaselt on vaieldamatuks reegliks see, et süü eeldab õigusvastasust ning ilma õigusvastasuse kindlaks tegemiseta on süü küsimuse lahendamine tähtsusetu.³²⁸ Ka J. Lahe arvamus kohaselt peavad selleks, et jõuda vastutuse kontrollimisega delikti üldkoosseisu mõttes järgmisele tasandile, olema täidetud eelmise tasandi tingimused. Vastasel juhul poleks järgneva etapi kontrollimisel mõtet, kuivõrd deliktist vastutust lõppastmes ei tekiks.³²⁹ J. Lahe leiab, et käibekohustuse olukorras tõendab kannatanu koos õigusvastasusega ära ka lihtsalt ühe süü elemendi.³³⁰ Ka töö autorile tundub struktuuri kontrollimise reeglite alusel loogiline, et isegi, kui väline hooletus kui süü üks element satub kaasusest tulenevatel põhjustel struktuuris ettepoole, ei tingi see automaatselt süü eelduse kaasa tulemist eelmisele tasandile.

---

³²⁶ Lahe 2021, lk 138-139.

³²⁷ *Supra*, 4.1

³²⁸ Magnus/Seher 2005, lk 106.

³²⁹ Lahe, J. Fault in the Three-stage Structure of the General Elements of Tort. – *Juridica International*, 12/2007, lk 153. Arvutivõrgus kättesaadav:

https://www.juridicainternational.eu/article_full.php?uri=2007_XII_152_fault-in-the-three-stage-structure-of-the-general-elements-of-tort. (02.04.2023).

³³⁰ Lahe 2005, lk 72.

Tõendamiskoormise õiglase jaotuse küsimusele vastamiseks on möödapääsmatu uurida ka senist kohtupraktikat ning seda, kuidas töötaks praktikas, hoolimata Riigikohtu välja kujundatud reeglist, eelpool analüüsitud alternatiivne tõendamiskoormise jaotus, mille kohaselt käibekohustuse rikkumise peab tõendama kannatanu. Näiteks kohtuasjas nr 3-2-1-73-13 poleks kannatanul ilmselt olnud raske tõendada seda, et käibekohustust on riknutud – tegemist oleks olnud pigem loogilise tuletusega, mida oleks lisaks näiteks fotomaterjaliga lihtne tõendada. Kui hageja kukkus trepikojas olevasse auku, siis käibekohustuse rikkumine seisnes Riigikohtu sõnul selles, et kostja ei pannud trepikojas olevale ohtlikule augule piirdeid.³³¹ Ka kohtuasjas nr 3-2-1-161-12 oleks kannatanul olnud võimalik tõendada käibekohustuse rikkumist sellega, et kostja ei hoiatanud nõuetekohaselt lume ja jää võimaliku allalangemise eest või ei piiranud pooleli olevate lumekoristustööde ala, et keegi katuse lähedale oma autot ei pargiks.³³² Küll aga oleks kannatanul lasuva tõendamiskoormisega keerulisem näiteks kohtuasja nr 2-18-8345 asjaolude kohaselt, kus kannatanu sai talle pargis peale kukkunud puu tõttu kehavigastuse. Käibekohustuse rikkumist oleks saanud lähtuvalt Riigikohtu poolt loodud käibekohustuse spetsiifilisest olemusest tulenevalt tõendada sellega, et parki ei ole palgatud puude seisundit regulaarselt kontrollivat spetsialisti, kes rakendaks ohtlike puude leidmisel vajalikke lisameetmeid.³³³ Töö autori hinnangul oleks kannatanul sellises olukorras äärmiselt keeruline või isegi võimatu pääseda Tallinna linna kui Kadrioru pargi haldaja sisesfääri, et hankida tõendeid sellise käibekohustuse rikkumise kohta (leping arboristiga, arboristi töö kvaliteedi igakordne kontrollimine jne). Siinkohal tundub autorile, et tõendamiskoormis peaks sõltuma mingil määral ka sellest, millisena konstrueeritakse käibekohustus kui selline – ja see võib, vaadates senist kohtupraktikat, olla erineva detailsusastmega.

Eelmainitust tuleneb, et tõendamiskoormise jaotuse üle otsustamisel võib lisaks delikti üldkoosseisu struktuuri aluseks võtmisele olla ka teine lähtepunkt, milleks on kahju tekitaja süü presumeerimine tulenevalt sellest, et praktikas võivad vastasel juhul tekkida tõendamisraskused. Sellist lahendust pooldab I. Nõmm, kes leiab, et neil juhtudel, kui vastutus põhineb käibekohustuste rikkumisel, peaks kahju põhjustanud isik olema see, kes peale kannatanu poolset käibekohustuse olemasolu kindlaks tegemist tõendab, et ta ei rikkunud käibekohustust.³³⁴ P. Schlechtriem on leidnud, et süü presumptsioon on põhjendatud olukordades, kus kahju tekitaja poolne kohustuse rikkumine on toimunud tema riski- ja

---

³³¹ RKTko 3-2-1-73-13.

³³² RKTko 3-2-1-161-12.

³³³ RKTko 2-18-8345, p 12.2.

³³⁴ Nõmm 2013, lk 128.

võimusefääris, mis pole kahjustatud isiku jaoks reeglipäraselt täielikult mõistetav.³³⁵ Käibekohustuse rikkumised on I. Nõmme arvates just sellisteks juhtumiteks ning tegevusetuse või kaudse tegevusega kahju põhjustamise juhtudel on süü presumptsiooni kohaldamine õigustatud.³³⁶ I. Nõmme sõnul ei ole negatiivse asjaolu tõendamise kohustus mitte üksnes kannatanu suhtes ebamõistlik, vaid see põhjustab ka kaasust lahendava kohtu jaoks menetluslikku keerukust – seda, mida tehti, on selgelt kergem tuvastada kui seda, mis jäeti tegemata.³³⁷ Töö autor leiab, et käibekohustuse rikkumise juhud ei pruugi küll alati, aga võivad kannatanu jaoks raskesti tõendavad juhtumid olla ning sellistes olukordades võiks olla – ja praktikas ka on – õigustatud kahju tekitaja süü eeldamine. Nagu ka kaasuses 2-18-2345, ei oleks kannatanul ilmselt võimalik, olemata ise ei Tallinna linna kui pargi haldajaga seotud ega eriteadmistega nõuetekohasest pargihaljastusest, käibekohustuse rikkumist tõendada. Üheks argumentiks, miks süü presumptsioon peaks lasuma kahju tekitajal, on I. Nõmme sõnul ka see, et kahju tekitajal kui käibekohustuse potentsiaalsel rikkujal on käibekohustuse täitmisega seonduvast parem ülevaade ning tal on oluliselt lihtsam oma süü puudumist tõendada.³³⁸ Arutledes selle üle aga teisest vaatepunktist, leiab töö autor, et kahju tekitaja enda huvisid silmas pidades ei ole selliseks huviks suure tõenäosusega mitte kohtuvaidluse pidamine ja oma potentsiaalselt õiguspärase tegevusetuks jäämise tõendamine, vaid rahumeelne õiguskäibes osalemine.

Kuigi tegevusetuse puhul kerkib eeskätt esile just käibekohustuse rikkumise tõendamise problemaatika, võib ka kaitsenormi rikkumise tõendamiskoormis, hoolimata konkreetsest välja töötatud reeglist, teatavates olukordades korrigeerimist vajada. Kaasuses 2-21-2716 rikkus kostja EhS §-st 97 lg-st 1 tulenevat kohustust teostada talvist teehooldust, et tagada jalakäijate ohutu liikumine. Ringkonnakohus märkis, et kuigi teo õigusvastasust peaks tõendama hageja, siis hagejal on keeruline tõendada libedusetõrje tegemata jätmist kui negatiivset asjaolu. Lisaks on libedusetõrje tegemist puudutavad andmed ja dokumendid eelduslikult kostja valduses. Sellises olukorras oleks ringkonnakohtu sõnul hoopis kostja pidanud esitama tõendeid libedusetõrje tegemise kohta.³³⁹

---

³³⁵ Schlechtriem 2000, lk 272.

³³⁶ Nõmm 2013, lk 130.

³³⁷ *Ibidem*, lk 132.

³³⁸ *Ibidem*, lk 131.

³³⁹ TrtRnKo 31.03.2022, 2-21-2716, p 12.

Kokkuvõtlikult nähtub töö autori hinnangul, et tegevusetusest tuleneva rikkumise tõendamiskoormisega seonduvad keerukad küsimused ning sellealane diskussioon võib olla kantud mingil määral ka tegevusetuse kui deliktilise vastutuse aluse omapäras: ühelt poolt on õigustatud kannatanu tõendamiskoormise kergendamine olukorras, kus ta peab õigluse jalule seadmiseks tõendama negatiivseid asjaolusid ning on seega kahju tekitajaga võrreldes vajaliku informatsiooni omamise mõttes kehvemal positsioonil, teisalt aga on vastutus tegevusetuse kui sellise eest võrreldes aktiivse tegevusega siiski sekkumine käitumisvabadusse, mis sunnib asjaomast isikut kaudselt positiivseks tegevuseks³⁴⁰ ning eeldabki endast ehk *status quo* muutmiseks hagejalt esiti kindlasti tegutsemise kohustuse olemasolu tõendamist ja ühes sellega ka tegutsemise kohustuse rikkumise tõendamist.

Lisaks erinevate õigusteoreetiliste seisukohtade ja kohtupraktika arvesse võtmisele tuleks tõendamiskoormise jaotuse üle otsustamisel ja reeglite kujundamisel meeles pidada ka J. Lahe poolt välja toodud tõdemust, et korrektse kohtuotsuse tegemise eelduseks on tõe väljaselgitamine ehk järeldusele jõudmine selles osas, mis tegelikult juhtus.³⁴¹ Kuna kohtupraktika analüüsi tulemusena nähtus, et kaasuseid on erinevaid – nii selliseid, kus kannatanul ei oleks käibekohustuse rikkumise tõendamine keerukas kui ka selliseid, kus võivad esineda tõendamiskõhased, siis leiab töö autor, et ilmselt ühest konkreetsest tõendamiskoormise reeglist paraku ei piisaks ning välja pakutud erinevad lähenemised tõendamiskoormise jaotusele võiksid üksteist täiendada. Lähtuvalt eelmainitust ning sellest, et vastutus tegevusetuse eest on oma olemuselt mingil määral kahju tekitajat piiravam, kui oleks vastutus aktiivse tegevuse eest, leiab töö autor, et iseenesest väärriks kaalumist selline lahendus, kus delikti üldkoosseisu struktuuri metoodilisel järgimisel põhinev tõendamiskoormis, mille kohaselt kannatanu peab tõendama ka käibekohustuse rikkumise, oleks üldreegliks ning vajaduse ilmnemisel kohaldataks tõendamiskoormise ümbepööramist, milleks oleks omakorda Riigikohtu ja I. Nõmme pooldatud variant, mille kohaselt läheb tõendamiskoormis peale kannatanu poolset käibekohustuse olemasolu ja selle rikkumise ilmselge välistatavuse puudumise tõendamist üle kahju tekitajale. Kokkuvõttes leiab töö autor, kui vastata küsimusele, kas ja kuidas on põhjendatud erinevad tõendamiskoormised kaitsenormi ja käibekohustuse rikkumisest tuleneva vastutuse kindlaks tegemisel, siis tuleb tõdeda, et vastavalt kaasuse asjaoludele võib selline tõendamiskoormise erisus olla põhjendatav, ent mitte alati. Seetõttu ei näeks töö autor probleemi ka selles, kui käibekohustuse rikkumise

---

³⁴⁰ *Supra*, 1.3

³⁴¹ Lahe 2002, lk 35.

tõendamiskoormise üldreegel oleks sarnane kaitsenormi rikkumise tõendamiskoormise üldreegliga. Sellest tulenevalt leiab töö autor, et kuigi Riigikohtu poolt on praeguseks käibekohustuse rikkumisega seonduv tõendamiskoormise reegel välja kujundatud, on seda tehtud etapis, kus olemasoleva vähese kohtupraktika pinnalt on veel ehk vara reegleid kujundada. Üks on aga selge: tõendamiskoormise jaotuse eesmärgiks peaks olema nii kaitsenormi kui käibekohustuse rikkumise või mitterikkumise edukas välja selgitamine kohtumenetluses ning tõendamiskoormise jagamise erinevad võimalused peaksid sellele kaasa aitama, balansseerides samaaegselt kohtumenetluse poolte võrdsust näiteks sellega, et käibekohustuse mitterikkumist ei pea kahju tekitaja tõendama mitte alati, vaid vastavalt põhjendatud vajadusele.

Kokkuvõte

Deliktiõiguslik vastutus tegevusetuse eest loob olulise võimaluse kannatanu kaitsmiseks olukorras, kus kahju tekkimist ei ole võimalik seostada kahju tekitaja poolse otsese ja aktiivse tegevusega. Tegevusetuse mõiste avamisel on keskne roll tegutsemise kohustusel – deliktiõiguslikult relevantsest tegevusetusest saab rääkida vaid juhul, kui selline tegutsemise kohustus eksisteerib. Nii Eesti, Saksa ja Inglise õiguses kui ka PETL-i ja DCFR-i mudelseadustes on leitud, et tegutsemise kohustuse rikkumine on võimalik kindlaks teha nii olemasolevate õigusnormide abil kui ka juhtudel, kus tegutsemise kohustust kusagil otseselt sätestatud ei ole ning kus selle saab vastavalt konkreetse kaasuse asjaoludele kohtupraktika kaudu luua. Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli otsida vastust küsimusele, millistes olukordades deliktiõiguslik vastutus tegevusetuse eest võib tekkida ning pakkuda lahendusi tegevusetuse kui deliktilise vastutuse alusega seonduvatele aktuaalsetele õiguslikele probleemidele. Magistritöö eesmärgi täitmiseks püstitas töö autor viis uurimisküsimust, mille osas on alljärgnevalt esitatud töö autori järeldused ja seisukohad.

Esimese uurimisküsimuse raames leidis käsitlemist see, kas ja kuidas on võimalik tegevusetust eristada aktiivsest tegevusest ja kaudsest tegevusest. Tegevusetuks jäämise tunnistamine deliktiõigusliku vastutuse alusena eeldab, et tegevusetust kui vastutuse alust on võimalik teistest tegevuse vormidest vähemalt mingil määral eraldiseisvalt määratleda ning ära tunda. Vahetegemine tegevusetuse ja kaudse tegevuse vahel ei ole praktikas tihtipeale võimalik ega ka oluline seetõttu, et nende kahe sündmuse puhul on tegemist ühe ja sama etteheidetavuse küsimusega: vastutuse tuvastamine taandub küsimusele, kas kahju tekitajal võis lasuda mingisugune ohu vältimise kohustus. Tegevusetuse puhul on seejuures rikutud ohu vältimisele suunatud tegutsemise kohustust ning kaudse tegevuse puhul rikutud kohustust mitte tekitada ohtlikku olukorda. Aktiivse tegevusega kahju põhjustamist on aga võimalik tegevusetusest ja kaudsest tegevusest eristada. Vastutusõiguslik olukord on sel juhul teistsugune, kuna puudub vajadus hinnata täiendavalt tegutsemise kohustuse olemasolu. Kaitstava õigushüve otsene kahjustamine on õiguskorra mõttes vastuvõetamatu sõltumata sellest, kas on suudetud tagada üldist ohutust ning õigusvastasus saab tuleneda juba õigushüve kahjustumise kindlaks tegemisest. Samuti leidis töö autor uurimuse tulemusena, et tegevusetuse eristamine aktiivsest tegevusest pole mitte ainult võimalik, vaid vahel ka vajalik. Nimelt võib esineda olukordi, kus tegevusetusel on võrreldes aktiivse tegevusega kahju põhjustanud sündmusena kaalukam roll. Üheks selliseks olukorraks on see, kui vastutusõiguslikult relevantse sündmusena saab näha just tegevusetuks jäämist põhjusel, et tegevusetusele eelnev aktiivne tegevus ei oleks ilma

hilisema tegevusetuks jäämiseta õigusvastane. Samuti eksisteerib kaitsenorme, mille rikkumise eelduseks saabki olla kaitsenormi koosseisus sisalduv tegutsemise kohustuse rikkumine tegevusetuks jäämisega. Lisaks võib teatavatel juhtudel olla kahju põhjustava sündmuse kvalifitseerimine tegevusetusena mõistlikum – seda eelkõige olukorras, kus oleks keeruline kindlaks teha, milline aktiivsetest tegevustest kahju täpsemalt põhjustas, ja kui selliste aktiivsete sündmuste toimumine on olnud selgelt kahju tekitaja mõjusfääris ning kannatanule täpselt teadmata.

Teisele uurimisküsimusele vastamiseks tuli välja selgitada, millised on kaitsenormi ja käibekohustuse rikkumisest tuleneva deliktiõigusliku vastutuse olemuslikud erisused ja sarnasused. Kaitsenormi rikkumist iseloomustab vastutuse alusena see, et kaitsenormide näiteid on palju, loetelud on jäetud lahtiseks ning kaitsenormid ei pea tulenema ainult seadustest. Hoolimata teatavast keerukusest kaitsenormide määratlemisel, annab kaitsenormide laiem kataloog, mille alla mahuvad nii seadused kui ka mujalt, kui seadusest tulenevad õigusnormid, kannatanule võimaluse saada rohkemates olukordades kaitset. Kaitsenormi rikkumisest tuleneva deliktilise vastutuse eelduseks on asjakohase kaitsenormi ning selle normi kaitse-eesmärgi edukas määratlemine. Seejuures selgus analüüsi käigus, et nii Eesti, Saksa kui ka Inglise õiguses leitakse, et kuigi kaitsenormi määratlemiseks ja normi eesmärgi kindlaks tegemiseks on toodud välja erinevaid kriteeriume ja abistavaid näiteid, siis kaitsenormi kohaldatavuse üle otsustab kohus, lähtudes siiski kaitsenormi asjakohasusest ja selle kaitse-eesmärgi täidetusest konkreetse kaasuse olukorras. Paljuski sõltub kaitsenormi kohaldatavus vastutuse alusena muu hulgas kohtute enda välja kujunenud veendumustest.

Kuigi käibekohustused on oma olemuselt seaduses sätestamata tegutsemise kohustused, mis luuakse kohtupraktika kaudu, siis käibekohustuse aluseks olevaid põhimõtteid on reguleeritud ka seaduse tasandil: näiteks Eesti õiguses kattub käibekohustuse mõiste sisuliselt välise hoolsuse mõistega VÕS § 104 lg 3 mõttes. Käibekohustuse välja selgitamisel konkreetse kaasuse kontekstis saab kasutada selleks õiguskirjanduses ja kohtupraktika kaudu välja töötatud käibekohustuse määratlemise kriteeriume. Muu hulgas tuleb täheldada, et käibekohustuse olemuslikud põhimõtteid ning määratlemise kriteeriumide sisu on sarnane nii Saksa, Inglise ja Eesti õiguskorras kui ka mudelseadustes. Kuna käibekohustuse olemasolu üle otsustamine toimub kohtus n-ö tagantjärele, on käibekohustuse ulatuse õiglaseks hindamiseks samuti oluline, et kohus hindaks tegevusetusest tulenevat vastutust kahju tekitaja enda seisukohast enne kahju tekkimist. Sarnaselt kaitsenormi rikkumisest tuleneva deliktilise vastutusega on ka käibekohustuse sisustamise tulem hoolimata määratlemise kriteeriumide

olemasolust vastavalt kaasuse asjaoludele erinev ning sõltub kohtute poolt oluliseks hinnatud eesmärgipüstitusest. Siinkohal on huvitav märkida, et kuigi kaitsenormid on õigusnormidena juba olemas ning käibekohustus luuakse alles konkreetse olukorra tarbeks, sõltub mõlema vastutuse aluse kohaldumine suuresti ka kohtuniku väärtusotsustusest.

Kaitsenormi rikkumisel põhineva kohtupraktika analüüsist ilmnes, et teatavate kaasusgruppide, nagu näiteks tööõnnetuste puhul, võib kaitsenormi eesmärgi kindlaks tegemine olla lihtsam põhjusel, et normi eesmärgi võib parimal juhul lausa normi sõnastusest välja lugeda. Teistes olukordades, kus normi eesmärk ei tulene otseselt seadusest ning on tuletatud kaudsemal teel, võib kaitsenormi kohaldamisel vastutuse alusena esineda rohkem probleeme juba seetõttu, et erinevate kaasuste puhul tuleb põhjuslikku seost otsida kaudsematest allikatest ning tõendada põhjusliku seose erinevaid jadasid. Vastavate põhjenduste veenvuse määrast tulenevalt on ka kohtulahendite tulemused erinevad ja vähem ette ennustatavad. Käibekohustuse rikkumisel põhineva deliktilise vastutuse kohtupraktikat analüüsides selgus, et käibekohustusi sisustatakse vastavalt kaasuse asjaoludele väga erinevalt ja ka erineva detailsusastmega. Käibekohustuse konstrueerimiseks mõeldud kriteeriumide kasutamise põhjal pole vähemalt käesoleva kohtupraktika valguses võimalik käibekohustuse rikkumisest tuleneva vastutuse tuvastamist täpselt ette ennustada. Muu hulgas tuleks märkida, et nii mõneski kohtuasjas on juba käibekohustuse olemasolu hindamise tasandil jõutud erinevates kohtuastmetes erineva tulemuseni. Kuigi käibekohustuse mõiste on Eesti õiguskorda sisse juurdunud ning seda tuntakse hästi, siis kohtupraktikat pole veel piisavalt palju, et oleks välja kujunenud kindlates tüüpjuhtumites kehtivad üldtunnustatud käibekohustused.

Kuigi deliktilise vastutuse alus võib tuleneda tegevusetuse korral nii kaitsenormist kui käibekohustusest, siis üldreeglina on pigem leitud, et eelnevalt kontrollitakse kaitsenormist tulenevat deliktilist vastutust ja kui see juba tuvastatud on, pole käibekohustuse täiendav kontrollimine enam vajalik, kuna nõude alus on juba olemas. Siiski võib teatavatel juhtudel osutada oluliseks kontrollida vastutust täiendavalt ka käibekohustuse rikkumise alusel. Selline olukord võib tekkida siis, kui käibekohustus esitab kahju tekitanud isikule kaitsenormiga võrreldes kõrgemaid hoolsuse järgimise nõudeid. Samas võib olla ka vastupidi – kui samaaegselt saaks nõuda kahju hüvitamist nii kaitsenormi kui ka käibekohustuse rikkumise alusel, võib sõltuvalt tekkinud kahju iseloomust olla teatud olukordades mõistlikum tugineda kaitsenormist tulenevale rikkumisele. Selline olukord võib tekkida näiteks siis, kui kaitsenormi kaitse-eesmärk näeb ette puhtmajandusliku kahju hüvitamise võimaluse. Käibekohustuse rikkumise ette heitmisel kuulub puhtmajanduslik kahju hüvitamisele ainult erandlikel juhtudel.

Kolmanda uurimisküsimusega otsis töö autor vastust sellele, kas üldise tegutsemise kohustuse ning käibekohustuse täiendavate kriteeriumide ja eesmärgi seaduse tasandil reguleerimine on vajalik. I. Nõmm on seejuures leidnud, et Eesti õiguses võiks selliste sätete sõnastamisel olla eeskujuks PETL-i sellekohane regulatsioon artiklites 4:102 ja 4:103. Kohtupraktika analüüsis nähtus, et PETL-i artiklis 4:102 sätestatud käibekohustuse määratlemise kriteeriume Eesti õiguses juba arvestatakse. Olemasoleva ja võrdlemisi hiljutise kohtupraktika analüüsi kontekstis tundub, et Riigikohus on käibekohustuse määratlemise kriteeriume juba üsnagi detailselt mitmes kohtuasjas välja toonud ning ilmselt leiavad need kriteeriumid oma tee ka tulevikus tehtavatesse kohtulahenditesse. Seega leiab töö autor, et artiklist 4:102 inspireeritud kriteeriumide sätestamine seaduse tasandil ei ole vajalik. Kuigi ka autori hinnangul oleks oluline, et õigussubjekt oskaks juba enne sellealase kohtuvaidluse tekkimist hinnata endal lasuvat tegutsemise kohustust ning selle järgimata jätmisega kaasnevat võimalikku deliktilist vastutust, siis seaduse täiendamine ei ole ilmselt vastutuse parema tajumise mõttes tulemust garanteeriv abinõu. VÕS § 1045 lg 3 kui õigusvastasuse eelduse nõude täiendamine sellega, et sarnaselt kaitsenormiga peab ka käibekohustuse eesmärgiks olema kannatanu kaitsmine konkreetse kahju tekkimise eest, ei ole samuti töö autori hinnangul vajalik. Selline täiendus võib kaitsenormi ja käibekohustust ehk liialt samastada, arvestades seda, et stardipunktid kaitsenormi ja käibekohustuse kontrollimiseks on siiski mõnevõrra erinevad: kui kaitsenormi puhul on õigusnorm juba loodud ja tuleb hinnata selle kohaldatavust, siis käibekohustuse puhul saab normi eesmärgi teooria testi abiks käibekohustuse olukorraspetsiifilisel loomisel. Muu hulgas on normi eesmärgi teooria testi läbiviimise vajadus käibekohustuse rikkumisest tuleneva vastutuse eelduste kontrollimisel kaheldav. I. Nõmme poolt välja pakutud VÕS § 1045 lg 1 täiendamine sättega, mis ütleks, et 1) kahju tekitamine on õigusvastane ka siis, kui kahju tekitatakse tegevusetuse või kaudse tegevusega, eeldusel, et kahjutekitajal lasus kohustus kahju tekkimist vältida; 2) õigusnormid ei ole ainsad kohustuslike käitumiskohustuste allikad, oleks töö autori hinnangul asjakohane. Tegevusetuse sätestamine konkreetse vastutuse alusena võiks innustada kannatanuid kahju hüvitamise nõudeid esitama just tegevusetuks jäämise alusel. See võiks omakorda aidata kaasa mitmekesisema kohtupraktika juurde tekkimisele, millest saaksid ühel hetkel välja kujuneda tüüpjuhtumid, millal jaatatakse deliktiõiguslikku vastutust tegevusetuse eest ning mis saavad olema eeskujuks nii kohtutele käibekohustuse sisustamisel kui ka üldisemas plaanis õigussubjektidele oma käitumise kujundamisel. Üldise tegutsemise kohustuse kehtestamine PETL-i artikli 4:103 eeskujul ei ole töö autori hinnangul samas siiski vajalik. Kaitsenormi rikkumisest tulenevat deliktilist vastutust reguleerib juba VÕS § 1045 lg 1 p 7 ning käibekohustuse jaoks on olemas kohtupraktikas tunnustust leidnud

määratlemise kriteeriumid, hooletuse mõiste, üldine hea usu põhimõte ning samuti, eeldusel, et see tulevikus nii reguleeritaks, viitaks käibekohustusele kui vastutuse alusele ka täiendus VÕS §-s 1045 lg-s 1.

Neljandaks uurimisküsimuseks oli see, milline võiks välja näha tegevusetusest tuleneva delikti üldkoosseisu struktuur käibekohustuse rikkumise olukorras ja kaitsenormi rikkumise olukorras. Reeglipärase delikti üldkoosseisu elementideks on objektiivne teokoosseis (alaelementideks omakorda tegu, tagajärg ja põhjuslik seos), õigusvastasus ja süü. Struktuurielementide olemasolu tuvastamine toimub etapiviisiliselt vastavalt eespool välja toodud järjestusele. Tegevusetuse kontseptsiooniga arvestamine põhjustab aga ebastandardsust sisuliselt kõigi delikti üldkoosseisu struktuurielementide juures, mistõttu ei ole vastutuse eelduste kontrollimisel võimalik tavapärasest delikti üldkoosseisu struktuurist lähtuda.

Kuigi käibekohustuse ja kaitsenormi rikkumine indutseerib õigusvastasuse, peetakse nii käibekohustuse kui kaitsenormi rikkumise kontrollimise kohaks siiski objektiivse teokoosseisu tasandit. Esimese struktuurielemendina tuleb käibekohustusest tuleneva rikkumise korral kindlaks teha kahjulik tagajärg. Peale tagajärje tuvastamist on oluline selgeks teha käibekohustuse olemasolu tegutsemise kohustuse näol ning sellise käibekohustuse rikkumine. Kui käibekohustuse puhul on tarvis tegutsemise kohustus kõigepealt vastavalt kaasuse asjaoludele luua, siis kaitsenormi puhul nähtub tegutsemise kohustus olemasolevast õigusest ning vastav norm tuleb „üles leida“. Seetõttu on kaitsenormist tuleneva rikkumise korral esimeseks struktuurielemendiks aga hoopis tegutsemise kohustust sätestava kaitsenormi olemasolu tuvastamine. Teise elemendina tuleb hinnata kaitsenormi kaitse-eesmärki, vastates küsimusele, kas sellise normi eesmärgiks on konkreetse kannatanu kaitsmine sellise kahju tekkimise eest, nagu tal parasjagu tekkinud on.³⁴² Seejärel saab kolmandaks kontrollida, kas väidetav tegevusetuks jäämine on käsitletav seadusest tuleneva kohustuse rikkumisena.

Kui käibekohustuse rikkumine ning kaitsenormist tuleneva tegutsemise kohustuse rikkumine on kindlaks tehtud, tuleb mõlema vastutuse aluse puhul hinnata viimase objektiivse teokoosseisu elemendina põhjusliku seose esinemist. Põhjusliku seose kontrollimine eeldab endast üldjuhul esiteks kahju vajaliku põhjuse ning seejärel kahju õigusliku põhjuse kindlaks tegemist. Kahju vajaliku põhjuse kontrollimiseks kasutatakse tegevusetuse puhul asendamismeetodit ning kahju õigusliku põhjuse kontrollimiseks normi eesmärgi teooria

---

³⁴² Etteruttavalt olgu siinkohal öeldud, et normi-eesmärgi teooria testi kontrollimine selles struktuuri etapis on reeglipärasest delikti üldkoosseisu struktuurist erinev ning leiab täpsemalt käsitlemist alljärgnevalt, põhjusliku seose esinemise analüüsi juures.

seisukohti. Töö autori hinnangul on nii käibekohustusest kui kaitsenormist tuleneva rikkumise kontrollimisel objektiivse teokoosseisu viimase astmena põhjusliku seose hindamine asendamisemeetodiga igati õigustatud, ent küsimusi tekitab normi eesmärgi teooria kontrolli läbi viimise vajalikkus just selles struktuuri etapis.

Kuivõrd käibekohustus luuaksegi igaks spetsiifiliseks olukorraks eraldi, pidades silmas just konkreetse kaasuse asjaolusid, on keeruline mõista, kuidas saaks tekkida selline olukord, et käibekohustus, peale selle olemasolu ja rikkumise tuvastamist, sama kaasuse kontekstis eesmärgipärane ei oleks. Teisisõnu tuleks autori hinnangul normi eesmärgi teooria testi kohaldada juba käibekohustuse loomise ehk selle olemasolu kindlakstegemise etapis, kuna käibekohustuse olemusest tuleneb see, et ta peab olema nn *ad hoc* kohustus. Täiendavalt on oluline märkida, et käibekohustuse rikkumisel põhineva vastutuse korral tuleb tuvastada käibekohustuse olemasolu, kasutades selleks erinevaid käibekohustuse konstrueerimiseks mõeldud kriteeriume. Töö autori hinnangul kattuvad sellised kriteeriumid vähemalt osaliselt sellega, mida võiks nõuda endas normi eesmärgi teooria test. Arvestades seda, et normi eesmärgi teooria test samastub osaliselt käibekohustuse määratlemise kriteeriumidega, kusjuures käibekohustuse hindamise kriteeriumide puhul pole tegemist suletud loeteluga, pakub töö autor välja, et alternatiivselt normi eesmärgi testi ettepoole nihutamisele delikti üldkoosseisu struktuuris vääriks kaalumist ka mõtte normi eesmärgi teooria test delikti üldkoosseisu struktuurist välja jätta. Normi eesmärgi testiga küsitavad küsimused võiksid iseenesest olla kaetud ka käibekohustuse määratlemise kriteeriumide poolt, mida kasutatakse käibekohustuse olemasolu kindlaks tegemiseks. Kui aga normi eesmärgi teooria testi olemasolu struktuuris jaatada, siis tuleks silmas pidada, et normi eesmärgi teooria testi funktsioon on käibekohustuse rikkumisel põhineva delikti üldkoosseisu struktuuri puhul tavapärasest erinev, st ta ei aita kaasa *conditio sine qua non* reegli piiramisele, vaid aitab hoopis luua käibekohustuse kui sellise ning vajab kontrollimist juba enne kahju vajaliku põhjuse analüüsi.

Kaitsenormi rikkumisest tuleneva delikti üldkoosseisu struktuuri puhul tuleks normi eesmärgi teooria test samuti läbi viia eespool, st koheselt, kui on kindlaks tehtud kaitsenormi enda olemasolu. Kaitsenorm ja selle kaitse-eesmärk on omavahel väga tihedas seoses. Olukorras, kus normi kaitse-eesmärk on eelnevalt teada, võiks töö autori hinnangul see olla lausa algpõhjuseks, miks sellise kaitsenormi rikkumise alusel kahju hüvitamise nõue üldse esitatakse – kannatanu saab selle tulemusena järeldada, et just tema võiks olla sellise normi poolt kaitstud

isik. Normi eesmärgi testi täiendav läbiviimine peale kaitsenormi rikkumise kindlaks tegemist oleks ennast kordav ning ei tooks ilmselt teistsugust tulemust.

Nii kaitsenormi kui käibekohustuse rikkumisest tuleneva delikti üldkoosseisu struktuuris täidab normi eesmärgi teooria reeglipärast ülesannet hoopis asendamismeetodi test. Asendamismeetodi testi kasutamise abil on võimalik peale normi eesmärgi testi edukat läbimist vastutust korrigeerida ja kontrollida, kas ka konkreetsel juhul tõepoolest kaitsenormi või käibekohustuse rikkumisest kahju tekkis. Seda seisukohta toetas ka kohtupraktika analüüs, millest selgus, et deliktilise vastutuse tekkimiseks ei pruugi piisata sellest, kui seaduse või kohtupraktika abil on välja kujundatud kaitsenormi eesmärk või on tuvastatud käibekohustuse rikkumine – vastutuse võib välistada ka põhjusliku seose puudumine *conditio sine qua non* testi rakendades.

Õigusvastasust ei ole vaja pärast kaitsenormi või käibekohustuse rikkumise tõendamist hakata eraldiseisvalt analüüsima, kuna õigusvastasust juba eeldatakse. Kuna kaitsenormi ja käibekohustuse rikkumise kindlaks tegemine toimub objektiivse teokoosseisu tasandil, siis õigusvastasuse tasandil saab nii kaitsenormi kui käibekohustusest tuleneva rikkumise korral kontrollida õigusvastasust välistavaid asjaolusid.

Kuna käibekohustus kattub välise hoolsuse kui süü ühe elemendiga ning sellest tulenevalt samastub käibekohustuse rikkumine välise hoolsuse rikkumisega, tõendatakse see süü element ära juba objektiivse teokoosseisu tasandil. Küll aga saab süü tasandil käibekohustuse rikkumisel põhineva delikti üldkoosseisu struktuuri raames hinnata sisemise hoolsuse (VÕS § 1050 lg 2) järgimist ja deliktivõimet. Kaitsenormi rikkumisel põhinevas struktuuris sõltub süü tasandil kontrollitav sellest, kas kaitsenormi koosseis sisaldab endas mingit süü vormi. Kui see nii on, siis tõendatakse see süü element juba objektiivse teokoosseisu tasandil ning sellisel juhul jääb süü tasandil üle hinnata sisemise hoolsuse asjaolusid ja deliktivõimet. Kui aga kaitsenorm süü vormi ei sisalda, saab süü olemasolu nii välise kui sisemise hooletuse kui ka deliktivõime aspektist hinnata eraldiseisvalt süü tasandil.

Viiendaks uurimisküsimuseks oli see, kas ja kuidas on põhjendatud erinev tõendamiskoormis käibekohustusest tuleneva rikkumise ja kaitsenormist tuleneva rikkumise korral. Kui käibekohustuse rikkumise olukorras on Riigikohtu poolt välja kujundatud reegli järgi kannatanul vaja tõendada sisuliselt ainult käibekohustuse olemasolu ja see, et selle rikkumine pole välistatud, siis kaitsenormi rikkumise olukorras on vaja tõendada kogu kaitsenormi objektiivne ning selle olemasolu korral ka subjektiivne koosseis, mis iseenesest tähendab seda,

et kaitsenormi rikkumise tõendamise koormis võib endast nõuda kannatanu poolset pea kõikide (sisemine hoolsus välja arvatud) delikti üldkoosseisu elementide tõendamist. Uurimisküsimusele vastamiseks tuleb esmalt välja tuua, et lisaks Riigikohtu poolt välja kujundatud tõendamiskoormise reeglile oleks võimalik käibekohustuse rikkumise puhul lähtuda ka J. Lahe poolt välja pakutud kaitsenormile sarnasest tõendamiskoormise reeglist, kus kannatanu peab tõendama muu hulgas ka käibekohustuse rikkumise kui õigusvastasuse elemendi. Selline tõendamiskoormise jaotus on töö autori hinnangul delikti üldkoosseisu struktuuri kui meetoodilise skeemi järgimise seisukohast võrreldes Riigikohtu reegluga õigem lahendus. Kuna deliktalise vastutuse eelduste kontrollimine toimub etapiviisiliselt ning süü elementi tuleb struktuuri silmas pidades kontrollida viimasena, saab süü presumptsiooniga arvestada alles siis, kui on tõendatud objektiivne teokoosseis ja õigusvastasus. Kui väline hooletus kui süü üks element satub kaasusest tulenevatel põhjustel struktuuris ettepoole, ei tingi see automaatselt süü eelduse kaasa tulemist eelmisele tasandile. Riigikohtu poolt välja kujundatud ning I. Nõmme poolt toetatud reegli lähtepunktiks on seevastu kahju tekitaja süü presumeerimine tulenevalt sellest, et praktikas võivad vastasel juhul tekkida tõendamiskõhased. Töö autor leiab kohtupraktika analüüsi tulemustest lähtudes, et käibekohustuse rikkumise juhud võivad teatavatel juhtudel kannatanu jaoks raskesti tõendatavad olla ning sellistes olukordades võiks olla – ja praktikas ka on – õigustatud kahju tekitaja süü eeldamine. Kui vastata küsimusele, kas ja kuidas on põhjendatud erinevad tõendamiskoormised kaitsenormi ja käibekohustuse rikkumisest tuleneva vastutuse kindlaks tegemisel, siis tuleb tõdeda, et vastavalt kaasuse asjaoludele võib selline tõendamiskoormise erisus olla põhjendatav, ent mitte alati. Lähtuvalt eelmainitust ning sellest, et vastutus tegevusetuse eest kui käitumisvabadusse sekkumine on oma olemuselt mingil määral kahju tekitajat piiravam, kui oleks vastutus aktiivse tegevuse eest, leiab töö autor, et kaalumist vääriks selline lahendus, kus delikti üldkoosseisu struktuuri meetoodilisel järgimisel põhinev tõendamiskoormis, mille kohaselt kannatanu peab tõendama ka käibekohustuse rikkumise, oleks üldreeglis ning vajaduse ilmnemisel kohaldataks tõendamiskoormise ümbepööramist, milleks oleks omakorda Riigikohtu ja I. Nõmme pooldatud variant, mille kohaselt läheb tõendamiskoormis peale kannatanu poolset käibekohustuse olemasolu ja selle rikkumise ilmselge välistatavuse puudumise tõendamist üle kahju tekitajale. Tõendamiskoormise jaotuse eesmärgiks peaks olema nii kaitsenormi kui käibekohustuse rikkumise või mitterikkumise edukas välja selgitamine kohtumenetluses ning tõendamiskoormise jagamise erinevad võimalused peaksid sellele kaasa aitama, balansseerides samaaegselt kohtumenetluse poolte

võrdsust näiteks sellega, et käibekohustuse mitterikkumist ei pea kahju tekitaja tõendama mitte alati, vaid vastavalt põhjendatud vajadusele.

Seaduste, õiguskirjanduse ning kohtupraktika analüüsi tulemusena saab kokkuvõtlikult öelda, et deliktiõiguslik vastutus tegevusetuse eest võib tõusetuda väga erinevates olukordades, mille ühtseks tugipunktiks vastutuse eeldusena on tegutsemise kohustuse olemasolu. Mõistagi on tegemist tõdemusega, mis ühelt poolt ei anna ühest vastust sellele, kas ja millise tegutsemise kohustuse rikkumine endaga vastutuse kaasa toob, ent teisalt jätab tegevusetusest tuleneva vastutuse edasisel kujundamisel ka teatavat mänguruumi. Kuniks selgelt väljakujunenud vastutuse tüüpjuhtumid puuduvad, pole ka olukordi, mille puhul saaks väita, et deliktiõiguslik vastutus on reeglina kindel või hoopis välistatud. Töö autor loodab seejuures, et käesolevas magistritöös välja pakutud ideed aitavad elavdada diskussiooni tegevusetuse kui nüansirohke vastutuse aluse paremaks mõistmiseks ja selle olulisuse teadvustamiseks.

Delictual Liability for Omissions

Delictual liability arises out of an event that has caused damage. This kind of event can manifest in various forms, including active conduct, indirect acts, and omissions. Given the potentially broad and versatile nature of omissions as a ground for liability, it is crucial to gain a comprehensive understanding of this concept in the law of delict.

Delictual liability for omissions creates an important opportunity for the protection of the injured party in a situation where the occurrence of damage cannot be linked to the direct action of the tortfeasor. When defining an omission, a duty to act has a central role – omission is considered legally relevant only when such duty can be identified. According to Estonian, German, and English law as well as to Principles of European Tort Law (PETL) and Draft Common Frame of Reference (DCFR), a breach of the duty to act and therefore, liability for omissions, can be established in two ways. Firstly, liability can arise from a breach of statutory duty prescribing a duty to act and secondly, the duty to act can also be identified in situations where the duty itself is created according to the specifics of the situation through case law. However, it is important to examine in greater detail the essential characteristics of these two bases for liability.

The definition of omission has often been explained as the opposite of active conduct. Even though distinguishing active conduct and omissions seems relatively simple and logical at first glance, then in practice, the situation is more complicated. For example, there are many situations where an active conduct precedes an omission and these two concepts become somewhat intertwined. Also, the concept of indirect act has been recognized as a basis for liability. Therefore, it is crucial to find out whether and how it is possible to distinguish omissions from other forms of activity.

According to I. Nõmm, law of delict aims to formulate clear rules that allow for the determination of whether an act or omission may give rise to delictual liability. However, omission as a basis for liability has not been regulated at the level of law despite discussions in this regard. In addition to the idea to regulate omission as a basis for liability, I. Nõmm has also argued that the criteria for defining the duty to maintain safety as well as the purpose of it need further regulation. Although recommendations for regulation have been made, none of the proposed measures have been implemented yet. Accordingly, it is necessary to examine, through legal literature and case law, how the aim of the law of delict has been fulfilled so far and if such proposals for regulation could still be justified.

Finally, a comprehensive analysis of delictual liability for omissions requires the examination of the structure of the general composition of delict resulting from omissions specifically. There are significant differences compared to the regular general composition of delict regarding the order of assessing the elements of the general composition of delict as prerequisites for liability. As liability for omissions can stem either from breach of a statutory duty or breach of duty to maintain safety, the structures for these two bases of liability are to be inspected. In addition to the general composition of delict, it is noteworthy that the rules for burden of proof are different for breach of a statutory duty and the duty to maintain safety. Whether and how this is justified deserves further investigation.

The aim of this master's thesis was to explore the circumstances under which delictual liability for omissions may arise and to provide solutions to current legal problems concerning omissions as a basis for delictual liability. To achieve the objective of the master's thesis, the author posed five research questions, on which the conclusions and opinions of the author are presented below.

The **first** research question asked whether and how omissions can be distinguished from acts and indirect acts. The recognition of omission as a basis for delictual liability presupposes that it is, at least to some extent, possible to distinguish and recognize omissions from acts and indirect acts. As a result of the research regarding this question, the author found that distinction between omissions and indirect actions is often neither possible nor important in practice, since in these two events, the question to be asked for identification of liability, is in principle the same: was the tortfeasor under any obligation to ensure safety? In the case of omission, the obligation to act is directed towards avoiding a certain risk by acting against it, whereas in the case of indirect action, there is an obligation not to create a dangerous situation. However, it is possible to distinguish active conduct from omissions and indirect acts. The situation in the case of active conduct is different since there is no additional need to assess the existence of a duty to act when determining liability. When the damage has been caused by direct actions of the tortfeasor, unlawfulness can be solely derived from the harmful consequence – direct damaging of a legal interest is unacceptable regardless of an obligation to ensure general safety. Also, it is noteworthy to mention that distinguishing active conduct from omissions and indirect acts is not only possible but sometimes even necessary. In certain situations, the failure to act plays a more significant role in this event that caused the damage in comparison with active conduct. For example, in some cases, the legally relevant damage causing event should rather be interpreted as an omission since the active conduct preceding an omission would not be

unlawful without that subsequent inaction. Also, there are specific statutory norms which can be breached only by a failure to act, therefore constituting an omission. Furthermore, in certain situations, it might be more reasonable to qualify the damage causing event as an omission. This may be relevant when it is challenging to determine the specific direct act that led to the damage, and when these direct acts were clearly within the tortfeasor's sphere of influence and therefore not known to the victim.

The **second** research question concerned the essential similarities and differences between the breach of statutory duty and the breach of general duty to maintain safety as the two bases for delictual liability for omissions. Breach of statutory duty is characterized by the fact that there are numerous examples of statutory provisions, and these lists can be left open. Also, statutory duties do not have to be derived solely from formal statutes. Despite the challenges in finding the appropriate protective norms for different life situations, a broader catalogue of these norms can provide victims with better opportunities to protect their rights. This is because a more comprehensive set of protective provisions can cover a wider range of potential harm. Successful definition of the relevant statutory norm as well as the purpose of that provision is a prerequisite for delictual liability. Analysis conducted by the author revealed that in Estonian, German and English law, it is found that although examples of assistance have been given to find the relevant protective norm and different criteria have been developed to determine its purpose, it is ultimately up to the courts to decide on the applicability of the protective norm, considering the unique circumstances of a specific case. The applicability of the protective norm depends, *inter alia*, on the beliefs, values, and interpretations of the courts themselves.

Although duties to maintain safety are by their nature norms created through court practice, then the main principles underlying these duties to maintain safety are also being regulated by the law. For example, in Estonian law, the definition of a duty to maintain safety matches with that of "extrinsic care", which is regulated in § 104 (3) of Law of Obligations Act (hereinafter "LOA"). To determine the duty to maintain safety in the context of a particular case, extensive criteria have been developed in legal literature and through case law. It should be noted that the essential principles and the content of the criteria used to determine the duty to maintain safety are similar in German, English and in Estonian law as well as in PETL and DCFR.

Since the existence of duty to maintain safety in a specific situation is decided in courts after the harm has occurred, it is important for the courts to assess the liability arising from the failure to act from a point of view of the tortfeasor before the damage occurs. Similar to liability arising

from breach of statutory duty, the outcome of the creation of a duty to maintain safety varies according to the circumstances of the case and also depends on the interpretations of the courts and what they consider to be important in each case. It is interesting to note that although protective norms already exist whereas the duty to maintain safety is created for the purpose of solving a specific situation, the applicability of both as a ground for liability depends largely on the courts' value judgement.

From analysis of relevant case law regarding the breach of statutory duty to act it emerged that in certain groups of cases, such as work accidents, the purpose of the protective norm may be easier to determine due to fact that the purpose of the provision may be expressly stated in law. However, in different situations, where the purpose of the protective norm cannot be derived directly from the norm itself, problems may arise when determining liability. The reason for this is that the causal link between the damage and omission must be sought from more indirect sources. This, in turn, makes the outcome of the court decisions less predictable as the degree of persuasiveness of these indirect links varies from case to case.

From the analysis of case law regarding the breach of duty to maintain safety, it can be concluded that the duties to maintain safety as such and the level of detail required to fulfill them can vary considerably depending on the specific circumstances of each case. Even though the criteria utilized for establishing a duty to maintain safety are essentially the same, it is not feasible, based on current case law, to accurately predict whether the tortfeasor will be held accountable for violating the duty to maintain safety. Furthermore, in several cases, different outcomes have been reached by different court levels already regarding the evaluation of what kind of breach of duty to maintain safety should the tortfeasor have fulfilled. Although it can be said that the concept of liability arising from duties to maintain safety has been successfully adopted into Estonian law and the courts are understanding it, there is not enough case law yet for the emergence of generally acknowledged duties to maintain safety which would also be predictable.

Even though delictual liability for omissions can stem from both violation of a statutory provision and violation of a duty to maintain safety, as a rule it has been found that the breach of a statutory duty is assessed beforehand and once this has been established, no further detection of the breach of a duty to maintain safety is needed since the basis for the claim already exists. However, in certain cases, it may also be important to assess the liability based on breach of duty to maintain safety as well. Sometimes, the required duty of behavior may

demand even higher levels of care than the standard prescribed by the protective norm in question. Consequently, merely conforming to the protective norm may not be enough, and the tortfeasor's conduct may need to be further assessed with respect to the duty to maintain safety in that situation. In some cases, it may also be the other way around – if compensation for the damage could be claimed at the same time for a breach of statutory duty and duty to maintain safety, then depending on the nature of the damage suffered, it may be more reasonable to rely on a violation of the statutory duty. Such a situation may arise, for example, when the protective purpose of the relevant norm provides for the possibility of compensating pure economic loss. In case of a breach of duty to maintain safety, pure economic loss is compensable only in exceptional cases.

The **third** research question aimed to determine whether there is a need for additional legal regulation regarding the general obligation to act, the criteria for establishing the duty to maintain safety, and the purpose of this duty. I. Nõmm has found that in Estonian law, the corresponding regulation of PETL in Article 4:102 and 4:103 could serve as an example for formulating such provisions. The analysis of relevant case law suggested that the courts are already considering the criteria outlined in Article 4:102 of PETL when establishing the duty to maintain safety. In the context of relatively recent case law, it seems that the Supreme Court has already brought out the criteria for defining the duty to maintain safety in considerable detail, and it is likely that these criteria will continue to be applied in future court decisions. Accordingly, the author finds that the criteria inspired by Article 4:102 of PETL do not require further regulation in Estonian law. While the author believes that it is important for a legal subject to be able to assess the obligation to act and the potential liability for non-compliance, adding this kind of regulation may not necessarily guarantee better understanding and perception of liability.

Supplementing the content of § 1045 (3) of the LOA as a prerequisite for unlawfulness with a clause which would state that similarly to the purpose of a statutory duty, the purpose of the duty to maintain safety must be the protection of the injured party from the occurrence of specific damage, would not be needed in the opinion of the author. Such an addition may perhaps equate the statutory duty and duty to maintain safety too much, given that the starting points for assessing these duties are somewhat different. In the case of a statutory duty, the duty has already been created by the law and what is to be assessed is the applicability of the protective norm in a specific situation. In contrast, the duty to maintain safety may arise from a variety of sources and defining its purpose and protective scope can be helpful in the creation

of the duty to maintain safety itself rather than on deciding on its application. Moreover, the need to define the purpose and protective scope of the duty to maintain safety through the purpose of a provision theory as a form of legal cause test, is subject to some doubt.

Amongst other proposals, I. Nõmm has found that it would be necessary to supplement § 1045 (1) of the LOA with a provision which would state that 1) causing damage is unlawful also in the case where the damage is caused by omission or indirect action, provided that the tortfeasor had an obligation to prevent the occurrence of damage and 2) legal norms are not the only sources for behavioral obligations. In the opinion of the author, this would be an appropriate solution. Clearly defining omission as a basis for delictual liability could potentially encourage victims to file more claims for damages for omission as such. This, in turn, could contribute to the emergence of more diverse case law, which could at some point develop into standard cases through which delictual liability for omissions is easier to predict and understand. These kinds of rules developed in case law could serve as future examples for the courts for creating the duties to maintain safety as well as deciding whether there was a breach of such duty. Also, those standard cases could serve as examples to legal subjects for determining their actions and behavior in general. However, the imposition of a general obligation to act as stated in Article 4:103 of PETL is not necessary in the opinion of the author. Liability for omissions arising from violation of a statutory duty is already regulated by § 1045 (7) of the LOA and for the establishment of the duty to maintain safety and breach of such duty, there are criteria recognized in case law, the regulation of “extrinsic care” in § 104 (3) of the LOA, general principle of good faith and also, assuming that it would be regulated this way in the future, the previously mentioned addition to § 1045 (1) of the LOA.

The **fourth** research question examined the structure of general composition of delict resulting from breach of a statutory duty and breach of a duty to maintain safety in the case of omission. Firstly, it is important to note that the regular structure of the general elements of delict consists of three stages: objective elements of the act (the tortfeasor’s act, damage suffered by the victim and the causal connection between the two), unlawfulness, and fault. Detection of the presence of structural elements is carried out in stages according to the sequence presented above.

The concept of omission, however, causes deviations in essentially all the structural elements of the general composition of delict, making it impossible to proceed from the regular structure when assessing the liability. Although the violation of a protective norm and violation of the

duty to maintain safety indicate unlawfulness, then in the structure of the general composition of tort, both must be already assessed at the level of the objective elements of the act.

In the event of the violation of a duty to maintain safety, the first structural element to be identified is the harmful consequence in the form of damage suffered by the victim. Once the consequence has been identified, it must be assessed whether the tortfeasor had a duty to maintain safety and whether there was a breach of such duty.

In comparison with the duty to maintain safety that must be essentially created according to the circumstances of the case, the protective norm already exists, and the right norm must be “found”. Consequently, in the event of a violation of a protective statute, the first structural element to be assessed on the level of objective elements of the act, is the identification of a relevant protective norm prescribing the duty to act. The second element to be assessed is the protective purpose of the norm, namely whether the goal of the duty prescribed in this norm was to protect the victim and prevent specifically that kind of damage as the victim suffered in this particular case.³⁴³ After the identification of the protective norm and its purpose, it must be assessed whether the omission in question constitutes a breach of this statutory duty.

When the breach of the duty to maintain safety or the breach of statutory duty has been established, then in both cases, the existence of the causal link between the violation of the duty to act and the damaging of a legal right ought to be detected as the last element on the level of objective elements of the act. Generally, causality is established in two stages: firstly, the test of the necessary cause (the *conditio sine qua non* rule or the but-for test) is applied and secondly, causality is assessed using the legal cause test. In the case of omissions, the but-for test is carried out using the substitution method, meaning that the tortfeasor’s unlawful act is substituted with a lawful act, and it is checked whether the consequence could have been avoided when acting lawfully instead of omitting to act. After the but-for test, the purpose of the protective provision theory as an expression of legal cause test is generally applied.

According to the author of the work, the assessment of the causal relationship with the substitution method is fully justified in examination of the violation of both statutory duty and duty to maintain safety. However, it is questionable whether the purpose of the protective provision theory needs to be assessed at this stage of the structure.

---

³⁴³ It is important to note that assessing the protective purpose of the norm in this stage deviates from the general composition of delict and is discussed in detail below, with regards to the establishing of causality.

Firstly, the author discusses this problem with regards to the duty to maintain safety. The duty to maintain safety is essentially an *ad hoc* duty, created to address a specific situation and its unique circumstances. Therefore, once the existence of such a duty and the breach of it has been detected, it is difficult to understand why the purpose of the duty to maintain safety should be additionally checked after the breach has been confirmed. In the opinion of the author, it would not be logically possible that the freshly created duty to maintain safety suddenly loses its purpose and that it would need additional assessment in the context of the same situation. In other words, it would be reasonable to apply the purpose of the protective provision theory already at the stage of creation and establishment of existence of the duty to maintain safety.

As another thought, it is important to note that while establishing the existence of the duty to maintain safety, it is done so by using the criteria developed for it in legal literature and through case law. This kind of criteria overlap at least partially with that of what is assessed when applying the purpose of the protective provision theory. Given that the purpose of the protective provision theory test is overlapping with some criteria for creation of the duty to maintain safety, whereas the criteria itself is not actually a closed list, the author proposes that, as an alternative to assess the purpose of the protective provision theory test at an earlier stage in the general composition of delict, the purpose of the protective provision theory test can also be left out from the general composition of delict. The questions asked with the purpose of the protective provision theory test can in essence also be a part of the criteria used to create the duty to maintain safety and therefore, there might be no need to apply the test as such. However, if to say the purpose of the protective provision theory test still has a place in the structure based on the duty to maintain safety, it should be noted that the function of the test is different in comparison to what it has in the regular general composition of delict: it does not help to “limit” the but-for test, but assists in the creation of the duty to maintain safety as such and needs to be assessed before the level of causality.

Secondly, the problem is discussed from the perspective of breach of a statutory duty. Similar to the duty to maintain safety, in case of a violation of a statutory norm, the purpose of the protective provision theory test should also be applied in an earlier stage. Namely, it would be reasonable to apply the test right after the relevant protective norm itself has been successfully identified. Protective norm and its purpose are closely related to each other. Moreover, in a situation where the purpose of the protective norm is for example, stated by the Supreme Court and therefore known in (legal) public, the purpose of the norm could be the root cause for a claim for compensation as the victim can conclude that the norm is aimed at protecting legal

subjects like the victim itself. Additional application of the purpose of the protective norm test after the breach of the statutory duty has been established, would be self-repetitive and would most likely not lead to a different result.

In the structure of the general composition of delict for both breach of duty to maintain safety and breach of statutory duty, the regular task of the purpose of the protective norm test is taken over instead by the substitution method as an expression of the but-for test. By using the substitution method, it is possible to adjust the liability after the purpose of the protective norm test has been successfully applied by asking if in this specific situation, the damage was indeed caused by the breach of a statutory duty or a duty to maintain safety or not. This viewpoint of the author is also supported by case law, the analysis of which indicated that applying the purpose of the protective norm test may not be sufficient for the establishment of delictual liability. Even if the purpose of the protective norm has been found, the duty to maintain safety has been established and the breach of the aforementioned duties have been assessed, the absence of a causal link when applying the substitution method as an expression of *conditio sine qua non* test or but-for test, may still exclude delictual liability.

After the objective elements of the act have been identified, the level of unlawfulness needs to be assessed next. However, since the violation of a protective norm and duty to maintain safety indicate unlawfulness, and the violation is already assessed at the level of objective elements of the act, the only thing left to do on the level of unlawfulness is to evaluate the presence of circumstances precluding unlawfulness.

As the last level of the composition of delict, fault will be assessed. The element of fault is composed of extrinsic and intrinsic care. In the general composition of delict resulting from breach of the duty to maintain safety, only the failure to exercise intrinsic care (§ 1050 (2) of the LOA) must be evaluated at the level of fault alongside with the tortious capacity. As the establishment of a breach of the duty to maintain safety also involves evaluating extrinsic care of the tortfeasor, this element of fault has been already assessed on the level of objective elements of the act. Regarding the general composition of delict resulting from breach of a statutory duty, what needs to be assessed at the level of fault depends on whether the composition of the statutory duty requires any form of fault. If there is some form of fault required, this needs to be assessed already at the level of objective elements of the act within the frames of the breach of statutory duty. In this case, only the failure to exercise intrinsic care and tortious capacity are supposed to be assessed at the level of fault. However, if the

composition of the statutory duty does not include any form of fault, both extrinsic and intrinsic care, alongside with the tortious capacity, can be assessed at the level of fault.

With the **fifth** research question, the author asked whether and how is the difference in burden of proof for the breach of statutory duty and the duty to maintain safety justified. Namely, in the case of breach of duty to maintain safety, the general rule for the burden of proof formulated by the Supreme Court states that the victim must prove the existence of a duty to maintain safety and that the breach of the duty to maintain safety is not clearly precluded, given the circumstances of the case. At the same time, the burden of proof for breach of statutory duty requires the victim to prove, amongst the elements regarding the composition of statutory duty, the breach of a statutory duty too. In case the protective norm also requires some form of guilt, it means that the victim is to prove almost all elements, except for intrinsic care, of the general composition of delict.

To answer the research question, it should be first pointed out that in addition to the rule formulated by the Supreme Court, it would also be possible to rely on a burden of proof rule like the one for the breach of statutory duty proposed by J. Lahe. According to this alternative rule, as the breach of duty to maintain safety is an element of unlawfulness rather than fault and the victim is ought to bear the burden of proof of unlawfulness, the victim must prove, among other things, also the tortfeasor's breach of duty to maintain safety. In the opinion of the author, this kind of burden or proof rule is in principle a more correct solution in comparison with the rule created by the Supreme Court as it follows the structure of the general composition of delict as a methodological scheme. Since assessment of the elements of the general composition of delict must be carried out in the sequence in which they are presented for liability to be created, and the element of fault is to be assessed last, the presumption of fault can be taken into account only if the previous stages, namely the objective elements of the act as well as unlawfulness, have been identified. In other words, the fault will be presumed only if objective elements of the act and unlawfulness have already been proven. If extrinsic care as one of the elements of fault must be assessed on an earlier level for reasons arising from the circumstances of the case, it does not automatically bring the assumption of fault with it to the previous level.

However, the starting point for the creation burden of proof rule established by the Supreme Court and supported by I. Nõmm, is different from methodological approach and since in practice, difficulties of proving the required facts may otherwise arise. The author finds based

on the analysis of relevant case law, that in some cases, the breach of the duty to maintain safety can indeed be difficult for the victim to prove and in these situations, the burden of proof rule of the Supreme Court, according to which the tortfeasor's breach of the duty to maintain safety is presumed, is justified. However, when answering to the question whether and how is the difference in burden of proof for the breach of statutory duty and the duty to maintain safety justified then it must be stated that according to the circumstances of the situation, such a difference in the burden of proof may be justifiable, but that is not always the case.

In the view of the above, and taking into account that liability for omissions interferes with the freedom of conduct and is therefore by its very nature, to some extent more restrictive of the person who caused the damage, the author finds that the solution worth considering would be that the general rule for the burden of proof would be the one which follows the structure of the general composition of delict as a methodological scheme and if necessary according to the circumstances of the case, the burden of proof can be shifted to the tortfeasor which in turn, would be the burden of proof advocated by the Supreme Court and I. Nõmm. The allocation of the burden of proof should be aimed at successfully identifying whether there was a breach of statutory duty or breach of duty to maintain safety or not. Different options for sharing the burden of proof should contribute to this aim, balancing the equality of the tortfeasor and the victim with the measure that the tortfeasor does not always have to prove that he or she has not breached the duty to maintain safety, but only according to a reasonable need.

As a result of the analysis of the laws, legal literature as well as case law, it can be summarized that delictual liability for omissions may arise in a wide variety of situations whereas the key factor that must be present for liability to be established is the existence of an obligation to act. This, of course, is a finding which on the one hand, does not provide a concrete answer to whether and what kind of breach of duty to act entails delictual liability, but on the other hand, allows for flexibility in the future development of liability for omissions. If there are no clearly established standard cases of liability, there are also no situations in which it can be argued that delictual liability is either certain or excluded. At the same time, the author hopes that the ideas proposed in this thesis will enliven discussion for better understanding and awareness of the importance of omission as a basis for delictual liability.

Kasutatud allikad

Kasutatud kirjandus

1. **von Bar, C.** Non-Contractual Liability Arising out of Damage Caused to Another. Principles of European Law. Study Group on a European Civil Code. New York: Oxford University Press 2009.
2. **Conaghan, J., Mansell, W.** The Wrongs of Tort. London, Boulder, Colorado: Pluto Press 1999.
3. **Cooke, J.** Law of Tort. Second Edition. London: Pearson Professional Ltd 1995.
4. **van Dam, C.** European Tort Law. New York: Oxford University Press 2006.
5. **Dannemann, G., Schulze R.** jt (koost). German Civil Code (BGB) Kommenteeritud väljaanne. München: Verlag C. H. Beck oHG 2020.
6. **Honoré, T.** Responsibility and Fault. Are Omissions Less Culpable? Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing 2002.
7. **Kortmann, J.** Liability for Nonfeasance. A Comparative Study. Oxford University Comparative Law Forum, 2001. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://ouclf.law.ox.ac.uk/liability-for-nonfeasance-a-comparative-study/#fn4anc> (31.03.2023).
8. **Kõve, V., Tampuu, T.** Eraõiguse põhiprobleeme. Õppematerjal kohtunikele 2003. Tartu: SA Eesti Õiguskeskus 2004.
9. **Lahe, J.** Fault in the Three-stage Structure of the General Elements of Tort. – Juridica International, 12/2007. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.juridicainternational.eu/article_full.php?uri=2007_XII_152_fault-in-the-three-stage-structure-of-the-general-elements-of-tort. (02.04.2023).
10. **Lahe, J.** German Transplants in Estonian Tort Law: General Duties to Maintain Safety. – Juridica International, 30/2021. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.juridicainternational.eu/article_full.php?uri=2021_30_german_transplants_in_estonian_tort_law_general_duties_to_maintain_safety (31.03.2023).
11. **Lahe, J.** Süü deliktiõiguses. Doktoritöö. Juhendaja Paul Varul. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2005.
12. **Lahe, J.** The Concept of General Duties of Care in the Law of Delict. – Juridica International 9/2004. Arvutivõrgus kättesaadav:

- https://www.juridicainternational.eu/article_full.php?uri=2004_IX_108_the-concept-of-general-duties-of-care-in-the-law-of-delict (02.04.2023).
13. **Markesinis, B. S.** The German Law of Obligations. Vol II. The Law of Torts: A Comparative Introduction. Oxford: Clarendon Press 1997.
  14. **Markesinis, B. S., Unberath, H.** The German Law of Torts. A Comparative Treatise. IV ed. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing 2002.
  15. **Märjamaa, K.** Ebakindel põhjuslik seos deliktiõiguses. Magistritöö. Juhendaja Janno Lahe. Tartu 2016. Arvutivõrgus kättesaadav: https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/51667/marjamaa_kent.pdf?sequence=1&isAllowed=y (02.04.2023).
  16. **Nõmm, I.** Deliktilise vastutuse aluseks oleva objektiivse hoolsusstandardi täpsustamise vajadus ja võimalused Euroopa mudelseaduste eeskujul. – *Juridica* 2018/5.
  17. **Nõmm, I.** Käibekohustuse rikkumisel põhinev deliktiõiguslik vastutus. Doktoritöö. Juhendaja Janno Lahe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2013.
  18. **Nõmm, I.** Puhtmajanduslik kahju ja selle hüvitamine deliktilise vastutuse korral. Magistritöö. Juhendaja Tambet Tampuu. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2007.
  19. **Raab, T.** Bedeutung der Verkehrspflichten und ihre systematische Stellung im Deliktsrecht. *Juristische Schulung. Zeitschrift für Studium und praktische Ausbildung.* 42. Jahrgang. München und Frankfurt am Main: Verlag C.H. Beck, 2002, Heft 11, S. 1040–1051. (viidatud: Nõmm, I. Käibekohustuse rikkumisel põhinev deliktiõiguslik vastutus. Doktoritöö. Juhendaja Janno Lahe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2013, lk 15, lk 78, lk 127, lk 135.; Lahe, J. Süü deliktiõiguses. Doktoritöö. Juhendaja Paul Varul. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2005, lk 66.; Lahe, J. The Concept of General Duties of Care in the Law of Delict. – *Juridica International* 9/2004, lk 112).
  20. **Schlechtriem, P.** Võlaõigus. Eriosa. Neljas, ümbertöötatud trükk. Tallinn: Juura 2000.
  21. **Steel, S.** Rationalising Omissions Liability in Negligence. *Law Quarterly Review*, vol 135. Oxford: Sweet and Maxwell, 2019. Arvutivõrgus kättesaadav: https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:050365c5-a43f-41a8-b133-f8a077b648c6/download_file?file_format=application%2Fpdf&safe_filename=Sandy%2BSteel%2B-%2BRationalising%2BLiability%2Bfor%2BOmissions%2Bin%2BNegligence%2BAM.pdf&type_of_work=Journal+article (31.03.2023).

22. **Tampuu, T.** Deliktiõigus võlaõigusseaduses. Üldprobleemid ja delikti üldkoosseisul põhinev vastutus. – Juridica 2003/2.
23. **Tampuu, T.** Lepinguvälised võlasuhted. 2. tr. Tallinn: Juura 2017.
24. **Tjong Tjin Tai, E.** Tort Law. A Comparative Introduction. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited 2022.
25. **Varul, P.** jt (koost). Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1-207). Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2016
26. **Varul, P.** jt (koost). Võlaõigusseadus IV. 8 osa 40. ptk – 10. osa (§-d 703-1067). Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2020.
27. **Volens, U.** Usaldusvastutus kui iseseisev vastutussüsteem ja selle avaldumisvormid. Doktoritöö. Juhendaja Paul Varul. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2011.
28. **Widmer, P.** jt (koost). Unification of Tort Law: Fault. The Hague: Kluwer Law International 2005.

Kasutatud normatiivmaterjalid

29. Ehitusseadustik. – RT I, 07.03.2023, 72.
30. Karistusseadustik. – RT I, 06.01.2023, 4
31. Raamatupidamise seadus. – RT I, 05.05.2022, 27.
32. Saksa tsiviilseadustik BGB - Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html. (02.04.2023).
33. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I, 11.02.2023, 30.
34. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 20.06.2022, 33.
35. Töötervishoiu ja tööohutuse seadus. – RT I, 11.03.2023, 98.
36. Võlaõigusseadus. - RT I, 17.03.2023, 80
37. Äriseadustik. – RT I, 23.12.2022, 33.

Kasutatud muud materjalid

38. European Group on Tort Law. Principles of European Tort Law. 2005 – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.egtl.org/PETLEnglish.html> (02.04.2023).
39. European Group on Tort Law. Principles of European Tort Law: Text and Commentary. Wien, New York: Springer 2005.
40. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Study Group on a European Civil Code and the Research

Group on EC Private Law (Acquis Group). Sellier, 2009. Regulatsiooni tekst (Final Outline Edition) ja kommentaarid (Full Edition). Arvutivõrgus kättesaadavad: <https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/DCFR.html> (02.04.2023).

Kasutatud kohtupraktika

41. RKTko 2-19-7379
42. RKTko 2-17-19464
43. RKTko 2-14-6942
44. RKTko 2-18-8345
45. RKTko 2-14-50307
46. RKTko 2-16-14655 koos kohtunik M. Seppiku eriarvamusega.
47. RKTko 2-14-56641
48. RKTko 3-2-1-127-16
49. RKTko 3-2-1-101-16
50. RKTko 3-2-1-45-15
51. RKTko 3-2-1-69-15
52. RKTko 3-2-1-48-15
53. RKTko 3-2-1-26-14
54. RKTko 3-2-1-129-13
55. RKTko 3-2-1-73-13
56. RKTko 3-2-1-191-12
57. RKTko 3-2-1-21-13
58. RKTko 3-2-1-173-12
59. RKTko 3-2-1-161-12
60. RKTko 3-2-1-169-11
61. RKTko 3-2-1-73-12
62. RKTko 3-2-1-150-09
63. RKTko 3-2-1-53-06
64. RKTko 3-2-1-79-05
65. TlnRnKo 23.10.2020, 2-16-16510
66. TlnRnKo 03.12.2019, 2-14-50307
67. TlnRnKo 28.06.2019, 2-18-4391
68. TlnRnKo 12.01.2018, 2-15-5209
69. TlnRnKo 20.12.2017, 2-15-13905

70. TlnRnKo 05.05.2017, 2-13-24236
71. TlnRnKo 18.11.2016, 2-12-12342
72. TlnRnKo 19.08.2015, 2-11-49589
73. TlnRnKo 30.04.2015, 2-07-7382
74. TlnRnKo 26.02.2015, 2-12-30395
75. TlnRnKo 03.11.2014, 2-07-7382
76. TlnRnKo 29.10.2014, 2-13-34835
77. TlnRnKo 03.06.2014, 2-12-30360
78. TlnRnKo 28.09.2007, 2-07-1114
79. TlnRnKo 5.05.2007, 2-05-310
80. TrtRnKo 31.03.2022, 2-21-2716
81. TrtRnKo 19.03.2021, 2-16-8751
82. TrtRnKo 1.07.2019, 2-17-15904
83. TrtRnKo 10.12.2018, 2-17-18035
84. TrtRnKo 14.11.2018, 2-16-13307
85. TrtRnKo 22.10.2012, 2-11-41431
86. TrtRnKo, 24.10.2006, 2-05-3734
87. RG 30.10.1902, RGZ 52, 373. (kasutatud allikaid: van Dam, C. European Tort Law. New York: Oxford University Press 2006, lk 210; Nõmm, I. Käibekohustuse rikkumisel põhinev deliktiõiguslik vastutus. Doktoritöö. Juhendaja Janno Lahe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2013, lk 24).
88. Smith vs Littlewoods Organisation Ltd 1987. (kasutatud allikat: Cooke, J. Law of Tort. Second Edition. London: Pearson Professional Ltd 1995, lk 72-73).
89. Donoghue vs Stevenson (1932). (kasutatud allikat: van Dam, C. European Tort Law. New York: Oxford University Press 2006, lk 91).
90. Caparo Industries plc vs Dickman (1990). (kasutatud allikat: van Dam, C. European Tort Law. New York: Oxford University Press 2006, lk 94).